

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele.

Læs mere om fordele og sponsorat her:

<https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

SPROGFORENINGENS

ALMANAK

FOR 1973

18. MAJ 1843 DROG SEKS TUSIND SØNDERJYDER
TIL DEN FØRSTE SPROGFEST PÅ SKAMLINGSBANKEN

Deres hovedanbringelse

Med en bankbog er De sikker på at
komme et hoved foran,
for kloge hoveder ved,
hvad en bankbog er værd,
når fremtidsplanerne skal realiseres.
Tal med Handelsbanken.

HANDELSBANKEN

- altid med i billedet

ISBN. - 8785174041

SPROGFORENINGENS ALMANAK

FOR 1973

80. ÅRGANG

Udgivet af Sprogforeningen - Redaktion: Jørgen Mågård

DY-PO TRYK - SØNDERBORG - 1972

Formørkelser og planeter i 1973	4
Højvandet ved vestkysten	5
Kalender og tidevandstabel	6
Ferieplan for skolerne i Sydslesvig	30
Forskydelige højtider 1960-1980	30
Peter Seeberg: En enkelt afbrydelse	33
Martin N. Hansen: Ædde så manne somme	41
Erik Andersen: Nationale problemer i grænseegne i EF-perspektiv	45
D. P.: Hans og Kristine Jensen fra Tornumgård	50
E skoelmesterkuen: E landevejsridder	62
Peter Petersen: Den danske flåde i Søgård sø	63
Ole Bech: Jeg har boet ved en landevej	74
Sigfred Andresen: Glimt fra æ davledav	84
Chr. Winther: Dansk Børneblad 1927-1959	91
P. L. Clausen: Minder fra århundredskiftet	100
Jens Lampe: En rundtur på Femern	105
E skoelmesterkuen: En god handel	114
M i n d e o r d	
Meta Tønder, Tønder	116
Iver Callø, Egernførde	117
Johannes Jensen, Åbenrå	118
Marie Thomsen, Tønder	120
Ingeborg Refslund Thomsen, Åbenrå	122
Detlef Hansen, Nyborg	124
Anders B. Hansen, Randerup	125
Johannes Rönna, Egernførde	126
Laurids Hansen Lautrup, Vellerup	127
Peter Jessen Nissen, Strandelhjørn	128
Niels Juel Billum, Løgumkloster	131
Jacob Hansen, Holbøl	132
Werner Christiansen, Jydbæk	133
Marie Larsen, Søst	134
Theodor Clausen, Lindå	135

Håndbog

Det danske kongehus	139
Regering og Folketing	140
Sønderjyllands amt	143
Amtsrådets medlemmer	145
Kommuner i Sønderjyllands amt	145
Foreninger, institutioner, organisationer m.v.	149
Kunstforeninger	153
Undervisning	155
Biblioteker og arkiver	157
Museer	159
Landbrug	161
Landboforeninger	165
Husmandsforeninger	167
Husdyrbrugsorganisationer	169
Husholdningsforeninger	171
Mejeriforeninger	173
Slagterier og kreatureksport	173
Jysk Haveselskab	175
Handel	177
Håndværk og industri	181
Finansiering	183
Turistforeninger	187
Danske institutioner og foreninger i Sydslesvig	191
Markedsfortegnelse for 1973	200
Drægtighedstabel	204
Jagt	205

Tekster til næste udgave må — såfremt anden aftale ikke foreligger — være indsendt inden 1. marts 1973. Manuskripter til mindeord modtages dog indtil 1. august.

SPROGFORENINGENS ALMANAK
Redaktion: Jørgen Mågård, Bovvej, Padborg.

Formørkelser i året 1973

1. **Ringformet solformørkelse** den 4. januar, usynlig i Danmark. Formørkelsen ses i de sydøstlige dele af Stillehavet, i Sydamerika syd for Amazonas, i dele af Antarktis, i det sydlige Atlanterhav samt i de sydlige og vestlige dele af Afrika. Den bliver ringformet i et bælte, der forløber fra Stillehavet over Argentina til Afrikas vestkyst.
2. **Total solformørkelse** den 30. juni, usynlig i Danmark. Formørkelsen ses i de nordøstlige dele af Sydamerika, i dele af Atlanterhavet, i Sydvesteuropa, i Afrika, i Mellemøsten, i de sydlige dele af Indien samt i dele af det Indiske Ocean. Den bliver total i et bælte, der forløber fra det nordlige Brasilien over Atlanterhavet og Central Afrika til det Indiske Ocean.
3. **Partiel måneformørkelse** den 10. december, synlig i Danmark. Formørkelsen begynder kl. 2^t 9^m og slutter kl. 3^t 20^m. Den er på sit højeste kl. 2^t 44^m og omfatter da 11/100 af Månens diameter.
4. **Ringformet solformørkelse** den 24. december, usynlig i Danmark. Formørkelsen ses i de sydlige og østlige dele af Nordamerika, i Mellemamerika og i størstedelen af Sydamerika, i de østlige dele af Stillehavet, i størstedelen af Atlanterhavet, i Sydvesteuropa samt i de nordvestlige dele af Afrika. Den bliver ringformet i et bælte, der forløber fra Mellemamerikas vestkyst over det nordligste Sydamerika og over Atlanterhavet til Sahara.

Planeterne i året 1973

Merkur er i almindelighed Solen så nær, at den ikke kan ses med det blotte øje. Den 25. februar, 22. juni og 18. oktober er planeten længst øst for Solen og går omkring disse dage i København ned henholdsvis 2 timer, 1½ time og ¼ time efter Solen. Den 10. april, 8. august og 27. november er den længst vest for Solen og står da op henholdsvis ½ time, 1¾ time og 2¼ time før denne.

Den 10. november forekommer en merkurpassage, som er synlig i hele sin udstrækning i Danmark. Passagen begynder kl. 8^t 48^m (første kontakt) og slutter kl. 14^t 17^m (sidste kontakt). Merkur bevæger sig over solskiven fra øst mod vest omtrent langs en soldiameter.

Venus er den 9. april i øvre konjunktion med Solen. Den 13. november er den længst øst for Solen og går da i København ned 2¼ time efter denne. Venus lyser stærkest den 19. december.

Mars går ved årets begyndelse ned i Skorpionen, midt i januar ind i Ophiuchus, i begyndelsen af februar ind i Skytten, i slutningen af marts ind i Stenbukken, i begyndelsen af maj ind i Vandmanden, midt i juni ind i Fiskene, i slutningen af juni ind i Cetus, midt i juli igen ind i Fiskene, midt i august ind i Cetus, i slutningen af august ind i Vædderen, i slutningen af oktober tilbage til Fiskene og i midten af december igen ind i Vædderen, hvor den forbliver til årets udgang. Planeten er i opposition til Solen den 25. oktober, og den står i syd: ved årets begyndelse kl. 0½, i slutningen af marts kl. 8, i slutningen af juli kl. 6, i slutningen af september kl. 2 og ved årets udgang kl. 19½.

Jupiter står ved årets begyndelse i Skytten. Midt i februar går den ind i Stenbukken, hvor den forbliver resten af året. Jupiter er i opposition

til Solen den 30. juli og står i syd: i begyndelsen af januar kl. 12 $\frac{1}{2}$, i begyndelsen af april kl. 8, omkring 1. juli kl. 2 $\frac{1}{2}$, i slutningen af september kl. 20 og i slutningen af december kl. 15.

Saturn står ved årets begyndelse i Tyren, midt i juli går den ind i Orion, og i slutningen af juli går den ind i Tvillingerne, hvor den forbliver resten af året. Planeten er i opposition til Solen den 23. december og står i syd: i begyndelsen af januar kl. 22, i slutningen af marts kl. 16 $\frac{1}{2}$, i slutningen af juni kl. 11 $\frac{1}{2}$, i slutningen af september kl. 6 og ved årets udgang kl. 23 $\frac{1}{2}$.

Uranus, som under særligt gunstige omstændigheder kan skimtes med det blotte øje, står hele året i jomfru. Den er i opposition til Solen den 11. april og står da omkring midnat i syd 26 $\frac{1}{2}$ ° over Københavns horisont.

Neptun, som ikke er synlig for det blotte øje, står ved årets begyndelse i Skorpionen. Sidst i januar går den ind i Ophiuchus, sidst i april ind i Skorpionen og sidst i november ind i Ophiuchus, hvor den forbliver til årets udgang. Neptun er i opposition til Solen den 27. maj og står da omkring midnat i syd 14 $\frac{1}{2}$ ° over Københavns horisont.

Pluto, som kun kan ses i store kikkerter, går ved årets begyndelse ind i Coma Berenices. I begyndelsen af sept. går den ind i Jomfru, hvor den forbliver resten af året. Den er i opposition til Solen den 23. marts.

Højvandet ved vestkysten

Højvandet er her i almanakken beregnet for Havneby på Rømø. Udgangspunktet for beregningen er højvandet ved London Bridge, som er angivet i den almanak, der udgives af Københavns Observatorium. Tidsangivelserne er mellemeuropæisk tid. Vil man kende vandtiderne ved andre punkter på vestkysten end ved Havneby, må man ved:

Nordslesvig:	Rømødæmningen	lægge 10 min. til
	Lakolk	trække 30 min. fra
	Højer sluse	lægge 40 min. til
	Koldby	lægge 30 min. til
	Ballum sluse	lægge 15 min. til
	Rejsby sluse	lægge 30 min. til
Fans/Esbjerg:	Vester Vedsted	lægge 20 min. til
	Nordby, Fanø	lægge 35 min. til
	Esbjerg	lægge 30 min. til
Sydslesvig:	Sønderho, Fanø	trække 10 min. fra
	Dagebøl	trække 7 min. fra
	(forbindelsen til Før)	
	Bongsiel	trække 27 min. fra
	(forbindelsen til Hallgerne)	
	Husum	trække 37 min. fra
	(forbindelsen til Pelvorm m. m.)	
	Frederiksstad	trække 13 min. fra
	Tønning	trække 1 time og 7 min. fra
	St. Peter	trække 1 time og 46 min. fra
Wyk	trække 26 min. fra	
Westerland	trække 1 time og 41 min. fra	

Willy Buch.

JANUAR 1973

Dagens længde er ved begyndelsen af denne måned 7 ^h 4 ^m og tiltager i månedens løb 1 ^h 32 ^m			Sol		Måne	
			Op	Ned	Op	Ned
<i>Jesu navn, Luk. 2, 21. 2' række, Matth. 6, 5-13</i>						
M. 1	Nytår	Solens radius 16' 18" Vega kulm. midn. m.n.	8 41	15 45	6 18	12 48
Ti. 2	Abel		Jorden nærmest Solen	41	47	7 18
O. 3	Enoch	Tusmørket varer 52 ^m	41	48	8 6	14 27
To. 4	Methusalem	● n. m. 16 ^t 42 ^m Sirius kulm. midn.	40	49	8 42	15 35
F. 5	Simeon		40	51	9 8	16 51
L. 6	Hellig 3 konger		39	52	9 27	18 9
S. 7	1. s. e. h. 3 k.	Knud hertug	39	54	9 41	19 29
<i>Jesus 12 år gammel i templet, Luk. 2, 42 til enden. 2' række, Mark. 10, 13-16.</i>						
M. 8	Erhardt	Tusmørket varer 51 ^m	8 38	15 55	9 53	20 48
Ti. 9	Julianus		37	57	10 4	22 9
O. 10	Paul eremit		37	58	10 14	23 31
To. 11	Hyginus	● f. kv. 6 ^t 27 ^m	36	16 0	10 26	—
F. 12	Reinhold		35	2	10 40	0 56
L. 13	Hilarius		34	3	10 59	2 24
S. 14	2. s. e. h. 3 k.	Felix	33	5	11 26	3 54
<i>Brylluppet i Kana, Joh. 2, 1-11. 2' række, Luk. 19, 1-10.</i>						
M. 15	Maurus	{ (nærmest Jorden Castor kulm. midn.	8 32	16 7	12 7	5 20
Ti. 16	Marcellus		Tusmørket varer 49 ^m	31	9	13 6
O. 17	Antonius	{ Procyon kulm. midn.	29	11	14 25	7 27
To. 18	Prisca	○ f. m. 22 ^t 28 ^m	28	13	15 55	8 4
F. 19	Pontianus	Pollux kulm. midn.	27	15	17 28	8 29
L. 20	Fab. og Sebast.		25	17	18 58	8 46
S. 21	3. s. e. h. 3 k.	Agnes	24	19	20 23	9 0
<i>Hovedsmanden i Kapernaum, Matth. 8, 1-13. 2' række, Luk. 17, 5-10.</i>						
M. 22	Vincentius	Tusmørket varer 48 ^m	8 23	16 21	21 45	9 11
Ti. 23	Emerentius		21	23	23 4	9 22
O. 24	Timotheus		20	25	—	9 33
To. 25	Pauli omv.	● s. kv. 7 ^t 5 ^m Fred. 6. føds.	18	27	0 22	9 45
F. 26	Polycarpus		16	29	1 39	10 0
L. 27	Chrysostomus	{ Carolus Magnus { (fjernest Jorden	15	31	2 54	10 20
S. 28	4. s. e. h. 3 k.		13	33	4 5	10 47
<i>Stormen på søen, Matth. 8, 23-27. 2' række, Matth. 14, 22-33.</i>						
M. 29	Chr. 7. føds.	Valerius	8 11	16 35	5 9	11 25
Ti. 30	Adelgunde		9	37	6 2	12 16
O. 31	Vigilius	Tusmørket varer 46 ^m	8	39	6 42	13 20

JANUAR 1973

Højvande ved
vestkysten se s. 5

1.	-	12.19
2.	0.41	13.14
3.	1.28	13.58
4.	2.08	14.37
5.	2.46	15.13
6.	3.22	15.50
7.	3.58	16.26
8.	4.32	17.01
9.	5.05	17.36
10.	5.37	18.12
11.	6.13	18.54
12.	6.56	19.44
13.	7.52	20.49
14.	9.04	22.10
15.	10.30	23.27
16.	11.52	-
17.	0.39	13.05
18.	1.40	14.06
19.	2.31	14.56
20.	3.16	15.41
21.	3.56	16.23
22.	4.36	17.04
23.	5.04	17.44
24.	5.52	18.24
25.	6.30	19.04
26.	7.13	19.50
27.	8.07	20.44
28.	9.09	21.44
29.	10.18	22.51
30.	11.40	-
31.	0.06	12.50

FEBRUAR 1973

Dagens længde er ved begyndelsen af denne måned 8 ^h 36 ^m og tiltager i månedens løb 2 ^h 3 ^m			Sol		Måne	
			Op	Ned	Op	Ned
To. 1	Brigida	Solens radius 16 ^h 15 ^m	8 6	16 42	7 11	14 34
F. 2	Kyndelmisse	Denebkulm. midn. m. n.	4	44	7 33	15 52
L. 3	Blasius	● n. m. 10 ^h 23 ^m	2	46	7 49	17 13
S. 4	5. n. e. h. 3 k.	Veronica	0	48	8 2	18 34
<i>Ugræsset blandt hveden, Matth. 13, 24-30.</i>						
2 ^e række, Matth. 13, 44-52.						
M. 5	Agathe	uge 6	7 58	16 50	8 13	19 55
Ti. 6	Dorothea		56	53	8 24	21 18
O. 7	Richard	Tusmørket varer 45 ^m	54	55	8 36	22 43
To. 8	Corintha		52	57	8 49	—
F. 9	Apollonia		50	59	9 6	0 10
L. 10	Scholastica	● f. kv. 15 ^h 5 ^m	48	17 1	9 30	1 38
S. 11	6. n. e. h. 3 k.	Euphrosyne	45	3	10 4	3 4
<i>Forklærelsen på bjerget, Matth. 17, 1-9.</i>						
2 ^e række, Matth. 17, 1-9.						
M. 12	Eulalia	uge 7	7 43	17 6	10 54	4 20
Ti. 13	Benignus	(nærmest Jorden	41	8	12 3	5 19
O. 14	Valentinus	Tusmørket varer 44 ^m	39	10	13 26	6 1
To. 15	Faustinus		37	12	14 56	6 30
F. 16	Juliane		34	14	16 26	6 50
L. 17	Findanus	○ f. m. 11 ^h 7 ^m	32	16	17 53	7 6
S. 18	Septuagesima	Concordia	30	19	19 17	7 18
<i>Arbejderne i vingården, Matth. 20, 1-16.</i>						
2 ^e række, Matth. 25, 14-30.						
M. 19	Ammon	uge 8	7 27	17 21	20 38	7 29
Ti. 20	Eucharis		25	23	21 58	7 40
O. 21	Samuel	Tusmørket varer 43 ^m	23	25	23 16	7 52
To. 22	Peters stol		20	27	—	8 6
F. 23	Papias		18	29	0 33	8 25
L. 24	Matthias	Regulus kulm. midn.	15	32	1 47	8 49
S. 25	Sexagesima	Victorinus ○ s. kv. 4 ^h 10 ^m (fjernest Jorden Merkur st. østl. elong.	13	34	2 54	9 22
<i>De fire slags sædejord, Luk. 8, 4-15.</i>						
2 ^e række, Mark. 4, 26-32.						
M. 26	Inger	uge 9	7 11	17 36	3 52	10 8
Ti. 27	Leander		8	38	4 37	11 6
O. 28	Øllegaard	Tusmørket varer 42 ^m	6	40	5 11	12 15

FEBRUAR 1973

Højvande ved
vestkysten se s. 5

1.	1.04	13.37
2.	1.49	14.17
3.	2.28	14.54
4.	3.05	15.30
5.	3.41	16.07
6.	4.14	16.41
7.	4.46	17.16
8.	5.19	17.51
9.	5.55	18.31
10.	6.38	19.18
11.	7.31	20.19
12.	8.42	21.40
13.	10.09	23.06
14.	11.39	-
15.	0.24	12.56
16.	1.27	13.55
17.	2.16	14.42
18.	2.58	15.24
19.	3.37	16.03
20.	4.13	16.40
21.	4.48	17.15
22.	5.22	17.48
23.	5.57	18.23
24.	6.37	19.04
25.	7.24	19.52
26.	8.21	20.51
27.	9.30	22.02
28.	10.53	23.26

MARTS 1973

Dagens længde er ved begyndelsen af denne måned 10 ^h 39 ^m og tiltager i månedens løb 2 ^h 23 ^m			Sol		Måne	
			Op	Ned	Op	Ned
To. 1	Albinus	Solens radius 16' 10"	7 3	17 42	5 36	13 31
F. 2	Simplicius		1	44	5 54	14 51
L. 3	Kunigunde		6 58	46	6 9	16 12
S. 4	Fastelavn		56	48	6 21	17 35
<i>Jesu dåb, Matth. 3, 13 til enden.</i> 2' række, Luk. 18, 31 til enden.						
M. 5	Theophilus	● n. m. 11 ^h 7 ^m uge 10	6 53	17 50	6 33	18 58
Ti. 6	Hvide tirsdag		Gotfred	51	53	6 44
O. 7	Aske onsdag	{ Perpetua Tusmørket varer 42 ^m	48	55	6 58	21 52
To. 8	Beata		45	57	7 14	23 22
F. 9	40 riddere		43	59	7 36	—
L. 10	Ædel	(nærmest Jorden	40	18 1	8 7	0 50
S. 11	1. s. i fasten	{ ● f. kv. 22 ^h 26 ^m Quadragesima Invocavit. Fred. 9. føds. Thala	38	3	8 52	2 9
<i>Jesus fristes af djævelen, Matth. 4, 1-11.</i> 2' række, Luk. 22, 24-32.						
M. 12	Gregorius	uge 11	6 35	18 5	9 54	3 14
Ti. 13	Macedonius	{ Eutychius Tusmørket varer 42 ^m	33	7	11 11	4 0
O. 14	Tamperdag		30	9	12 37	4 33
To. 15	Zacharias		27	11	14 4	4 55
F. 16	Gudmund		25	13	15 30	5 12
L. 17	Gerrud	{ Reminiscere	22	15	16 53	5 25
S. 18	2. s. i fasten	{ Fred. 3. føds. Alexander	20	17	18 15	5 37
<i>Den kananæiske kvinde, Matth. 15, 21-28.</i> 2' række, Mark. 9, 17-29.						
M. 19	Joseph	○ f. m. 0 ^h 33 ^m uge 12	6 17	18 19	19 34	5 48
Ti. 20	Gordius	Jævn døgn	14	21	20 53	6 0
O. 21	Benedictus	Tusmørket varer 42 ^m	12	23	22 11	6 13
To. 22	Paulus		9	25	23 27	6 30
F. 23	Fidelis	Pluto i opp. til Solen	7	27	—	6 52
L. 24	Ulrica	{ Oculi. Mariæ bebud. (fjernest Jorden	4	29	0 38	7 22
S. 25	3. s. i fasten		1	31	1 40	8 2
<i>Jesu uddriver en uren dnd, Luk. 11, 14-28.</i> 2' række, Joh. 8, 42-51.						
M. 26	Gabriel	uge 13	5 59	18 33	2 30	8 55
Ti. 27	Kastor	● s. kv. 0 ^h 46 ^m	56	35	3 8	9 59
O. 28	Dr. Ingrid	{ Eustachius Tusmørket varer 42 ^m	54	37	3 36	11 11
To. 29	Jonas		51	39	3 57	12 28
F. 30	Quirinus		48	41	4 13	13 47
L. 31	Fred. 5. føds.	Balbina	46	43	4 27	15 8

MARTS 1973

Højvande ved
vestkysten se s. 5

1.	-	12.16
2.	0.34	13.08
3.	1.21	13.49
4.	2.01	14.27
5.	2.38	15.04
6.	3.13	15.40
7.	3.47	16.15
8.	4.22	16.51
9.	4.58	17.29
10.	5.39	18.11
11.	6.26	19.00
12.	7.23	20.01
13.	8.34	21.19
14.	9.57	22.43
15.	11.24	-
16.	0.03	12.39
17.	1.04	13.35
18.	1.53	14.21
19.	2.35	15.01
20.	3.13	15.37
21.	3.48	16.11
22.	4.22	16.43
23.	4.54	17.13
24.	5.26	17.45
25.	6.05	18.22
26.	6.48	19.04
27.	7.36	19.54
28.	8.35	20.59
29.	9.57	22.30
30.	11.25	23.47
31.	-	12.25

APRIL 1973

Dagens længde er ved begyndelsen af denne måned 13 ^h 2 ^m og tiltager i månedens løb 2 ^h 14 ^m			Sol		Måne	
			Op	Ned	Op	Ned
S. 1	Midfaste	{ Lætare, Hugo Solens radius 16' 2"	5 43	18 45	4 39	16 31
<i>Jesus bespiser 5000, Joh. 6, 1-15.</i> 2 ^o række, Joh. 6, 35-51.						
M. 2	Theodosius	uge 14	5 41	18 47	4 51	17 57
Ti. 3	Nicetas	● n. m. 12 ^h 45 ^m	38	49	5 4	19 25
O. 4	Ambrosius	Tusmørket varer 43 ^m	35	51	5 20	20 57
To. 5	Irene		33	53	5 40	22 28
F. 6	Sixtus	(nærmest Jorden	30	55	6 9	23 54
L. 7	Egesippus	{ Judica, Chr. 9. føds.	28	57	6 50	—
S. 8	5. s. i fasten	{ Janus	25	59	7 48	1 5
<i>Englen Gabriel bebuder Jesu fødsel, Luk. 1, 26-38.</i> 2 ^o række, Luk. 1, 46-56.						
M. 9	Procopius	uge 15	5 23	19 1	9 2	1 58
Ti. 10	Ezechiel	{ ● f. kv. 5 ^h 28 ^m Merkur st. vestl. elong.	20	3	10 25	2 35
O. 11	Leo	{ Tusmørket varer 44 ^m Uranus i opp. til Solen.	18	5	11 52	3 0
To. 12	Chr. 4. føds.	Julius	15	7	13 16	3 18
F. 13	Justinus		12	9	14 39	3 32
L. 14	Tiburtius		10	11	15 59	3 44
S. 15	Palme søndag	{ Chr. 5. føds. Olympia Spica kulm. midn.	7	13	17 17	3 56
<i>Jesu indtog i Jerusalem, Matth. 21, 1-9.</i> 2 ^o række, Mark. 14, 3-9.						
M. 16	Margth. 2. føds.	Mariane uge 16	5 5	19 15	18 35	4 7
Ti. 17	Anicetus	○ f. m. 14 ^h 51 ^m	3	17	19 53	4 20
O. 18	Eleutherius	Tusmørket varer 46 ^m	0	19	21 9	4 36
To. 19	Skærtorsdag	Daniel	4 58	21	22 22	4 56
F. 20	Langfredag	Sulpicius	55	23	23 27	5 23
L. 21	Florentius		53	25	—	6 0
S. 22	Påskedag	Cajus. (fjernest Jorden	50	27	0 22	6 48
<i>Kristi opstandelse, Mark. 16, 1-7.</i> 2 ^o række, Matth. 28, 1-8.						
M. 23	2. påskedag	Georgius uge 17	4 48	19 29	1 4	7 48
Ti. 24	Albertus		46	31	1 36	8 56
O. 25	Mark. evang.	{ Tusmørket varer 48 ^m ● s. kv. 18 ^h 59 ^m	43	33	1 59	10 10
To. 26	Cletus		41	35	2 17	11 26
F. 27	Charl. Amalie	Ananias	39	37	2 31	12 44
L. 28	Vitalis	Arcturus kulm. midn.	36	39	2 44	14 4
S. 29	1. s. e. påske	{ Quasimodo Peter martyr	34	41	2 56	15 27
<i>Den tvivlende Thomas, Joh. 20, 19 til enden.</i> 2 ^o række, Joh. 21, 15-19.						
M. 30	Severus	uge 18	4 32	19 43	3 8	16 53

APRIL 1973

Højvande ved
vestkysten ss. s. 5

1.	0.40	13.11
2.	1.23	13.53
3.	2.03	14.32
4.	2.41	15.10
5.	3.19	15.48
6.	3.59	16.27
7.	4.42	17.09
8.	5.29	17.56
9.	6.22	18.49
10.	7.22	19.51
11.	8.30	21.01
12.	9.44	22.17
13.	11.03	23.34
14.	-	12.13
15.	0.36	13.09
16.	1.27	13.55
17.	2.09	14.34
18.	2.48	15.10
19.	3.24	15.43
20.	3.57	16.11
21.	4.29	16.40
22.	5.02	17.11
23.	5.38	17.46
24.	6.17	18.24
25.	7.00	19.08
26.	7.50	20.01
27.	8.57	21.16
28.	10.24	22.46
29.	11.34	23.50
30.	-	12.29

MAJ 1973

Dagens længde er ved begyndelsen af denne måned 15 ^h 16 ^m og tiltager i månedens løb 1 ^h 47 ^m			Sol		Måne	
			Op	Ned	Op	Ned
Ti. 1	Philip og Jacob	{ Voldermisse Solens radius 15 ^h 54 ^m	4 30	19 45	3 23	18 23
O. 2	Athanasius	{ Tusmørket varer 50 ^m	27	47	3 41	19 56
To. 3	Korsmisse	{ ● n. m. 21 ^h 55 ^m	25	49	4 6	21 27
F. 4	Florian	{ (nærmest Jorden	23	51	4 43	22 47
L. 5	Danm. befrielse	{ Gothard	21	53	5 36	23 50
S. 6	2. s. e. påske	{ De lyse nætter beg. Misericordia Domini, Johannes ante portam	19	55	6 47	—
<i>Den gode hyrde, Joh. 10, 11–16.</i>						
2 ^o række, Joh. 10, 22–30.						
M. 7	Flavia	uge 19	4 17	19 57	8 10	0 33
Ti. 8	Stanislaus		15	59	9 38	1 3
O. 9	Caspar	{ Tusmørket varer 53 ^m	13	20 1	11 4	1 24
To. 10	Gordianus	{ ● f. kv. 13 ^h 7 ^m	11	3	12 28	1 39
F. 11	Mamertus		9	5	13 48	1 52
L. 12	Pancratius		7	7	15 6	2 4
S. 13	3. s. e. påske	Jubilate, Ingenuus	5	8	16 23	2 15
<i>Jesus forbereder disciplene på sin bortgang til Faderen, Joh. 16, 16–22.</i>						
2 ^o række, Joh. 14, 1–11.						
M. 14	Kristian	uge 20	4 3	20 10	17 40	2 28
Ti. 15	Sophie		1	12	18 56	2 43
O. 16	Sara	Tusmørket varer 56 ^m	3 59	14	20 9	3 1
To. 17	Bruno	{ ○ f. m. 5 ^h 58 ^m	58	16	21 17	3 26
F. 18	Bedelæg	Erik	56	17	22 15	3 59
L. 19	Potentiana	{ (fjernest Jorden	54	19	23 2	4 43
S. 20	4. s. e. påske	Cantate, Angelica	53	21	23 36	5 39
<i>Sandhedens ånd, Joh. 16, 5–15.</i>						
2 ^o række, Joh. 8, 28–36.						
M. 21	Helene	uge 21	3 51	20 23	—	6 45
Ti. 22	Castus		49	24	0 2	7 57
O. 23	Desiderius	Tusmørket varer 60 ^m	48	26	0 21	9 11
To. 24	Esther		46	28	0 37	10 27
F. 25	Urbanus	{ ● s. kv. 9 ^h 40 ^m	45	29	0 49	11 44
L. 26	Kpr. Frederik	Bcda	44	31	1 1	13 3
S. 27	5. s. e. påske	{ Rogate, Lucian Neptun i opp. til Solen	42	32	1 13	14 25
<i>Bøn i Jesu navn, Joh. 16, 23–28.</i>						
2 ^o række, Joh. 17, 1–11.						
M. 28	Vilhelm	uge 22	3 41	20 34	1 26	15 50
Ti. 29	Maximinus		40	35	1 42	17 20
O. 30	Vigand	Tusmørket varer 63 ^m	39	37	2 4	18 52
To. 31	Kr. himmelfart	Petronella	37	38	2 34	20 19

MAJ 1973

Højvande ved
vestkysten se s. 5

1.	0.37	12.17
2.	1.28	14.01
3.	2.13	14.44
4.	2.57	15.28
5.	3.43	16.10
6.	4.22	16.57
7.	5.24	17.46
8.	6.18	18.39
9.	7.15	19.37
10.	8.17	20.39
11.	9.23	21.48
12.	10.35	23.00
13.	11.43	-
14.	0.05	12.39
15.	0.58	13.27
16.	1.44	14.08
17.	2.25	14.44
18.	3.02	15.15
19.	3.37	15.44
20.	4.09	16.14
21.	4.43	16.46
22.	5.18	17.21
23.	5.55	17.57
24.	6.35	18.36
25.	7.20	19.23
26.	8.15	20.24
27.	9.30	21.44
28.	10.46	23.00
29.	11.49	-
30.	0.03	12.45
31.	1.00	13.37

JUNI 1973

Dagens længde er ved begyndelsen af denne måned 17 ^h 3 ^m og tiltager derefter indtil den 21., hvor den er 17 ^h 28 ^m . Herefter og til månedens ende aftager dagen 7 ^m			Sol		Måne	
			Op	Ned	Op	Ned
F. 1	Nikomedes	{ Solens radius 15' 48" ● n. m. 5 ^t 34 ^m { nærmest Jorden	3 36	20 39	3 19	21 32
L. 2	Marcellinus	{ Antares kulm. midn. { Exaudi, Fred. 8. føds.	35	41	4 23	22 26
S. 3	6. s. e. påske	{ Erasmus	34	42	5 44	23 2
<i>Andens vidnesbyrd, Joh. 15, 26 til enden og 16, 1-4.</i>						
<i>2^e række, Joh. 17, 20 til enden.</i>						
M. 4	Optatus	uge 23	3 34	20 43	7 14	23 27
Ti. 5	Grundlovsdag	{ Kong Hans' føds. { Bonifacius	33	44	8 44	23 45
O. 6	Norbertus	Tusmørket varer 67 ^m	32	45	10 12	23 59
To. 7	Jeremias	☉ f. kv. 22 ^t 11 ^m	31	46	11 35	—
F. 8	Medardus		31	47	12 55	0 12
L. 9	Primus		30	48	14 13	0 23
S. 10	Pinsedag	Onuphrius	29	49	15 29	0 36
<i>Helligåndens komme, Joh. 14, 23 til enden.</i>						
<i>2^e række, Joh. 14, 15-21.</i>						
M. 11	2. pinsedag	{ Prins Henrik uge 24 { Barnabas apostel	3 29	20 50	16 45	0 49
Ti. 12	Basilius	{ Capella kulm. midn. { m. n.	28	51	17 59	1 7
O. 13	Tamperdag	{ Cyrillus	28	52	19 8	1 29
To. 14	Rufinus	Tusmørket varer 69 ^m	28	52	20 10	1 59
F. 15	Valdemarsdag	{ Vitus. ☉ f. m. 21 ^t 35 ^m	28	53	21 0	2 40
L. 16	Tycho	{ (fjernest Jorden	27	53	21 38	3 32
S. 17	Trinitatis	Botolphus	27	54	22 7	4 36
<i>Jesus og Nikodemus, Joh. 3, 1-15.</i>						
<i>2^e række, Matth. 28, 18 til enden.</i>						
M. 18	Leontius	uge 25	3 27	20 54	22 28	5 46
Ti. 19	Gervasius		27	55	22 44	7 0
O. 20	Sylvester	Tusmørket varer 70 ^m	27	55	22 57	8 15
To. 21	Albanus	Solhverv, længste dag	28	55	23 9	9 31
F. 22	10000 martyrer.	Merkur st. østl. elong.	28	55	23 20	10 47
L. 23	Paulinus	☉ s. kv. 20 ^t 45 ^m	28	55	23 32	12 5
S. 24	1. s. e. triu.	St. Hansdag	28	55	23 46	13 27
<i>Den rige mand og Lazarus, Luk. 16, 19 til enden.</i>						
<i>2^e række, Luk. 12, 13-21.</i>						
M. 25	Prosper	uge 26	3 29	20 55	—	14 52
Ti. 26	Pelagius		29	55	0 4	16 21
O. 27	Syvsøverdag	Tusmørket varer 70 ^m	30	55	0 29	17 49
To. 28	Carol. Amalie	Eleonora	30	55	1 5	19 9
F. 29	Petrus Paulus		31	55	1 58	20 12
L. 30	Lucina	{ ● n. m. 12 ^t 39 ^m { (nærmest Jorden	32	54	3 11	20 57

JUNI 1973

Højvande ved
vestkysten se s. 5

1.	1.53	14.27
2.	2.45	15.14
3.	3.36	16.01
4.	4.26	16.48
5.	5.17	17.35
6.	6.07	18.24
7.	7.00	19.15
8.	7.54	20.09
9.	8.53	21.10
10.	9.57	22.17
11.	11.03	23.27
12.	-	12.05
13.	0.29	12.57
14.	1.21	13.41
15.	2.05	14.20
16.	2.44	14.54
17.	3.20	15.26
18.	3.54	15.59
19.	4.29	16.33
20.	5.04	17.06
21.	5.39	17.40
22.	6.15	18.15
23.	6.55	18.56
24.	7.43	19.48
25.	8.45	20.55
26.	10.01	22.16
27.	11.13	23.31
28.	-	12.20
29.	0.40	13.22
30.	1.44	14.17

JULI 1973

Dagens længde er ved begyndelsen af denne måned 17 ^h 21 ^m og aftager i månedens løb 1 ^h 24 ^m			Sol		Måne	
			Op	Ned	Op	Ned
S.	1	2. s. e. trin.	3 33	20 54	4 39	21 27
{Chr. 2. føds. Fred. 2. føds. Theobaldus Solens radius 15'45"						
<i>Den store naduer, Luk. 14, 16-24.</i>						
2' række, Luk. 14, 25 til enden.						
M.	2	{Mariæ besøgelse	3 33	20 53	6 13	21 49
uge 27						
Ti.	3	Cornelius	34	53	7 45	22 5
O.	4	Ulricus	35	52	9 12	22 19
Tusmørket varer 68 ^m						
To.	5	Anshelmus	36	52	10 36	22 31
Jorden fjernest Solen			37	51	11 57	22 43
F.	6	Dion	38	50	13 16	22 57
L.	7	Villebaldus	39	49	14 33	23 13
● f. kv. 9 ^t 26 ^m						
S.	8	3. s. e. trin.	Kjeld			
<i>Det tabte får, Luk. 15, 1-10.</i>						
2' række, Luk. 15, 11 til enden.						
M.	9	Sostrata	3 41	20 48	15 48	23 33
uge 28						
Ti.	10	Knud konge	42	47	16 59	—
O.	11	Josva	43	46	18 3	0 1
Tusmørket varer 65 ^m						
To.	12	Henrik	44	45	18 57	0 38
(fjernest Jorden			46	44	19 40	1 26
F.	13	Margarethe	47	43	20 11	2 26
L.	14	Bonaventura	48	42	20 34	3 35
{Apostl. deling						
S.	15	4. s. e. trin.	○ f. m. 12 ^t 56 ^m			
<i>Vær barmhjertige, Luk. 6, 36-42.</i>						
2' række, Matth. 5, 43 til enden.						
M.	16	Susanne	3 50	20 40	20 52	4 48
uge 29						
Ti.	17	Alexius	51	39	21 6	6 4
O.	18	Arnolphus	53	38	21 18	7 19
Tusmørket varer 61 ^m						
To.	19	Justa	54	36	21 30	8 36
F.	20	Elias	56	35	21 41	9 53
L.	21	Evenus	58	33	21 54	11 12
S.	22	5. s. e. trin.	59	32	22 10	12 34
{Maria Magdalene.						
{Altair kulm. midn.						
<i>Peters fiskedrat, Luk. 5, 1-11.</i>						
2' række, Matth. 16, 13-26.						
M.	23	Apollinaris	4 1	20 30	22 31	13 59
{● s. kv. 4 ^t 58 ^m uge 30						
Ti.	24	Christina	3	29	23 0	15 25
{Hundredagene beg.			4	27	23 44	16 46
O.	25	Jacobus	6	25	—	17 56
Tusmørket varer 57 ^m						
To.	26	Anna	8	23	0 46	18 48
F.	27	Martha	9	22	2 5	19 25
L.	28	Aurelius	11	20	3 36	19 51
(nærmest Jorden						
S.	29	6. s. e. trin.	Oluf. ● n. m. 19 ^t 59 ^m			
<i>Kristi nye lov, Matth. 5, 20-26.</i>						
2' række, Matth. 19, 16-26.						
M.	30	Abdon	4 13	20 18	5 10	20 9
uge 31						
Ti.	31	Germanus	15	16	6 41	20 25
{Jupiter i opp. til Solen						

JULI 1973

Højvande ved
vestkysten se s. 5

1.	2.40	15.08
2.	3.31	15.51
3.	4.18	16.35
4.	5.04	17.19
5.	5.50	18.02
6.	6.36	18.46
7.	7.23	19.33
8.	8.14	20.27
9.	9.09	21.28
10.	10.10	22.38
11.	11.18	23.56
12.	-	12.24
13.	0.58	13.16
14.	1.46	13.59
15.	2.27	14.37
16.	3.03	15.11
17.	3.38	15.46
18.	4.13	16.20
19.	4.47	16.52
20.	5.21	17.23
21.	5.54	17.56
22.	6.31	18.33
23.	7.14	19.20
24.	8.08	20.21
25.	9.20	21.42
26.	10.42	23.07
27.	-	12.00
28.	0.29	13.10
29.	1.37	14.08
30.	2.32	14.53
31.	3.19	15.36

AUGUST 1973

Dagens længde er ved begyndelsen af denne måned 15 ^h 57 ^m og aftager i månedens løb 2 ^h 10 ^m			Sol		Måne	
			Op	Ned	Op	Ned
O. 1	Peters fængsel	{Tusmørket varer 54 ^m {Solens radius 15 ^h 47 ^h	4 17	20 14	8 9	20 38
To. 2	Hannibal		19	12	9 33	20 50
F. 3	Nikodemus		20	10	10 55	21 4
L. 4	Dominicus	Deneb kulm. midn.	22	8	12 14	21 19
S. 5.7. s. e. trin.		{Osvaldus {☉ f. kv. 23 ^h 27 ^m	24	6	13 32	21 38
<i>Jesus bespiser 4000, Mark. 8, 1-9.</i>						
<i>2^h række, Matth. 10, 24-31.</i>						
M. 6	Kristi forkl.	uge 32	4 26	20 4	14 46	22 3
Ti. 7	Donatus	De lyse nætter ender	28	2	15 53	22 36
O. 8	Ruth	{Tusmørket varer 51 ^m {Merkur st. vestl. elong.	30	0	16 51	23 21
To. 9	Romanus	(Ijernest Jorden	32	19 57	17 38	—
F. 10	Laurentius		34	55	18 13	0 17
L. 11	Herman		35	53	18 39	1 22
S. 12.8. s. e. trin.		Chr. 3. føds. Clara	37	51	18 59	2 35
<i>De falske profeter, Matth. 7, 15-21.</i>						
<i>2^h række, Matth. 7, 22 til enden.</i>						
M. 13	Hippolytus	uge 33	4 39	19 48	19 14	3 50
Ti. 14	Eusebius	☉ f. m. 3 ^h 17 ^m	41	46	19 27	5 6
O. 15	{Mariæ {himmelfart	Tusmørket varer 48 ^m	43	44	19 39	6 23
To. 16	Rochus		45	42	19 51	7 41
F. 17	Anastatius		47	39	20 4	9 0
L. 18	Agapetus		49	37	20 19	10 21
S. 19.9. s. e. trin.		Sebaldus	51	34	20 38	11 45
<i>Den utro husholder, Luk. 16, 1-9.</i>						
<i>2^h række, Luk. 12, 32-48.</i>						
M. 20	Bernhard	uge 34	4 53	19 32	21 3	13 9
Ti. 21	Salomon	☉ s. kv. 11 ^h 22 ^m	55	30	21 41	14 31
O. 22	Symphorian	Tusmørket varer 46 ^m	57	27	22 33	15 43
To. 23	Zakæus	Hundredagene ender	58	25	23 44	16 40
F. 24	Bartholomæus		5 0	22	—	17 22
L. 25	Ludvig	(nærmest Jorden	2	20	1 8	17 51
S. 26.10. s. e. trin.		Irenæus	4	17	2 38	18 13
<i>Jesus græder over Jerusalem, Luk. 19, 41 til enden.</i>						
<i>2^h række, Matth. 11, 16-24.</i>						
M. 27	Gebhardus	uge 35	5 6	19 15	4 9	18 30
Ti. 28	Lovise	{Augustinus {☉ n. m. 4 ^h 25 ^m	8	12	5 38	18 44
O. 29	Joh. halsh.	Tusmørket varer 45 ^m	10	10	7 4	18 57
To. 30	Benjamin		12	7	8 28	19 10
F. 31	Bertha		14	5	9 50	19 25

AUGUST 1973Højvande ved
vestkysten se s. 5

1.	4.03	16.17
2.	4.45	16.56
3.	5.26	17.35
4.	6.06	18.15
5.	6.46	18.56
6.	7.29	19.44
7.	8.18	20.43
8.	9.17	21.51
9.	10.24	23.15
10.	11.45	-
11.	0.33	12.50
12.	1.24	13.36
13.	2.05	14.15
14.	2.41	14.51
15.	3.16	15.24
16.	3.50	15.57
17.	4.23	16.29
18.	4.56	17.00
19.	5.30	17.34
20.	6.06	18.14
21.	6.46	19.01
22.	7.40	20.02
23.	8.50	21.24
24.	10.17	22.54
25.	11.43	-
26.	0.20	12.54
27.	1.25	13.48
28.	2.17	14.34
29.	3.01	15.15
30.	3.42	15.53
31.	4.20	16.30

SEPTEMBER 1973

Dagens længde er ved begyndelsen af denne måned 13 ^h 47 ^m og aftager i månedens løb 2 ^h 16 ^m			Sol		Måne	
			Op	Ned	Op	Ned
L. 1	Ægidius	Solens radius 15 ^h 52 ^m	5 16	19 2	11 10	19 43
S. 2	11. s. e. trin.	Elisa	18	19 0	12 26	20 6
<i>Farisæeren og tolderen, Luk. 18, 9-14.</i> 2 ^h række, Luk. 7, 36 til enden.						
M. 3	Seraphia	uge 36	5 20	18 57	13 38	20 36
Ti. 4	Juliane Marie	{ Theodosia ● f. kv. 16 ^h 22 ^m	22	55	14 40	21 16
O. 5	Regina	Tusmørket varer 44 ^m	23	52	15 32	22 8
To. 6	Magnus	{ fjernest Jorden { Robert { Fomalhaut kulm. midn.	25	49	16 11	23 10
F. 7	Louise		27	47	16 41	—
L. 8	Mariæ føds.		29	44	17 3	0 19
S. 9	12. s. e. trin.	Gorgonius	31	42	17 20	1 33
<i>Jesus helbreder en dovstum, Mark. 7, 31 til enden.</i> 2 ^h række, Matth. 12, 31-42.						
M. 10	Burchhardt	uge 37	5 33	18 39	17 35	2 49
Ti. 11	Hillebert	{ Tusmørket varer 43 ^m { ○ f. m. 16 ^h 16 ^m	35	36	17 47	4 6
O. 12	Guido		37	34	17 59	5 24
To. 13	Cyprianus		39	31	18 12	6 44
F. 14	† ophøjelse		41	29	18 27	8 5
L. 15	Eskild		43	26	18 45	9 29
S. 16	13. s. e. trin.	Euphemia	45	23	19 9	10 55
<i>Den barmhjertige samaritan, Luk. 10, 23-37.</i> 2 ^h række, Matth. 20, 20-28.						
M. 17	Lambertus	uge 38	5 47	18 21	19 43	12 18
Ti. 18	Chr. 8. føds.	Titus	48	18	20 30	13 33
O. 19	Tamperdag	{ Constantia { Tusmørket varer 42 ^m { ● s. kv. 17 ^h 11 ^m	50	15	21 34	14 35
To. 20	Tobias	{ nærmest Jorden	52	13	22 52	15 20
F. 21	Matthæus		54	10	—	15 53
L. 22	Mauritius		56	8	0 18	16 17
S. 23	14. s. e. trin.	Linus. Jævn døgn	58	5	1 46	16 35
<i>De ti spedalske, Luk. 17, 11-19.</i> 2 ^h række, Joh. 5, 1-15.						
M. 24	Tecla	uge 39	6 0	18 2	3 13	16 50
Ti. 25	Cleophas	{ Adolph { Tusmørket varer 42 ^m { ● n. m. 14 ^h 54 ^m	2	0	4 38	17 3
O. 26	Chr. 10. føds.		4	17 57	6 2	17 17
To. 27	Cosmus		6	54	7 24	17 31
F. 28	Venceslaus		8	52	8 45	17 48
L. 29	St. Michael		10	49	10 4	18 9
S. 30	15. s. e. trin.	Hieronymus	12	47	11 18	18 37
<i>Bekymrer Eder ikke, Matth. 6, 24 til enden.</i> 2 ^h række, Luk. 10, 38 til enden.						

SEPTEMBER 1973

Højvande ved
vestkysten se s. 5

1.	4.57	17.07
2.	5.33	17.43
3.	6.07	18.22
4.	6.45	19.06
5.	7.30	20.00
6.	8.26	21.07
7.	9.36	22.31
8.	11.01	23.59
9.	-	12.16
10.	0.53	13.05
11.	1.35	13.45
12.	2.11	14.21
13.	2.46	14.54
14.	3.20	15.28
15.	3.54	16.01
16.	4.28	16.36
17.	5.04	17.15
18.	5.43	18.00
19.	6.28	18.52
20.	7.23	19.57
21.	8.35	21.17
22.	9.58	22.43
23.	11.21	-
24.	0.04	12.31
25.	1.05	13.25
26.	1.55	14.10
27.	2.38	14.51
28.	3.17	15.29
29.	3.53	16.05
30.	4.27	16.40

OKTOBER 1973

Dagens længde er ved begyndelsen af denne måned 11 ^t 31 ^m og aftager i månedens løb 2 ^t 19 ^m			Sol		Måne	
			Op	Ned	Op	Ned
M. 1	Remigius	} uge 40 Solens radius 16' 0"	6 14	17 44	12 25	19 13
Ti. 2	Ditlev		16	41	13 22	20 0
O. 3	Mette		Tusmørket varer 42 ^m	18	39	14 6
To. 4	Franciscus	} ○ f. kv. 11 ^t 32 ^m (fjernest Jorden	20	36	14 39	22 4
F. 5	Placidus		22	34	15 4	23 15
L. 6	Fred. 7. føds.	Broderus	24	31	15 24	—
S. 7	16. s. e. trin.	Fred. 1. føds. Amalie	26	29	15 39	0 29
<i>Enkens søn fra Nain, Luk. 7, 11–17.</i>						
<i>2^t række, Joh. 11, 19–45.</i>						
M. 8	Ingeborg	} uge 41 Tusmørket varer 42 ^m	6 28	17 26	15 53	1 45
Ti. 9	Dionysius		30	23	16 6	3 2
O. 10	Gereon	} ○ f. m. 4 ^t 9 ^m	32	21	16 19	4 21
To. 11	Fred. 4. føds.		34	18	16 33	5 42
F. 12	Maximilian	} Calixtus	36	16	16 50	7 7
L. 13	Angelus		38	13	17 13	8 34
S. 14	17. s. e. trin.	40	11	17 44	10 0	
<i>Jesus som gæst hos fariseeren, Luk. 14, 1–11.</i>						
<i>2^t række, Mark. 2, 14–22.</i>						
M. 15	Hedevig	} uge 42 (nærmest Jorden	6 42	17 8	18 28	11 20
Ti. 16	Gallus		44	6	19 28	12 28
O. 17	Florentinus	} Tusmørket varer 42 ^m } ○ s. kv. 23 ^t 33 ^m { Merkur st. østl. elong.	46	3	20 43	13 18
To. 18	Lukas evang.		48	1	22 6	13 55
F. 19	Balthasar	} 11000 jomfruer	50	16 59	23 32	14 21
L. 20	Felicianus		52	56	—	14 40
S. 21	18. s. e. trin.	54	54	0 58	14 56	
<i>Det store bud, Matth. 22, 34 til enden.</i>						
<i>2^t række, Joh. 15, 1–11.</i>						
M. 22	Cordula	} uge 43 { Proclus { Tusmørket varer 43 ^m	6 56	16 51	2 21	15 10
Ti. 23	Søren		58	49	3 43	15 23
O. 24	{ De forenede nationers dag	} Mars i opp. til Solen } ● n. m. 4 ^t 17 ^m	7 0	47	5 4	15 37
To. 25	Crispinus		2	44	6 24	15 53
F. 26	Amandus	} Marie Sophie Frede- rikke. Simon og Judas	4	42	7 43	16 13
L. 27	Sem		7	40	8 59	16 38
S. 28	19. s. e. trin.	9	38	10 10	17 11	
<i>Den værkbrudne, Matth. 9, 1–8.</i>						
<i>2^t række, Joh. 1, 35 til enden.</i>						
M. 29	Narcissus	} uge 44 { Reform. begyndelse { Tusmørket varer 44 ^m (fjernest Jorden	7 11	16 35	11 11	17 54
Ti. 30	Absalon		13	33	12 0	18 48
O. 31	Louise		15	31	12 37	19 51

OKTOBER 1973

Højvande ved
vestkysten se s. 5

1.	4.59	17.15
2.	5.30	17.51
3.	6.04	18.32
4.	6.44	19.20
5.	7.33	20.19
6.	8.38	21.41
7.	10.08	23.07
8.	11.27	-
9.	0.09	12.22
10.	0.54	13.05
11.	1.34	13.44
12.	2.12	14.21
13.	2.48	14.58
14.	3.25	15.36
15.	4.03	16.18
16.	4.43	17.03
17.	5.27	17.53
18.	6.17	18.50
19.	7.15	19.55
20.	8.24	21.08
21.	9.39	22.26
22.	10.57	23.41
23.	-	12.05
24.	0.41	13.00
25.	1.31	13.47
26.	2.13	14.28
27.	2.51	15.06
28.	3.26	15.42
29.	3.57	16.17
30.	4.27	16.50
31.	4.57	17.26

NOVEMBER 1973

Dagens længde er ved begyndelsen af denne måned 9 ^h 12 ^m og aftager i månedens løb 1 ^h 48 ^m			Sol		Måne	
			Op	Ned	Op	Ned
To. 1	Alle helgen	Solens radius 16' 8"	7 17	16 29	13 5	21 0
F. 2	Alle sjæle		19	27	13 26	22 12
L. 3	Hubertus	☉ f. kv. 7 ^h 29 ^m	21	24	13 43	23 25
S. 4	20. s. e. trin.	Otto	23	22	13 58	—
<i>Saligprisningerne</i> , Matth. 5, 1-12. 2' række, Matth. 5, 13-16.						
M. 5	Malachias	uge 45	7 26	16 20	14 10	0 40
Ti. 6	Leonhardus		28	18	14 23	1 56
O. 7	Engelbrecht	Tusmørket varer 46 ^m	30	16	14 37	3 15
To. 8	Claudius		32	14	14 53	4 37
F. 9	Theodor	{ ☉ f. m. 15 ^h 27 ^m Merkurpassage	34	12	15 13	6 3
L. 10	Luther		36	10	15 41	7 31
S. 11	21. s. e. triu.	Morten bisp	38	9	16 20	8 57
<i>Den kongelige embedsmand</i> , Joh. 4, 46-53. 2' række, Joh. 4, 34-42.						
M. 12	Torkild	{ uge 46 {(nærmest Jorden	7 40	16 7	17 16	10 12
Ti. 13	Arcadius	Venus st. østl. elong.	42	5	18 28	11 12
O. 14	Frederik	Tusmørket varer 47 ^m	44	3	19 51	11 54
To. 15	Leopold		46	1	21 19	12 24
F. 16	Othenius		48	0	22 46	12 46
L. 17	Anianus	☉ s. kv. 7 ^h 34 ^m	51	15 58	—	13 3
S. 18	22. s. e. trin.	Hesychius	53	57	0 10	13 17
<i>Den gældbundne tjener</i> , Matth. 18, 23 til enden. 2' række, Matth. 18, 1-14.						
M. 19	Elisabeth	uge 47	7 55	15 55	1 32	13 31
Ti. 20	Volkmarus		57	54	2 52	13 44
O. 21	Maria ofring	Tusmørket varer 49 ^m	58	52	4 10	13 59
To. 22	Cecilia		8 0	51	5 28	14 17
F. 23	Clemens		2	49	6 45	14 40
L. 24	Chrysogonus	● n. m. 20 ^h 55 ^m	4	48	7 56	15 10
S. 25	23. s. e. trin.	Catharina	6	47	9 1	15 49
<i>Skattens snont</i> , Matth. 22, 15-22. 2' række, Mark. 12, 41 til enden.						
M. 26	Conradus	uge 48	8 8	15 46	9 54	16 40
Ti. 27	Facundus	Merkur st. vestl. elong.	10	44	10 36	17 40
O. 28	Sophie Magd.	{ Tusmørket varer 50 ^m {(fjernest Jorden	12	43	11 7	18 47
To. 29	Saturninus		13	42	11 30	19 57
F. 30	Chr. 6. føds.	Andreas	15	41	11 48	21 10

NOVEMBER 1973

Højvande ved
vestkysten se s. 5

1.	5.30	18.03
2.	6.06	18.45
3.	6.48	19.34
4.	7.40	20.39
5.	8.54	22.04
6.	10.26	23.12
7.	11.29	-
8.	0.06	12.10
9.	0.54	13.07
10.	1.39	13.52
11.	2.21	14.36
12.	3.04	15.21
13.	3.46	16.08
14.	4.31	16.56
15.	5.19	17.50
16.	6.10	18.45
17.	7.05	19.46
18.	8.07	20.51
19.	9.14	22.01
20.	10.27	23.12
21.	11.37	-
22.	0.13	12.35
23.	1.05	13.25
24.	1.49	14.08
25.	2.27	14.47
26.	3.01	15.24
27.	3.33	15.58
28.	4.02	16.32
29.	4.33	17.06
30.	5.06	17.42

DECEMBER 1973

Dagens længde er ved begyndelsen af denne måned 7 ^t 24 ^m og aftager derefter indtil den 22., hvor den er 6 ^t 56 ^m . Herefter og til månedens ende tiltager dagen 6 ^m			Sol		Måne	
			Op	Ned	Op	Ned
L. 1	Arnold	Solens radius 16' 15"	8 17	15 40	12 3	22 22
S. 2	1. s. i advent	{ Bibiana Aldebaran kulm.midn.	18	40	12 16	23 36
<i>Jesus i Nazareth synagoge, Luk. 4, 16-30.</i> 1 ^a række, Matth. 21, 1-9.						
M. 3	Svend	☉ f. kv. 2 ^t 29 ^m uge 49	8 20	15 39	12 28	—
Ti. 4	Charl. Fred.	Barbara	21	38	12 41	0 51
O. 5	Sabina	Tusmørket varer 51 ^m	23	37	12 56	2 10
To. 6	Nikolaus		24	37	13 13	3 31
F. 7	Agathon		26	36	13 36	4 57
L. 8	Mariæ undf.		27	36	14 9	6 24
S. 9	2. s. i advent	Rudolph	29	35	14 56	7 46
<i>De 10 brudejofruer, Matth. 25, 1-13.</i> 1 ^a række, Luk. 21, 25-36.						
M. 10	Judith	{ ☉ f. m. 2 ^t 34 ^m uge 50 (nærmest Jorden	8 30	15 35	16 2	8 55
Ti. 11	Damasus	{ Måneformørkelse Tusmørket varer 53 ^m	31	35	17 24	9 47
O. 12	Epimachus	{ Rigel kulm. midn.	32	34	18 54	10 23
To. 13	Lucia	{ Capella kulm. midn.	33	34	20 25	10 49
F. 14	Crispus		34	34	21 54	11 9
L. 15	Nikatius		35	34	23 18	11 24
S. 16	3. s. i advent	{ Lazarus ☉ s. kv. 18 ^t 13 ^m	36	34	—	11 38
<i>Zakarias' lovsang, Luk. 1, 67 til enden.</i> 1 ^a række, Matth. 11, 2-10.						
M. 17	Albina	uge 51	8 37	15 35	0 40	11 52
Ti. 18	Lovise	{ Nemesius	38	35	2 0	12 7
O. 19	Tamperdag	{ Tusmørket varer 53 ^m	38	35	3 18	12 24
To. 20	Abraham	{ Venus lyser stærkest	39	35	4 34	12 44
F. 21	Thomas		40	36	5 47	13 11
L. 22	Japetus	{ Solhverv, korteste dag Betelgeuze kulm.midn.	40	36	6 53	13 47
S. 23	4. s. i advent	{ Torlacus Saturn i opp. til Solen	41	37	7 50	14 34
<i>Han bør vokse, men jeg forringes, Joh. 3, 25 til enden.</i> 1 ^a række, Joh. 1, 19-28.						
M. 24	Alexandrine	{ Adam. uge 52 ☉ n. m. 16 ^t 7 ^m	8 41	15 38	8 35	15 30
Ti. 25	Juledag	{ fjernest Jorden	41	38	9 9	16 36
O. 26	St. Stephan	{ Tusmørket varer 53 ^m	42	39	9 35	17 46
To. 27	Joh. evang.		42	40	9 55	18 57
F. 28	Børnedag		42	41	10 11	20 10
L. 29	Noah		42	42	10 24	21 22
S. 30	S.m.jul o. nytår	David	42	43	10 36	22 36
<i>Simeons lovsang, Luk. 2, 25-32.</i> 1 ^a række, Luk. 2, 33-40.						
M. 31	Sylvester	uge 1	8 42	15 44	10 48	23 50

DECEMBER 1973

Højvande ved
vestkysten se s. 5

1.	5.41	18.20
2.	6.19	19.02
3.	7.03	19.52
4.	7.58	21.00
5.	9.14	22.16
6.	10.33	23.20
7.	11.37	-
8.	0.18	12.35
9.	1.12	13.31
10.	2.03	14.24
11.	2.52	15.15
12.	3.38	16.04
13.	4.24	16.53
14.	5.11	17.42
15.	5.58	18.23
16.	6.48	19.28
17.	7.41	20.24
18.	8.41	21.27
19.	9.47	22.34
20.	11.01	23.40
21.	-	12.08
22.	0.37	13.04
23.	1.25	13.51
24.	2.06	14.32
25.	2.42	15.09
26.	3.15	15.43
27.	3.47	16.17
28.	4.19	16.50
29.	4.52	17.25
30.	5.25	17.59
31.	5.59	18.48

**Danske helligdage i 1972,
som er hverdag i Sydslesvig.**

19. april ..... Skærtorsdag
18. maj ..... Bededag

**Sydslesvigske fest- og helligdage
i 1972, som er hverdag i Danmark.**

1. maj ..... Maj-festdag
17. juni ..... Den tyske enhedsdag
31. oktober ..... Reformationsdag,
delvis skolefridag
21. november ..... Bededag

Ferieplan for 1972 for skolerne i Sydslesvig

<i>Juleferie</i>	22. 12— 6. 1.	<i>Pinseferie</i>	9. 6.—13. 6.
<i>Undervisningsfri dage</i>	9. 2.—10. 2.	<i>Sommerferie</i>	5. 7.—18. 8.
<i>Påskeferie</i>	13. 4.— 2. 5.	<i>Efterårsferie</i>	13. 10.—20. 10.
		<i>Juleferie</i>	22. 12.— 7. 1.

I disse datoer medregnes første og sidste feriedag.

På grund af forsøgsordning med 5-dages uge vil ferieplanen afvige lidt for de danske skoler i Sydslesvig.

Forskydelige højtider 1960-1980

<i>Fastelavn</i>	<i>Påskedag</i>	<i>Bededag</i>	<i>Kristi Himmelfart</i>	<i>Pinsedag</i>
1960 28. febr.	17. april	13. maj	26. maj	5. juni
61 12. febr.	2. april	28. april	11. maj	21. maj
62 4. marts	22. april	18. maj	31. maj	10. juni
63 24. febr.	14. april	10. maj	23. maj	2. juni
64 9. febr.	29. marts	24. april	7. maj	17. maj
65 28. febr.	18. april	14. maj	27. maj	6. juni
66 20. febr.	10. april	6. maj	19. maj	29. maj
67 5. febr.	26. marts	21. april	4. maj	14. maj
68 25. febr.	14. april	10. maj	23. maj	2. juni
69 16. febr.	6. april	2. maj	15. maj	25. maj
70 8. febr.	29. marts	24. april	7. maj	17. maj
71 21. febr.	11. april	7. maj	20. maj	30. maj
72 13. febr.	2. april	28. april	11. maj	21. maj
73 4. marts	22. april	18. maj	31. maj	10. juni
74 24. febr.	14. april	10. maj	23. maj	2. juni
75 9. febr.	30. marts	25. april	8. maj	18. maj
76 29. febr.	18. april	14. maj	27. maj	6. juni
77 20. febr.	10. april	6. maj	19. maj	29. maj
78 5. febr.	26. marts	21. april	4. maj	14. maj
79 25. febr.	15. april	11. maj	24. maj	3. juni
80 17. febr.	6. april	2. maj	15. maj	25. maj

KALENDARIUM FOR 1974

Januar	Juli
Ti. 1 Nytår S. 6 { S. e. nytår Hellig 3 konger S. 13 1. s. e. h. 3 k. S. 20 2. s. e. h. 3 k. S. 27 3. s. e. h. 3 k.	S. 7 4. s. e. trin. S. 14 5. s. e. trin. S. 21 6. s. e. trin. S. 28 7. s. e. trin.
Februar	August
S. 3 4. s. e. h. 3 k. S. 10 Septuagesima S. 17 Sexagesima S. 24 Fastelavn	S. 4 8. s. e. trin. S. 11 9. s. e. trin. S. 18 10. s. e. trin. S. 25 11. s. e. trin.
Marts	September
S. 3 1. s. i fasten S. 10 2. s. i fasten S. 17 3. s. i fasten S. 24 Midfaste To. 28 Dronning Ingrid S. 31 5. s. i fasten	S. 1 12. s. e. trin. S. 8 13. s. e. trin. S. 15 14. s. e. trin. S. 22 15. s. e. trin. S. 29 { 16. s. e. trin. St. Michael
April	Oktober
S. 7 Palmesøndag To. 11 Skærtorsdag F. 12 Langfredag S. 14 Påskedag M. 15 2. Påskedag Ti. 16 Margrethe 2. fødsel S. 21 1. s. e. påske S. 28 2. s. e. påske	S. 6 17. s. e. trin. S. 13 18. s. e. trin. S. 20 19. s. e. trin. To. 24 De forenede nationers dag S. 27 20. s. e. trin.
Maj	November
S. 5 { 3. s. e. påske Danmarks befrielse F. 10 Bededag S. 12 4. s. e. påske S. 19 5. s. e. påske To. 23 Kr. himmelfart S. 26 { 6. s. e. påske Kronprins Frederik	S. 3 21. s. e. trin. S. 10 22. s. e. trin. M. 11 Morten bisp S. 17 23. s. e. trin. S. 24 24. s. e. trin.
Juni	December
S. 2 Pinsedag M. 3 2. Pinsedag O. 5 Grundlovsdag S. 9 Trinitatis Ti. 11 Prins Henrik L. 15 Valdemarsdag S. 16 1. s. e. trin. S. 23 2. s. e. trin. M. 24 St. Hansdag S. 30 3. s. e. trin.	S. 1 1. s. i advent S. 8 2. s. i advent S. 15 3. s. i advent S. 22 4. s. i advent O. 25 Juledag To. 26 St. Stephan S. 29 S. m. jul og nytår

En enkelt afbrydelse

Af Peter Seeberg. (E.P.)

Tegninger: Holger Hattesen

Sommerdagene var støvede, lydsvage, tunge. Vi lå på tæpper på havens græsplæner og pjankede middagsstunden bort med små kusiner. Bag hække på husets skyggeside registrerede vi høvognenes fremrullen og forbirullen, fuldlastede, slugende hver sin høstkarl, hvis brændende ansigt og hvide hue skimtedes på toppen af læsset. I skarntydevildnis i grøfterne sad vi med små notesblokke, udstedt af et margarinekompagni, og noterede numrene på bilerne, der endnu i hine tider kom gennem landsbyen. Pludseligt kom de om hjørnet, eller de kom rullende ned ad bakken mellem poplerne, drejede over broen og kom ret op imod os, alle disse få Fordere og Chevroletter og Nasher og Dodger og sagnomspundne Stövere, Oldsmobiler og Studebakere. Hine biler larmede ikke, skønt de kørte på asfaltløse, skærvebefængte, ujævne vejbaner. De gled, de skred, de rullede med deres last af cigarrygende handelsrejsende, stråhatsklædte møllere og stiftstirrende hesteprangere og rejste støvet, rastløsheden og længslen over vore sommerdage.

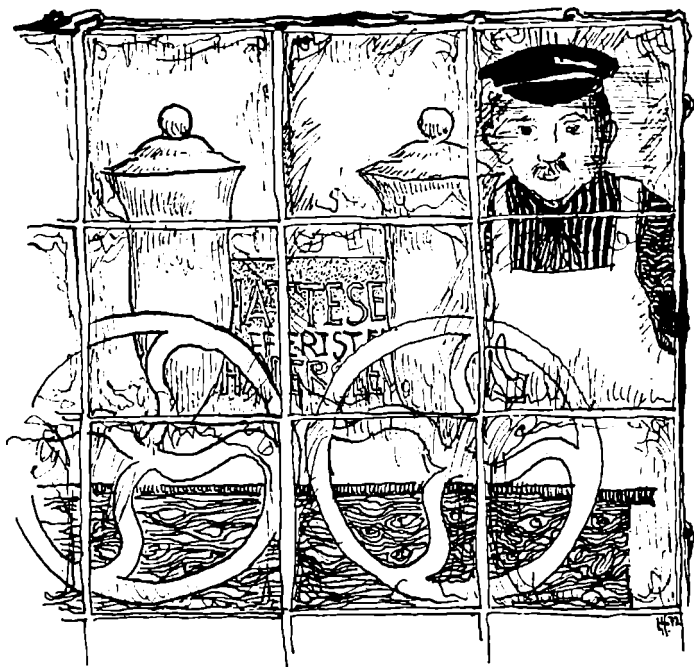
Det var højeste efterkrigstid, 1932. Hvad man havde håbet skulle gå over med tiden, det forblev og blev i sindet som dets forundring og hemmelighed. Herfra strålede det ud og var alle steder. I vor sommers skarntydegrøfters støvede solskin. I tusmørkesamtalerne over hækkene. I anekdoterne, i historierne som al sammenkomst hurtigt gik op i. I tavsheden, i blikkene, i smerten, der ikke fik ende.

Holdt sommervejret sig en tid, tog vi gerne en tur til stranden.

Vi kunne tage amtsbanen, det tog dagen. Vi kunne cykle, jeg cyklede engang turen frem og tilbage skråt ind under stangen på en voksen herrecykel. I alt 60 kilometer. Vi kunne også bile, men da vi ingen bil havde selv, måtte vi afvente den uberegnelige, men sikre invitation til en aftentur til stranden, som købmanden foreslog en eftermiddag i hvid jakke, mens han så ud ad ruden over kaffemøllen, eller telefonisk efter hurtige aftaler med konen. Klokkeren lidt over seks, efter lukketid, holdt bilen da for vor låge. Kufferten på bagagebæreren pakket med mad og badetøj, men endnu med rigelig plads til at stuve vort.

Med mig selv tredje på forsædet hos mændene, stadig i konflikt med den svære håndbremse og med ringe kontrol over min lyst til at dirigere gearskiftningen, inden det var fornødent, afventede vi damernes signal, når de havde fået deres og min broders kroppe og dragter bragt i orden på bagsædet, mens mændene klippede den første cigar og tændte med hurtige bakkende læbebevægelser. Med et „så“ fra damerne og et samforstående blik vekslet mellem mændene satte købmanden vognen i første gear, og vi kom i fart, lydløst rejsende støvet. Og jeg var lykkelig, lykkelig som et menneske der kører sin vej, kører forbi, kører til fremmede steder, ser på verden gennem sin forrude og undrer sig, men kører. Alt var godt, fordi vi forlod det.

Letsindige så vi vor egen lille by glide forbi, forbi hjulmageren, der så os fra kvældsarbejdet, samlingen af dritlerne til mejeriet, han så op, vi hilste med en håndbevægelse; forbi kirkestien med dens minimale bakke, hvor vi tilbragte vore vintre med gliden og kælken; forbi mejeriet med dets klinkeramper og rustfri renhed; forbi andelskassen, hvor vi for små klippede blikmønter fik udleveret sedler til smør og ost; forbi købmandens store kompleks af forretning og villa med spejlkuglen svævende højest oppe på gavlen med hele verdens billede i sig; i baggrunden kirken forbi. Der kom én ud hos bageren, der så os; i præstegårdshaven vendte den fine husbestyrerinde sig skråt bag op fra sin lugen og så os. Smeden så os også fra den balje, han var ved at vaske armene i; et par for-

stemte, dybthensunkne havedyrkere så os med uvillighedens flygtighed, de undte os ikke denne tur, denne glæde, som de selv aldrig ville få part i. De voksede højere end husene i deres uvillighed, disse uvillige beboere, som kendte vores lille finhed, men ikke undte os den. Forbi den farlige baneoverskæring, hvor de lineragtige motortog i grønt og rødt kom farende uforvarende, og hvor raslende mergeltog med en bremsemand klynget op i den yderste ende for og for ud mod teglværksskorstenen og det høje sorte hus, som om de to hørte sammen.

Der lå endnu nogle huse, som hørte til sognet, på strækningen til Vojens, men her slap vi fri, vi var ude i verden, kunne frit bese den uden at blive mindet derom, kunne se dens bakker, dens gårde, dens avl og næring, dens mejerier, dens destruktionsanstalter, hvis stank anbragte en næsten ugennemtrængelig zone netop på den køn-

neste strækning, hvor vejens højkronede allé skyggefuldt åbnede ud til kornvæjende marker, luftige hegn, lange bakkehæld og stigninger, bevægede foran faste skovhorisonter. Her på dette land, som de havde vundet tilbage, og som de glædede sig over nu hvilede sig og åndede i danskhed. Ude af stand til at få det store regnestykke til at gå op, knyttede de krigsmeningsløsheden til genforeningens mening. Efter lidelse kom sejr, det lindrede, det trøstede. De havde gjort deres, de havde fået rigeligt igen.

Og nu var vi i Haderslev, hvor begge familier havde familie og venner, som helst ikke skulle se, at vi kørte forbi uden at hilse på dem, at vi var egensindige nok til at unde os en sommerdag på egen hånd, at vi var hensynsløse nok til blot at tænke på vor egen fornøjelse. Ak, Haderslev, hvor man som bitte lille havde stået et sted og set et skib i havnen og bag havnen gader, der steg op i uvisse højdedrag, og fjerne, klamme marker, hvor verden endte i nordløshed, hvor menneskeansigter ikke talte og sagde goddag, hvor små piger løb deres vej ind i gårdenes labyrint, Haderslev med domkirkens store mur bag gyden ved cafeen, kasernens større mur bag domkirken, og muligt den endnu større mur, den kinesiske, bag kasernen.

Roastbeef og knækpølser og nogle gange friske vandbakkelser. Sko, der klemte, og forældre, der klemte endnu hårdere, når man rasende forlod skoforretningen, hvor man skulle have nye sko, selv om man ikke brød sig om et eneste par. Haderslev var ikke éns skæbne, men den var en stor by, et ætsende lys i sjap og søle, før motortoget startede og gled forbi møllevandets sorte spejl, hvor ænderne drev sovende i vintermørket. Haderslev var stor, større end nogen anden by, i ingen by har der boet så mange fremmede mennesker for én, listevæsener, frakkevæsener, villavæsener, trappevæsener, gadedørsvæsener. Det var en stor skuffelse, da jeg fik at vide, at jeg ikke måtte sige goddag til alle, der gik forbi.

Vi kom helskindet gennem byen, og nu voksede livligheden ved målets nærhed. De mange biler på vej til eller fra Kelstrup Strand bemærkedes med tilfredsheden ved at deltage i en stor almen for-

nøjelse. Det var sandelig den rigtige dag, den dag alle ville til stranden. Det var jo ikke til at lade være. Nej, det havde det ikke været. Sådan var det ikke at kunne lade være. Man kunne ikke, man måtte af sted. Så kom det store syn. Thalatta.

Den store bugt kranset af skov og vidt udspændt mod næssenes klinger, der brændte okker i seneformiddagslyset, lå med rolige, blå flader, bag den hvide strand, strandskoven, blinket gennem skoven af hoteller og strandvillaer og de mange master med slappe dannebrog. Alt var beredt for os.

Hastigt overhalet netop ved indkørslen af en stor hvid Mercedes-sportsvogn med solbrune fremmede ansigter i hvide flyverhjelme drejede vi ind på Sølysts parkeringsplads, og gennem hækken foran skimtede vi det store hvidmalede hotel, de strandsandstrøede gange, den afslidte plads med borde, rækværket og havet. Glade råb lød derudefra, og fra gangene pludren fra lidt krumbøjede damer og lidt for små herrer i skjorteærmer, som fejrede sommeren som vi og holdt de drivvåde badebukser og drejls håndklæder skjult under madkurvens dækken. Vi vandrede sindigt, jeg med min bror lidt foran disse mennesker, som så inderligt var mine forældre, og hvis væsen jeg endnu slet ikke havde fattet, men som blot var som store knager, éns tilværelse uvægerligt var hængt op på. Til sidst måtte jeg løbe, fulgt af min mors formanende stemme, men ignorere dens advarsler for en større myndighed: havet. Det var, som om vi havde gået og været sære i lange tider og blevet forkrøblede helt ind i vore sjæle af at bo der midtlands. Men nu var vi nået frem. Nu skulle intet mere hindre den store forfriskelse, gensynet og genlivet med det stille skvulpende, det isklare, sandbandede, letstenede, tangvuggende, vidunderligt våde.

Passende fordelt gik vi ud ad badeanstaltens styltbroer, hvor de voksne erhvervede hver en kabine. Vi ventede på, at fader havde klædt sig om og kom ud i sine sorte bomuldsbadebukser, lidt fedladen, men rar at se på. Ud kom købmanden i lyseblå uldne bukser, tykkere end fader.

Mens vi med åben dør ud til broen begyndte at klæde os om, be-

tragtede vi de to mænd, der steg ned ad trappen og forsvandt i halsdybde, hvor de satte af og bevægede sig prustende som sæler ud i vandet. De kunne svømme, havde lært det i deres soldatertid. Vi var stolte over at se dem med deres korte, tykke arme og deres frøben svømme rundt i en utrolig forkortning, ikke så langt ude, men dog uden for broens yderste pæle, mens gårdmændene og grossererne stod som modfaldne vadefugle i badeanstaltens skygge i vand til, hvor de kunne bunde, hvor de stod og sjaskede vand på bryst og hals eller dukkede sig ned til hagedybde og gav store hule velværelde fra sig.

Inde bag mange frønnede pæle så vi nu damerne komme forsigtigt trædende ned mod vandet med ryggen mod os. De var i tofarvede, uldne badedragter og havde svære gummihjelme på hovedet. Deres hud var mandelhvid, lyste af beklædthed, deres former var gammeldags, kom langt inde fra, svulmende, svære, byrdefulde. Men i deres midaldrende træghed havde de ikke mistet ungpigelig kåthed. En tid underholdt de sig på damesiden med pjask og latter, til vi hidkaldte dem med vore råb og vridende os gennem vandet nåede over til dem for også at være i deres vand og berette om de to sindigt omkring svømmende herrer, der ikke lod sig forstyrre i deres grundige nyden. Én lå nu på ryggen og flød med den store mave som en koralø over vandoverfladen. Solen stod over Klinteskoven, aftenen var fuld af glæde. Man stod stille i vandet, man gjorde forsøg på et par svømmetag, men man vidste det godt, der var visse ting, der var umulige.

Hvilken lykke at have en fader, der kunne svømme. Han blev beundret, da han stod og dryppede oppe ved rækværket foran kabinen, hvor de to mænd nu drøftede vandet, 18 grader, ikke så varmt, men dejligt. Lidt forpustede klædte de sig på og kom ud med jakkerne over armen, i skjortærmer og seler, lidt foryngede og fuld af appetit. Vi små var klædt om i en fart og fulgte mændene ind på stranden, hvor vi ventede på damerne, der kom og berettede om deres bad, glade, muntre, vældigt opsatte på at tømme madkurven.

Jeg husker meget tydeligt fotografiet af os, hvor vi sad ved et af de runde, hvidmalede blikborde med Sølysts glasveranda i baggrunden. De voksne sidder bag bordet og for bordenderne, mens min bror og jeg sidder foran og drejer hovederne krampagtigt mod kameraet. I mit blik er der en dårligt formet begejstring, et gran af vanvid, som jeg også finder hos alle de øvrige. De er som løftet ud af sig selv, deres ansigter er skabt til tristhed, til hverdagslighed. Vi talte meget dårligt dette fremmede sprog.

Det er klart af fotografiet, at vi har spist alle de hårdkogte æg, alle vore drivhustomater, alle købmandskonens vidunderlige leverpølse-madder, de flækkede pølser med sennep, ost, den lagrede og den friske. Faders og købmandens ølflasker er kun en tredjedel fulde, vore sodavandsflasker er tomme, damerne længes efter kaffe, tjeneren er snart på vej mellem træerne.

Mændene vil drikke endnu en pilsner, vi vil få endnu en sodavand. Cigarrøgen vil snart stige op over vort bord, nye historier fra krigens tid vil snart føje sig til de gamle, og billedet vil blive mere komplet for os, der vidste, at den store tid var forbi, den tid, hvor der var tvang og fortræd, krig og nød og død, som man

kæmpede sig igennem, som man stred og led sig igennem, eller snød sig igennem og lo sig igennem Derfor sad man her i sommeraftenen i noget uvirkeligt og mindedes det virkelige, man havde været med i engang. De tog alt håb fra een, de slukkede sommerglæden. Sodavanden tørrede i halsen på én. De sad inde med alt. Men man selv skulle aldrig opleve noget. Jeg husker dem meget tydeligt. I deres erindren faldt en fredens store skygge over dem fra sommeraftenen, fra træerne.

Kvinderne hørte ikke så nøje efter, de var rørlige i deres komfurverden. Disse mænd havde stridt sig igennem, de sad med rette og nød det lidt, især købmanden, min fader havde den dybe mærkethed, som humøret ikke kunne skjule. Han var mindre villig i sin pessimisme, når de strejfede ind i det dagsaktuelle. han holdt den ikke ud. Det var, som om han vidste, at ingen ville slippe, at også denne lille sommeraften ville blive taget bort. Så faldt de hen, blev fraværende, andre minder trængte sig på, og de kunne med ét ikke tale sammen for en stund. Efter denne stund begyndte hjemturen.

Båret af damernes pludren vandrede vi til bilen. De hvidhjelmede i den åbne sportsvogn bakkede netop ud. Købmanden og fader sled med remme og snore. Damerne havde sat sig ind og med dem min bror. Jeg stod og ventede, tusmørket tætnede, stemmerne fra cyklisterne, der langsomt kørte forbi, eller fra dem, der hang ved iskioskerne, blev højere, grellere, lysene strålede fra Sølyst og Viktoriablad, hvor musikken spillede op og dansanten begyndte. Mændene stod stille et øjeblik ved vogndørene og så sig om og vejede vejrmulighederne. Det var snart hundredagene begyndte, den dag, hvor sommeren bestemtes i resten af sit forløb. De sad ind, atter med en frisk cigar, og i den fine myggemørke rullede vi op ad den lange Kelstrupbakke med nattevandene bag os, vederkvægheden, det blide vanvid.

Jeg faldt i søvn uden for Haderslev og vækkedes med kærlige opfordringer af min mor, da vi holdt ved vor låge. Hun trak mig ned fra min fars knæ, og stumlende, med hænderne klemt bag

ørerne, gik jeg op ad grusgangen og hang op ad yderdøren, mens de voksne takkede af bag træsuset, mens bildørene slog i, vognen gik i gear, mens jeg hørte dem komme, sommermennesker, store skygger bag sig, store stemmer. Nu tager de mig i hånden. Nu falder jeg ind ad den oplukkede dør.

Ædde så mánne somre ...

Af *Martin N. Hansen.*

Ædde så mánne somre gik æ egenn en dav
hjemm' o den gammel kærregå' søghend fro grav til grav.
Slægt ædde slægt er havnet hér fro e hiele sogn,
frejlet og sid' om sid' no ligghe di bly og di hovn'.

Mången en grav var javnet, enkelt stie var slidt,
men di miest åv e gravstenn meldt mæ så ålt for lidt —
bare et navn, en stilling — hvad skal det sæj o en grav?
Hér gör det ingen fórskeell, om en er høj eller lav.

Mánne åv åll' di villest lastes i løvvend lyv',
men er et bæst begravve, er der kun godt å skryv'.
Og som den miest ukristle langsomt forvåndles til muld,
lyss han i folks erindring som med et hjart åv guld.

Åll' var di elsket og savnet, ja, for di død' sættes højt,
men om dæt lyv og løvned meldtes der itt en døjt,
itt et personle udsagn, højst et skriftstøj — lad go!
Og så gik æ og formed, hvad der passend kunn sto.

Næsten glemt — et lysend mind
dukked frem og værmt mit sind.

*Hér ligghe Maj Blaj,
der åltid var glaj
og itt til å brems'.
Hun fæk itt soj farvel,
for hun grin' sig ihjel,
da hun var halfems.*

Æ gik et par skridt
og ståndsed e lidt,
hér stov novve vås
med guldskrift og ståds.

*Go hastet forbit
for hér er Jøn Jæje begravve,
det asen, der plavve
e lyv åv sin kuen, Ann-Mari.
Gi hind en ross en dav
og ligg en nald o hans grav.*

Hvor tørt og trist — en vejsen blomm
er ålt, der no fortæll mæ om:

*Hér ligghe Maj Skaffe,
der drak sig ihjel åv kaffe.
Hun køvt i e Brugs o kredit —
Lad voss huf, di er kvit,
for hun fæk en sørle begravvvels,
e følle fæk ålde en dråf.*

Jo, min sandten — akkuråt —
sikken gravstenn, sikken ståt!

*Hér ligghe Jep Krag,
der var kommen tilbag'
med sin skat. Det var ild'.
Men ynne dæt pres
han skyvte adress —
om opp' eller nenn —
det lad vi sto hen.
Dæt brøv kam en postgang for sild'.
Det var stemplet den niend,
men kam føsst den tiend,
og da ho Jep Krag,
der var treet åv dæ' snak,
soj farvel og tak.
Og så mått e brøv go tilbag'.*

Ungdom! — tøj jer vel i var',
for e lyv er fuldt åv far',
og di færrest vil go fri.
Tumbe, tumbe Ann-Sofi!

*Hun var ung og stærk
og kunn hold e mændfolk vaghen,
for hun smid e særk
og dånsed splittertaghen
mången sommernat
omkring e krat.
Men så smid det tumbe fjogg
sig til kjølning i e dågg
i det bare skind.
Det var dumt, e kuld slov ind,
og så var e bal forbi
for Ann-Sofi.*

Sikkert væld åv dejle rosse!
Hvor di brænde — hvor di blosse.
Æ skal itt gör ret og skel,
men hovs o, hovs o, te sjel
en oppustet grav
synker en dav.

*Hér ligghe han sjel,
Mads Mikkel Kynell,
der åd sig ihjel
den syttens aprill.
Han slid som et bæst i år og dav'
med å saml o det slæsk, e vorm skal knav'.
Han fæk bugt med fem kvind',
der længst er ædt,
skønt di sålted sig sjel
med den gråd, di ho grædt.
Han var en grådig, grisk og grusom månd,
så lad voss glemm ham, så hastet vi kån.*

En rank' omkring et kors o hæld
hæ det fornøjle å kunn meld',
hér ligghe en månd, der kunn sæj voss det rett,
og det er skam godt, men itt åltid så net.

*Ingen holdt e øere styv'
for hans kløgt i løvvend lyv'.
Såndt hæ det jo åltid vætt.
No gi jen og åjn ham ret.
Men sov trygt og godt, Jøn Drej,
lov og pris er jævnt o vej.*

Sikken indskrift! — Gud forbarm' sig —
en må både grin' og harm' sig.
En boddel, et glas
var nok og til pas.

*Hér liggber Jøn Muus,
der drak sig ihjel,
han bløv væk i en rus
og kam itt til sig sjel,
så hans åv gang bløv itt,
som han tænt sig den skull' —
han bløv nennlāj i sprit,
og e vorm bløv fuld'.*

Ingen gravstenn, ingen blomme,
kun en hængend pil —
men æ minds så krank en somme
og dit bønle smil.

*Hun var fremmed, stakkels pig',
og bløv misbrugt åv di rig'.
Med dit bitte baen i favn
sov i frej i Herrens navn!*

Lad det hjer vær nok — æ tænke,
jen og åjn vil føll sig krænke,
sjel om og' dæ' slægt gik fri.
Og lad dem så kun forbånd' mæ,
for en ting, æ sleet itt kån med,
er bevisle hykleri.

Tænk, om folk opp o e kærrgå'
itt tov hensyn til en herrgå'
eller mindste brugg en dav
og holdt tom, dum snak i tøjle,
bløv det grumt, men og' fornøjle
å go rundt fro grav til grav.

Nationale problemer i grænseegne i EF-perspektiv

Af Erik Andersen M.F.

Når dette trykkes og udgives er det afklaret, om det danske folk har sagt *ja* eller *nej* til at indgå i et nærmere samarbejde med andre vesteuropæiske nationer på en række økonomiske og politiske områder.

I den debat, der er foregået om hele dette problem, er man jævnligt stødt på spørgsmål angående mindretals problemer og vilkår i en fremtid, hvor grænser mere eller mindre udjævnes. Spørgsmålet er ofte blevet kædet sammen med nationalitetsproblemer i det hele taget, og man har endog hørt postulater som »at Danmarks historie ophører« eller »at det danske sprog vil uddø«, hvis vi tilslutter os dette fællesskab. Når jeg kalder sådanne vurderinger for postulater, er det for at antyde, at jeg finder dem »mildt overdrevne«.

Ikke desto mindre er det et ganske interessant emne at granske i, ikke mindst i et grænseland eller i egne med mindretalsproblemer. Spørgsmålet om, hvorvidt den kulturelle påvirkning på tværs af landegrænserne vil forstærkes gennem økonomisk samarbejde, i en sådan grad,

- at nationale følelser forfladiges,
- at sproglige barrierer udjævnes og
- at mindretal dermed helt forsvinder,

kan nok give anledning til eftertanke.

Man må nok indledningsvis gøre sig klart, at der er andre faktorer, der kan have større indflydelse på disse forhold, end internationalt samarbejde, i hvert fald hvad angår kulturel påvirkning og nedbrydning af sproglige barrierer. Her tænker jeg især på uddannelse, samkvem over grænserne (ferier og rejser) og ikke mindst massemedier, som fjernsyn, der netop i grænseegne spiller en betydelig rolle i de nævnte forhold.

Det må nok erkendes, at der i den sidste menneskealder er sket en mærkbar ændring i kulturel og sproglig henseende, medens det ikke ville være rigtigt at påstå, at der er sket nogen væsentlig ændring med hensyn til den nationale holdning. Der synes derimod at være opstået en bedre forståelse for — og vilje til — sameksistens, ikke alene lokalt i grænseegnene, men også på det landspolitiske plan. Dette sidste er måske lidt mere udtalt omkring den dansk-tyske grænse end i visse andre europæiske grænseegne.

I hvilken grad en eventuel udvidelse af de europæiske fællesskaber kan påregnes at ville influere på udviklingen omkring de nationale grænser, afhænger først og fremmest af

- den reelle målsætning. Hvor langt vil man egentlig nå med hensyn til integration? *Vil* man nå til et »Europas forenede stater« eller *vil* man blot nå til et samarbejdende Europa, også kaldet »Fædrelandenes Europa«.
- Dertil kommer spørgsmålet om, hvor langt det vil være *politisk muligt* at nå, og i hvilket tempo.

Også på dette område er der i debatten fremsat nok så forskellige vurderinger, som kun fremtiden kan bevise rigtigheden af.

Vil man forsøge at give en reel vurdering af udviklingsmulighederne i for eksempel de næste 10 år, må man betragte følgende fire faktorer, som hver for sig vil komme til at spille en betydelig rolle:

1. En række europæiske politikere og embedsmænd har gennem en årrække været med i EF-arbejdet og må som følge

heraf anses for at have en mere avanceret tankegang end tilsvarende politikere og embedsmænd på det nationale plan, for så vidt angår samarbejdets udvikling. Disse Europa-politikere fortolker Romtraktatens målsætning derhen, at den stadig stigende integration må føre til et forenet Europa. Herom vidner mange rapporter og udtalelser, bl.a. Werner-rapporten, Davignon-rapporten og mange andre, og denne gruppe må forudses at ville arbejde på at forcere udviklingen.

2. Både de seks hidtidige fællesmarkedslande — og ikke mindst de fire ansøgerlande er selvstændige nationer med stærke nationale holdninger, som er baseret på århundreders tradition for suverænitet og national stolthed.

3. EF-institutionernes beslutningsproces tillægger ministerrådet eneret med hensyn til beslutninger om samarbejdets udvikling og evt. udvidelser, og sådanne beslutninger skal fortsat træffes enstemmigt. Og det er ret beset kun formelt, at det er ministerrådet, idet det reelt er de nationale regeringer, der træffer beslutningerne. Det har naturligvis hidtil skabt en betydelig træghed i udviklingen, og denne træghed må forventes at blive forstærket, når flere nationer involveres. Den parlamentariske kontrol vil ligeledes komme til at ligge i de nationale parlamenter, idet for eksempel i Danmark skal et markedsnævn bestående af folkevalgte sikre, at den til enhver tid siddende regering ikke handler hen over hovedet på det danske folketing. Dette vil næppe ændres væsentligt ved en eventuel forøgelse af Europaparlamentets beføjelser.

4. Man har i dag to afskrækkende eksempler på, hvad et sådant samarbejde *kan* føre til. Unionen af nordamerikanske stater med den altdominerende kapitalistiske indflydelse og den østeuropæiske økonomiske union, COMECON, med den overvældende dominans fra en enkelt medlemsstat, er eksempler, der på to måder, modsætningsvis, vil påvirke udviklingen i Europa. På den ene side ønsket om, at begrænse disse unioners indflydelse på vesteuropæiske forhold og på den anden side

rædslen for, at den vesteuropæiske integration skal føre os enten i den ene eller den anden af disse uheldige retninger.

En nøgtern vurdering af disse faktorer *må* føre til erkendelse af, at de tre sidstnævnte vil have en så stor afdæmpende virkning på de under punkt 1 anførte forhold, at udviklingen fortsat vil gå temmelig trægt og ikke i overskuelig fremtid vil føre videre end til et forholdsvis fornuftigt samarbejde, et »Fædrelandenes Europa«.

En dansk tilslutning vil således næppe indebære en øget udenlandsk indflydelse på de nationale og kulturelle forhold i grænselandet og vil formodentlig overhovedet ikke være mærkbar i den danske befolknings hverdag i det hele taget.

Den hollandske forsvarsminister H. J. de Koster, fremsatte i 1972 her i Danmark nogle udtalelser, der i nogen grad bekræfter disse formodninger, idet han blandt andet sagde: »Ser vi på Europa i dag, har 14 års tilværelse indenfor fællesmarkedet *ikke* gjort hollænderne en tøddel mindre hollandske, end de var tidligere og for den sags skyld heller ikke franskmændene mindre franske«.

Naturligvis må man også erkende, at Danmarks eventuelle forbliven uden for dette vesteuropæiske samarbejde heller ikke vil indebære ændringer med hensyn til udenlandsk påvirkning af vore kulturelle, sproglige og nationale forhold.

Vor tusindårige opgave som »broen« mellem Norden og det europæiske kontinent skal fortsættes under alle omstændigheder. Andre udtrykker dette således: »Vi er Nordens lænkehund mod syd«. Begge dele er rigtige. Vi skal fortsat formidle det voksende samkvem mellem Norden og det øvrige Europa, men vi skal samtidig være vagtsomme.

Den gave vi har fået, at være født danske i Norden, er samtidig en opgave, hvis perspektiv rækker langt udover grænselandet og langt videre end mindretalsproblemer, men hvor varetagelse af disse grænselandsproblemer er et af midlerne til opgavens løsning.

Broen til Europa må være åben, men lænkehunden må stedse være på vagt og værne om vore nationale særpræg, vort sprog, vor kultur og alt det, vi her i Norden betegner som *fri mænds ret*.

Haderslev, august 1972.

Den fjerneste dag i tilværelsen synes at være den, da man får tid.

Jacob Paludan.

Man kan ikke flygte for nutiden ind i fortiden — kun ind i fremtiden.

George Orwell.

Hans og Kristine Jensen fra Tornumgård

Af D. P.

Da den nybagte ejer af Tornumgård, Hans Jensen havde set Kristine Lycke en eneste gang, vidste han straks, at hende eller ingen skulle det være. Det var i 1906, og Kristine var den gang 20 og Hans Jensen 28 år. Hans Jensen havde købt den ca. 300 tønder land store gård i Lintrup sogn lidt syd for Kongeåen, ikke fordi han selv eller hans slægt var velhavende; men der var den gang mangel på egnede unge mænd til at overtage gårdene i Sønderjylland, hvis de skulle blive på danske hænder. Som den dygtige og kærnedanske mand, han var, fik Hans Jensen chancen, og det skulle gennem et halvt århundrede vise sig, at ingen kunne være bedre egnet til den plads end han.

Hans Jensen sluttede sig straks til frimenigheden i Rødding, og det var her, han første gang så pastor Nis Lyckes ældste datter, Kristine. Hun var en køn pige, høj og slank med strålende mørke øjne, røde kinder og højt opsat fyldigt, brunt hår. (Det hændte, at Kristine ikke kunne komme i kirke, fordi håret ikke ville sidde; men det kunne Hans Jensen jo ikke vide). Der var over Kristine noget uforklarligt og åndfuldt, som gjorde et stærkt indtryk. Nok er det, Hans Jensen var fortabt fra første øjeblik, og havde nogen den gang fortalt, at der skulle gå 12 år, og at han skulle igennem en verdenskrigs rædsler, før han kunne

hjemføre sin brud, så havde det ikke gjort nogen forskel. Hun var og blev den eneste for ham. På sine gamle dage, når 1. verdenskrig kom på tale, sluttede Hans Jensen altid med at sige: »Jamen, ves æ kri et wa kommen, så haj a nok alde fåt Krestine«.

For Krestine var sagen lige så enkel. Skulle hun, — ung, køn, klog og ombejlet som hun var, række sin hånd til én, der trods alt kun var en almindelig bondeknold, og som tilmed bar det højst ordinære navn Jensen? Det kunne der slet ikke være tale om. Ganske vist mærkede hun snart, at hendes forældre kom til at sætte stor pris på Hans Jensen, og selv fik hun vel efterhånden også øjnene op for nogle af hans gode sider; men alligevel, der var langt til målet, og det var godt for Hans Jensen, at han kendte verslinjen »Det har slet ingen hast for den, som tror«, for Hans Jensen troede fuldt og fast, at hans skønneste drøm engang ville gå i opfyldelse. På den tid tog han en gammel morbroder i huset, der var ungarl som han selv. »Han ska pas å mæ!« sagde han. Så kunne enhver tænke sit ved det. Den unge gårdejer var jo en ret eftertragtet ungarl.

Også i Hans Jensens ungarleår var Tornumgård et godt sted for de unge at være. Det var en stor gård, men Hans Jensen bestemte fra første færd, at herregårdsskik ville han ikke have indført. Han spiste sammen med sine folk; men det hårde slid tog han ikke del i. Han vidste, at det mere var hans opgave at have overblikket og lade de andre om at gøre arbejdet. Han kendte den kunst at få det bedste frem i de mennesker, der omgav ham. En mand, der kendte ham godt, har engang sagt: »Hans Jensen får aldrig en dårlig karl, og skulle han endelig være uheldig med en, så er han en god karl, før han rejser fra Tornumgård«.

Hans Jensen holdt af at byde til gilde, hvad enten det nu var høstgilde, sankthansfest eller julegilde. Så skulle Kristine og hendes lillesøster Signe helst være med sammen med andre af egnens unge. På en eller anden måde lykkedes det altid for

Hans Jensen at få Kristine ved sin side, og så holdt han af at sidde og udmale, hvor godt alt skulle indrettes på Tornumgård, »når den dag kommer«. Så blev Kristine rød og ærgerlig, mens de andre lo så småt. De kendte jo alle Hans Jensens ønskedrøm.

Hans Jensen vidste nok, at i krig og kærlighed gælder alle kneb, og han opdagede hurtigt, at Kristines mor havde meget stor indflydelse på Kristine. Fru Kathrine Lycke var en meget særpræget og bestemt dame; men hun lignede dog enhver anden mor i det stykke, at hun gerne ville se sine døtre godt og lykkeligt gift. Nu var det en velkendt sag, at frimenighedspræsten i Rødning ikke var særlig velaflagt og hverken havde kø eller so. En gave til køkkenet fra efterårs slagtingen eller en velvoksen hare blev ikke forsmået, og Hans Jensen havde altid et eller andet med, når han kom på formiddagsvisit. Så blev der serveret kakao. Det var ikke alle, der blev den ære til del. Det var ikke altid, Kristine lod sig se, og det kunne jo være en slem skuffelse. Ofte blev de to yngre brødre inviteret med tilbage til Tornumgård, og så var glæden stor, så var det slut med lektier for den dag, og derude gik det frit og muntert til.

For den, der har noget at vælge imellem, kan valget være svært. En skønne dag opdagede Kristine, at hendes yngre søskende, dem hun altid havde regnet for »de små«, var blevet voksne. Signe, som var tre år yngre end hun selv, var blevet forlovet med Peter Gad, der var en dygtig og begavet ung landmand, og begge brødre var nødtvungent trukket i den tyske soldatertrøje. Selv havde hun ikke spildt tiden, men havde uddannet sig på forskellig vis, så hun nu havde mange musikelever og ledede gymnastik- og håndarbejds kursus flere steder på egnen. Kristine kom jo fra et udpræget grundtvigsk miljø, og der var det ikke god latin med en rigtig lærerindeuddannelse, skønt hendes egen far havde været lærer, før han blev præst.

Så kom 1. verdenskrig og vendte op og ned på alt. Begge brødrene var soldater, da krigen brød ud. Signes kæreste var

*Kristine Lycke,
ca. 1910.*

mellem dem, der måtte af sted med det samme, og også Hans Jensen kom der bud efter. De kunne jo nok være flygtet til Danmark; men ingen kunne vide, om de nogensinde ville kunne vende tilbage, og retten til hjemstavnen ville de ikke opgive. Senere, da det blev klart for de fleste, hvor forfærdelig krigen var, var der mange, der gik over grænsen. Men i begyndelsen regnede alle med, at krigen ville blive kortvarig, og de fleste rejste ud til det, de anså for deres pligt. Så indså Kristine omsider, at hun ikke kunne lade Hans Jensen rejse uden at få talt med ham, og det var en glad mand, der efter otte års trofast bejlen omsider fik sin elskedes ja.

Før jul 1914 var Kristines brødre faldet, den ene på øst-, den anden på vestfronten. Det ramte hende meget hårdt. Hun syntes pludselig, at hun slet ikke havde kendt dem rigtigt. Hun var jo flere år ældre end de og var blevet tidligt voksen. Signe,

som var mere jævnaldrende med brødrene og også mere umiddelbar end Kristine, havde på engang været de to drenges bedste legekammerat og kærligste storesøster. Hun var den, de var kommet til med alt, også efter at de var blevet voksne. Signe kunne sørge af et rent og oprigtigt hjerte. Kristine gjorde sig mange selvbebrejdelser. Hun følte, at hun ikke havde slået til over for brødrene, og det pinte hende.

Signes kæreste havde købt gård kort før krigsudbruddet, og det var meningen, at de skulle have holdt bryllup i september. Men ved den tid lå Peter Gad hårdt såret på et lazaret i Belgien, og brylluppet måtte udsættes på ubestemt tid. Da han omsider var kommet sig nogenlunde, giftede de sig i marts 1915, og Kristine fandt det nu helt umuligt at forlade sine forældre, så længe krigen varede. Hans Jensen var enig med hende om, at brylluppet måtte vente. Han var jo også kun hjemme på 14-dages orlov med lange mellemrum, og han syntes som hun, at hendes plads var hos forældrene i den svære tid. Havde han ventet så længe, kunne han vente den sidste tid med. Hans Jensen var ikke længere en helt ung mand. Han kom derfor ikke ret meget til fronten. En overgang blev han stationeret i Rumænien, hvor han pådrog sig en malaria, der blussede op af og til resten af hans levetid. Kristine havde mange anfægtelser i disse år. Hun så jo, hvor lykkelige og forelskede Signe og hendes mand var, og hun syntes, det kunne aldrig blive det samme med hende og Hans Jensen. Men når så hans breve kom, og hun følte, hvor han glædede sig til at komme hjem til hende, og hvor sikker han var på at blive skånet, fordi denne store lykke ventede ham, ja, så var det hende umuligt at skuffe ham.

Hans Jensen blev hjemsendt 1917, og nu blev der stor travlhed på Tornumgård, både med at få det forsømte landbrug på fode og med at få huset istandsat så godt, som det nu lod sig gøre under de herskende forhold. Brylluppet stod i november 1918. Kristines hår var blevet hvidt under krigen, men Hans Jensen syntes, at det hvide hår klædte hende endnu smukkere,

end det mørke havde gjort. Og vist er det, at det stod smukt til de mørke øjne og det endnu unge ansigt.

Tornumgård ligger i et yndigt kuperet terræn. Det oprindelige stuehus, en lang, øst-vest liggende længe var i den forrige ejers tid blevet omdannet til blandt andet karlekamre. Det var i den længe, at der på væggen i en af kældrene var en blodplet, som ikke kunne vaskes af eller kalkes over. Den sagdes at stamme fra en tidligere ejer, som for flere hundrede år siden var blevet myrdet af sin unge kone og forkarlen. Det nuværende stuehus var udefra set en meget grim og ubetydelig bygning. Den rummede et par gode stuer, en mod øst og en mod vest ud mod den anselige gårdsplads, samt de nødvendige øvrige rum, soveværelse, køkken og en folkestue, som kun blev brugt som spisestue, fordi folkene for det meste opholdt sig i stuen sammen med husbond og madmor.

Når en mand får en kone, får han undertiden også en svigermor, og det fik Hans Jensen. Fru Kathrine Lycke, f. Schou, var — skønt lille af vækst — ikke så let at komme udenom og ej heller nem at omgå i det daglige. Da nu Kristine kom til at bo ret nær sit gamle hjem, mens Signe boede længere borte, faldt det naturligt, at det mest blev Kristine, der kom til at tage sig af forældrene. Kristine var organist i frimenigheden, og efter at hendes far, den kloge og stilfærdige pastor Lycke, var død i 1924, blev det en fast tradition, at fru Lycke tog med datteren og svigersønnen hjem hver søndag efter gudstjenesten. Jul, påske og pinse tilbragte hun også på Tornumgård samt to uger om vinteren og fire om sommeren.

Fru Lycke var ikke den, der lod tingene gå deres skæve gang. Var der noget, hun fandt forkert, sagde hun ufortøvet sin mening, og selv om hun havde været temmelig opsat på at få Hans Jensen til svigersøn, fandt hun nu adskillige ting at rette hos ham. Og da Hans Jensen efterhånden nærmede sig de halvt hundrede år, var det jo ikke for tidligt at få begyndt. Uheldigvis havde fru Lycke den egenskab, at de fleste mennesker var

lidt bange for hende, og Hans Jensen dannede ingen undtagelse. Anderledes var det med hendes anden svigersøn, Peter Gad. Han var fuldstændig på bølgelængde med sin svigermor og kunne sige alt til hende. Hvis hun under et besøg i hans og Signes hjem sagde: »Hvor du dog smækker med døren, Peter Gad!« Så svarede han blot: »Det er da min dør!« Og så var den snak ikke længere. Nok er det, Hans Jensen var ikke alt for bedrøvet, når han søndag aften kunne køre fru Lycke hjem, og der var en hel uge til næste gang. Kristine holdt jo meget af sin mor og havde svært ved at gøre sig helt fri af hendes indflydelse, så helt lykkeligt blev ægteskabet egentlig først efter fru Lyckes død 1934; men så fik Hans og Kristine også tyve harmoniske år sammen.

Kristine havde i sine unge år ikke været meget huslig, derimod havde hun syet sit eget tøj, fra hun var 12 år og snart også Signes. Hendes mor havde nemlig det princip, at når blot børnene var hele og rene i tøjet, så var det nok på det punkt. Heri var Kristine ikke enig, og derfor tog hun selv fat. Hun havde smag, og hun og Signe havde i deres ungpigedage altid været nydeligt klædt for små midler. Senere blev det hende en glæde at hjælpe de unge piger, hun havde i huset, når hun syntes, der var brug for det. Nu gik hun med lyst og energi ind til arbejdet som husmoder på den store gård. Alt kom i god gænge, og der var stil over det. Hun havde for det meste to piger om vinteren og tre om sommeren, og den skam, at en pige forlod pladsen i utide, overgik hende vist ikke i de 35 år, hun var husmoder på Tornumgård.

Tornumgård var et sted, hvor de unge gerne ville være. Den blev anset for et godt lærested, og Kristine og Hans behøvede aldrig at søge folk som andre mennesker. Tjenestefolkene meldte sig af sig selv og stod ikke så sjældent på venteliste. Middags- og aftensmaden spiste hele husstanden sammen. Karlene, gerne en halv snes stykker, sad i række bag bordet i omhyggelig rækkefølge, forkarl, andenkarl o.s.v. Det var forkarlens opgave at

konversere dannet med Kristine, en god skole for mangen en ung mand. Foran bordet var spindesiden, pigerne skulle jo hente ind og bringe ud. Der sad også den gamle gartner, Gustav, som vi senere skal vende tilbage til, samt landposten, som altid fik sin middagsmad på Tornumgård. Hvis han ikke nåede frem til tiden, blev der sat mad af til ham. Hver morgen sang Kristine og Hans Jensen morgensang sammen med pigerne og eventuelle gæster. Hans Jensen sang for med sin smukke bas, og Kristine spillede til. Søndag morgen blev der dækket langt morgenbord i dagligstuen, og hele husstanden drak morgenkaffe med friskbagte boller og sang morgensang sammen, før Kristine og Hans Jensen drog i kirke. Det søndags morgenkaffebord var ubeskrivelig hyggeligt og festligt. Var det en rigtig smuk sommermorgen, kunne det hælde, man flyttede ud i haven, og så var morgensalmen næsten altid »Gak ud min sjæl, betragt med flid Guds underfulde gaver«.

Det var nok en stor skuffelse for dem, at de ingen børn fik, mest for Kristine. Hans Jensen syntes vist, han havde fået mere, end han med rimelighed kunne forlange, når han havde fået hende. At adoptere et barn eller to kom aldrig for alvor på tale. Kristine turde ikke. Hun var vist bange for ikke at kunne elske dem nok. Men huset var jo altid fuldt af ungdom, og Kristine, som selv var temmelig viktoriansk opdraget, overvågede sine piger nøje. De fynske pigers valgsprog »Natten er vor egen«, gjaldt ikke på Tornumgård i hendes tid.

Helt fra Hans Jensen kom til Tornumgård, havde det været hans drøm at lave en stor, smuk have. Nu hændte det en dag, han kom kørende i sin lille enspænder-gig, som så mange gange i hans ungarletid havde bragt ham til præstegården i Rødding, at han så en mand ligge tilsyneladende livløs i vejgrøften. Hans Jensen samlede ham op, og han fik lov til at sove rusen ud i et karlekammer, der stod tomt. Da han var kommet til hægterne efter et par dages forløb, fik han lov til at blive på Tornumgård foreløbig og hjælpe til med det ene og det andet. Det viste sig

Tornumgård.

snart, at manden var en habil gartner, der havde lært på et stort gods i Østprøjsen. Han måtte være den rette mand til at hjælpe med at anlægge den nye have. Kristine lavede selv tegningen med lidt sagkyndig bistand, og det blev en vidunderlig have. Der var en terrasse på østsiden af huset. Fra den gik man ned i haven, men den smukkeste udgang var faktisk gennem bryggersdøren. Først kom man ud i en lille, lukket gård og så gennem en rosenport lige ud i alle herlighederne. Her lå til højre ud for det tidligere stuehus, køkkenhaven på den dejligste sydskråning, adskilt fra prydhaven med et hegn af ærteblomster med allehånde farverige sommerblomster foran. Hvert eneste år skiftede Gustav jorden ud i dette bed, for ærteblomster vil have frisk jord hvert år. I den køkkenhave var alle grøntsager mindst 14 dage før på vej end alle andre steder; den blev gravet og gødet, vandet og passet efter alle kunstens regler, Gustav var ikke udlært gartner for ingen ting. Neden for køk-

kenhaven kom den brede gang med tørresnorene og stikkelbærbuskene og på den anden side en plæne, der var så stor, at den var indhegnet, og der gik om sommeren kønne, sortbrogede kalve. På den anden side af ærteblomst-gangen lå krocketplænen, der skrånede ned mod en lille åkandedam. Når en krocketkugle forvildede sig ned i dammen, var den gamle fede gravhund altid parat til at hente den op igen. Dammen fik sit vand fra en lille bæk, der strømmede gennem haven, og flere steder var der nydelige små broer. Så var der det lange bed med georginer i alle regnbuens farver, de store velholdte plæner, de mange pragtfulde roser, frugthaven og grotten, hvor der om sommeren blev holdt møder, så egnens folk samtidig kunne få haven at se i dens fulde skønhed. En gangsti gik langs yderkanten af haven. Det var den yndigste spadseretur; men det var den sti, der først blev nedlagt, fordi den var så besværlig at holde. I vestsiden af haven var der en granplantning plantet i snegleform, så man løb rundt og rundt, indtil man til sidst nåede en cirkelrund plads i midten.

Den have gav Kristine meget arbejde; men den blev også hendes trøst for de børn, hun ikke fik. Det lød sjovt, når Kristine og Gustav konfererede om haven. Kristine forsøgte sig med sit bedste tysk, som sandt at sige ikke var for godt, Gustav var jo indfødt østprøjer, mens han til gengæld af høflighed svarede på et dansk, der ikke var bedre; men enige blev de for det meste, for haven var deres et og alt. Gustav blev på Tornumgård og havde sit hjem der indtil sin død; han var da højt oppe i halvfjerdserne. Sin slemme last med at drikke formåede han ikke helt at frigøre sig for. Han tog en druktur ca. hver tredje måned; men Hans Jensen og Kristine bar over med ham, og der blev talt så lidt som muligt om det. Haven var smuk om dagen, men næsten endnu smukkere i måneskin, og der blev sværmet meget i den. Det var næsten sædvane, at forkarlen og kokkepigen »gik med hinanden«, og mange ægtepar, hvoraf de fleste nu for længst har holdt sølvbryllup, fandt i sin tid hin-

anden på Tornumgård, — også det nuværende ejerpar, hos hvem Hans Jensen fik et godt hjem i sin høje alderdom.

Om vinteren sad karle og piger sammen med Hans Jensen og Kristine i dagligstuen de fleste af ugens aftener. Æbler var der altid nok af, og to eller tre aftener om ugen vankede der kaffe. Så blev der sunget af Højskolesangbogen, og det hændte ikke sjældent, at Kristine havde fundet et eller andet, som hun fandt værd at læse højt, sjældent i den humoristiske genre, det lå ikke rigtig for hende. Hans Jensen købte troligt hvert år både Blæksprutten og Svikmøllen, men Kristine kastede aldrig så meget som et blik i disse publikationer. Hans Jensen elskede i det hele taget en god spøg, og det gjorde ikke noget, om den var lidt grovkornet. Her delte Kristine ikke hans smag, for slet ikke at tale om fru Lycke. Men ellers var de enige på de fleste punkter, og det hændte vist ikke en eneste gang i alle de år, Hans Jensen var mand på gården, at der blev holdt et gæstebud, uden at Højskolesangbogen kom frem. Den elskede de gamle, og mon ikke den før eller siden får sin renæssance?

Det er umuligt at fortælle om Tornumgård uden at nævne Peter Lycke. Han var Kristines ni år ældre halvbroder og samtidig hendes fætter, da deres fader havde været gift med to søstre, dog ikke på én gang. Bortset fra to uger hos Signe om sommeren og kortere eller længere besøg på fynske herregårde, hvor han havde været huslærer, tilbragte han alle ferier på Tornumgård. Peter Lycke var tilskuer til livet. Ægteskab indlod han sig ikke på, han havde vist set nok. At folk giftede sig, var ham en gåde, og at ægtefolk så oven i købet rejste på ferie sammen, fandt han fuldstændig ubegribeligt. Han var cand. mag. og ernærede sig som sproglærer. Han havde tilbragt flere år i Paris, hvor han bl.a. oversatte filmstekster, noget der den gang i tyverne absolut ikke var fint, så det taltes der så lidt som muligt om. Peter Lycke var en fin og dannet mand. Han var klog og vidste besked om alt mellem himmel og jord, dog ikke landbrug. Hans store interesse var Europas konge- og fyr-

Kristine og Hans Jensen, ca. 1950.

stehuse, hvis indviklede slægtskabsforhold han kendte ud og ind. I selskaber sluttede han sig altid til damerne, hvis konversation han fandt langt mere interessant end mandfolkens evindelige landbrugssnak. Han holdt meget af sine søstre og de af ham, og det var et frygteligt chok for ham, da Kristine døde i en alder af 68 år. Han havde jo kun de to søstre at holde sig til og havde altid troet, at de ville overleve ham.

På sine ældre dage blev det sådan for Kristine, at søndagen og højtiderne blev strenge at tænke på. Hun syntes, at alle andre steder kom der nogen hjem; men på Tornumgård rejste de fleste i stedet. Hun begyndte også at grue for den tid, da de ville blive nødt til at afstå gården, og hun måske blev ene. Hans Jensen var jo flere år ældre end hun. Så gik det sådan, at hun døde, før de for alvor var begyndt at tænke på forandring.

Hans Jensen sørgede over hende, men sagde også: »Nu har hun det overstået«. Efter et par års forløb overlod han gården til en søstersøn. Hans største glæde var, at alt blev ført videre i hans og Kristines ånd. Han overlevede hende i ti år og døde i oktober 1964.

E landevejsridder

Han trasker astej i regn og rusk
med hull' å strømper og sko.

Han tejer en lur bag ved en busk
i selskab med kall og ko.

Han aner it, hvor låndt og hvorhen,
har hverken slægt eller ven.

En gång da haej han en mor derhjem,
men det vil han helst forglem.

Di syner, der pinn' ham dav og nat,
dem glemmer han i en rus.

Han synger en vis og svinger sin hat
og skåler med kat og mus.

Han re'e sin seng i den fri natur,
en dyn har han it behov,
en gång imell i et usselt skur
i træk, og med slunken mav.

Nær han har tømt sin flask te bunds,
så er han i paradis.

Han ser slett it sit gammel kluns
og glemmer sit lyvs forlis.

E skoelmesterkuen.

Den danske flåde i Søgård sø

Af Peter Petersen.

Tegning: Holger Hattesen.

En dag i 1934 var jeg på marken sammen med min far på gården Virkelyst i Tørsbøl, da tre vandflyvere fra det danske flyvevåben landede på Søgård sø. Far smilede lunt og sagde: »Nu passer det næsten, at den danske flåde ligger i Søgård sø!« På mit spørgsmål om, hvordan det skulle forstås, fik jeg følgende historiske tildragelse fortalt:

Det var en ualmindelig lummer eftermiddag i begyndelsen af juni 1949. Varmen var næsten ulidelig, engang imellem fór et let vindpust over marker og veje og hvirvlede støvet op, og i den varme luft dalede det langsomt mod jorden igen.

»Det ender da bestemt med tordenvejr«, sagde Peter Lassen, Tumbøl, til sine byfæller Jes Jessen og Mikkell.

»Der kommer en hest løbende, hør! Den er nede ved Spangkroen, den løber helt vildt!« udbrød Johan Lassen, Peter Lassens voksne søn.

De tre bønder lyttede.

»Den er ikke løbsk, dertil løber den alt for rent. Men der er fart på. Det er nok en tysker, der kommer med ulykke til os«. Peter Lassens ansigt blev mørkt.

»Nu tager han farten af hesten. Han er oppe ved Hjelmhy og Terpeky, ja nu er han rundt om hjørnet. Farten er igen på det højeste. Om et øjeblik er han her«, sagde Jes Jessen og så vestpå.

»Kom af vejen, ellers rider han os ned«, Mikkell gik hurtigt

over i den søndre vejside, de andre fulgte ham. I næste øjeblik var rytteren der. Han så mændene temmelig sent, fordi de var halvt skjult af nogle buske i vejbuen. Men i samme øjeblik han fik øje på dem, tog han hesten så pludselig og voldsomt op, at den sank helt ned i haserne og slog med forbenene i luften.

»Er det dig, Christian Petersen!« råbte Peter Lassen. »Du ødelægger da din flotte hest!«

»Ok nej! Den er glad for løb og spring og alt af den slags«, svarede rytteren, »men er I klar over, at inden tre kvarter har I over tre hundrede slesvig-holstenere og friskarefolk indkvarteret i Tumbøl!«

»Det var da forfærdeligt! Så bliver mine tolv dragoner jo fanget!« udbød Peter Lassen. Dragonerne var udsendt som patrulje fra det dansk besatte brohoved på vestsiden af Als sund. De var nået helt frem til Tumbøl, men var så blevet syge af madforgiftning og havde skjult sig i Peter Lassens gård.

»Netop derfor har jeg haft så travlt. Vi må hjælpe dem. Er de lige syge endnu?«

»Ja, de er helt hjælpeløse«.

»Vi kan vel klare det. Men vi må have vore egne slesvig-holstenere væk, ellers røber de dem«.

»Kun Heinrich Frees er i byen, Peter Hissel er gået ned til Jes Roth for at købe nogle ungreaturer«, sagde Jes Jessen.

»Så få du hurtigt fat i Frees og følg efter«, sagde Christian Petersen, »sig, at han skal hjælpe dig, du vil også handle med Jes Roth. Find på noget! Enten må du opholde de tre i stalden, eller endnu bedre: Sig, at du vil banke dem flade i kortspil. Kommer I først i gang med kortspil, kan I sagtens fortsætte helt til aften; men det skal være nu. Roths gård ligger heldigvis lavt og langt herfra«.

»Ja, jeg skal nok holde dem i ånde og væk herfra«. Jes Jessen ilede hen ad bygaden.

»Det hjælper da ikke ret meget«, sagde Mikkel.

»Jo, for du fortæller tyskerne, at den danske flåde ligger gemt i Søgård sø, og tyskerne kan let fange mandskabet og tage skibene«.

»Du er tosset! Tror du, de hopper på sådan noget vrøvl? Og mig vil de da selvfølgelig tage med som vejviser, og så får jeg en kugle, når de opdager, at det er løgn«.

»Nej, de tager dig ikke med. Kan du ikke mærke, at du har fået hekseskud og er helt krummet sammen af smerter. Du kan spille den rolle, og du må og skal, Mikkel!«

Mikkel så ud til at ville protestere, men så fór et stort smil over hans ansigt. I næste øjeblik stønnede han højt og lagde hånden på ryggen, han bøjede sig skævt fremover og trippede. »Åh! Av! Hvor har jeg ondt i ryggen!«

»Rigtigt, du kan din rolle! Johan! Du må straks få nogen til at hjælpe dragonerne på to vogne. De skal have al deres udrustning med. I kører dem ned til Jørgensen ved Ny Skovbølstrand, vest for Teglgården. Jeg skal så i nat eller i morgen nat få en kanonbåd til at bringe dem til Als eller Fyn. Tag noget træ eller nogle plove og harver på vognene hjem, så man kan se, I kører i lovligt ærinde. Hestene fører I til Hesselholt klint. Bonde har en lille mark i skoven, hvor de kan skjules. Når dragoner og heste er væk, må I køre med harver og tromler på vejen så langt, at tyskerne ikke ser sporene, når de vender tilbage med den danske flåde på slæb!«

»Din plan er egentlig så tosset, at den næsten må lykkes«, stønnede Mikkel, hvis hekseskud nu krummede ham næsten helt sammen.

»Det skal nok lykkes! Kan I høre trampen af deres march og våbenklirren?« Christian Petersen lyttede i retning mod Kværs. »Jeg rider! Jeg skal nok hjælpe dig, Johan. Du må være parat til at køre, så snart tyskerne marcherer mod Søgård. Spil nu godt, Mikkel. Farvel!« Han red langsomt gennem byen og drejede ind ad første markvej mod nord.

Johan skyndte sig hjem og fik nogle naboer til at hjælpe de syge dragoner på vognene.

Mange af mændene i Tumbøl kom hen til Mikkell og Peter Lassen. Soldaternes march hørtes nu tydeligt. Peter Lassen forklarede kort situationen og sluttede: »De skal lokkes op til Søgård sø. Mikkell fører ordet, og I tier. Ingen griner eller laver andre dumheder. Ve den, der dummer sig!«

En støvsky hævede sig over vejen mod vest. Skyen blev hængende i den varme, stille luft. Frem af skyen kom en officer til hest, og efter ham soldater til fods, fire i hvert geled. Deres uniformer og udrustning var dækket af et tykt lag støv, og sveden løb i strømme ned ad deres kinder og dannede furer i de grå, trætte ansigter.

Officeren kommanderede: »Halt!« da han nåede den lille flok fra landsbyen og råbte: »Hvem forstår tysk?«

Mikkell humpede frem. »Jeg, hr. oberst!« Han så godt, at manden kun var major, men han så indbildsk nok ud til at ville smigres.

»Du!« Majorens ansigt lyste af foragt ved synet af den sølle Mikkell.

»Hr. oberst! I må ikke tro, at jeg fejler noget forstandsmæssigt — men jeg har blot fået et forfærdeligt hekseskud!«

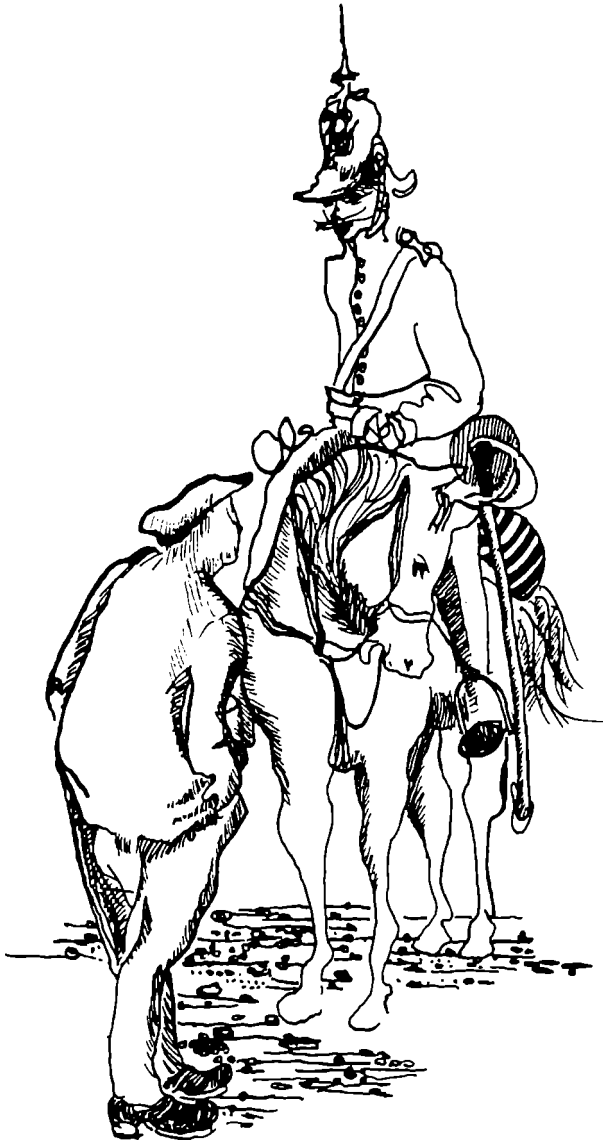
Majoren så nærmere på Mikkell. Jo, fyren så klog nok ud, og hans tysk var fejlfrit, — det var nok den rette mand.

»Kan du sige mig gårdenes antal, så jeg kan få ordnet en hurtig indkvartering. Mine folk er meget trætte af denne skrækkelige hede og af støv.«

»Der er 15 gårde og 7 kådnersteder, så indkvarteringen er let nok. Men, hr. oberst, vil I ikke lave Eders største kup under hele krigen? I bliver berømt over hele Slesvig-Holsten, ja i alle stater i hele Tyskland!«

»Hvorledes? Hvad mener du?«

»I kan let fange en stor del af den danske flåde. Danskerne er bange for de tapre, allierede tropper og er krøbet i skjul

i Søgård sø. Hvis I tager op til søen med Eders styrke, kan I, skjult bag buske og træer, knalde hver en dansk sømand ned, som I ser!«

»Det lyder sandelig godt! Men hvordan er flåden kommet ind i søen?«

»Der er gravet en smal kanal fra Åbenrå fjord ind til søen.«

»Hvor store er skibene?«

»Ja, det er jo ikke linjeskibe og fregatter, men en halv snes armerede sejlskibe, som lige så mange kanonbåde har slæbt ind i søen gennem kanalen. De kan kun komme ud igen, når kanonbådene tager dem på slæb, og i det snævre farvand er de helt prisgivet Eders rifler. Kommer folkene op på dækket, står de jo som rene skydeskiver!«

»Storartet! Hvor langt er der til Søgård sø?«

»En mils vej!«

»Tak for oplysningen! Det er en glimrende måde at gøre et godt kup på, forstår jeg. Men bonde, du tager med som vejviser! Du skal blive rigeligt belønnet efter sejren!«

»Intet var mig kærere, men hr. oberst!« Mikkels ansigt fortrak sig i smerte. »Jeg kan hverken gå eller ride. Selv den svageste bevægelse volder mig ulidelig pine i disse dage!«

»Ja, jeg ser det og beklager dig dybt! Men så må en anden være vejviser. Hvem er en god slesvig-holstener blandt dine fæller?«

»Ingen, hr. oberst! Alle er forstokkede danskere. — Men, hr. oberst! Det er helt unødvendigt med en vejviser. I skal blot marchere tilbage«, Mikkell forsøgte at vise vejen med armen, men gav et lille smerteudbrud fra sig og tog sig til ryg og nakke. »I skal blot tværs over vejen mellem de to små bakker og hele tiden følge den mest slidte vej, så kommer I ufejlbarlig til Søgård sø og herregården Søgård. Men spild nu ikke tiden! Der er to søer, en lille og en stor, mellem dem går der en god, bred vej, og på denne vej færdes der naturligvis andre af vore tapre tropper. De aner jo ikke, at den danske

flåde er krøbet i skjul bag buske og træer. Men naturligvis kan det ske, at nogle af vore soldater får øje på skibene, og så er Eders store chance forspildt!»

»Du har ret, brave landsmand!« Majoren vendte sin hest og råbte: »Bataljon, ret! Hør efter, soldater og kampfæller! Vi skal nu lave alle tiders største kup! Den danske flåde, en stor del af den, er krøbet i skjul mellem buskene ved bredden af Søgård sø. Vi marcherer nu til søen, den er ikke langt herfra, og så skyder vi i skjul hver dansk sømand ned, som vover sig op på dækket, og så må de overgive sig. Den største ære og berømmelse venter os alle. Stor vil jeres belønning blive! — Bataljon! Venstre sving! Efter mig march!«

De trætte soldater fik ligesom nyt liv. De svingede rundt, majoren drog sin blanke sabel og pegede fremad — mod sejren over den frygtede og hadede danske flåde. I en sky af støv forsvandt de fjendtlige tropper mod vest.

Tumbølfolkene så tavse efter dem. Peter Lassen brød tavsheden:

»Af alle tosser er denne officer den største! Og Mikkel! Du skulle have den helt store guldmedalje!«

»Ja tak, Peter! Men det må hellere vente. Jeg tror, at støvet af »oberstens« tropper vil kvæle mig, når de vender tilbage til Tumbøl med den danske flåde i lommen. Jeg forsvinder et stykke tid! Vil I, byfæller, tage jer af min familie og gård, mens jeg er borte?«

»Det kan du stole på!« Peter Lassen rakte ham hånden. »Vi skal værne og vogte dit, som var det vort eget!«

*

Det var over tre timer efter, tyskerne var marcheret mod Søgård. I Tumbøl var alle klar til at tage imod dem igen. Nu kom drengene løbende og meldte: »De kommer! De kommer!«

Støvskyen i vest var igen det første, man så af dem. Den kom nærmere og nærmere. Bønderne stod på gårdspladserne

og ventede. Alle gårdenes folk, store som små, tittede frem fra lo og lade og stuehuse, spændte, angste, skadefro.

Ud for Peter Lassens gård, der var en af de første i byen, kommanderede majoren holdt. Soldaterne var endnu mere støvede end før marchen mod flåden. De var trætte og harmfulde over denne meningsløse traven frem og tilbage. Officererne var rasende over deres egen tåbelighed, majoren mest. Han trak en pistol og kommanderede ubehersket Peter Lassen ud på vejen.

Peter Lassen gik roligt derud. Majoren sigtede på ham og brølede:

»Hvor er bondemanden? Og hvorfor sagde du og de andre ikke, at han løj for os?«

»Tag den pistol væk, så skal jeg svare!«

»Hvad for noget! Vil sådan en ussel bondetamp give mig befaling!«

»Ja, når det gøres nødigt! I er jo så ophidset, at I let kunne komme til at skyde af bare raseri!«

»Vil du holde mund, ellers skyder jeg straks!«

»I skal aldeles ikke skyde! Er I, med alt det mandskab I har med, bange for en enlig mand? Pistolen væk, eller I får ikke noget at vide af mig!«

Majorens ansigt blev blodrødt. Men Peter Lassens rolige, kolde, blå øjne bragte ham trods alt til besindelse. Han sænkede pistolen.

»Hvor er den fordømte bonde?«

»Jeg kender ingen fordømt bonde. Hvem mener I?«

»Manden, der falskelig lokkede os til Søgård sø!«

»Nå ham! Jeg ved det ikke, hr. major.«

»Løgn! Naturligvis ved du det!«

»Nej!«

»Vis os straks hans gård, den skal brændes ned til grunden, og alle I andre skal komme til at betale en brandskat så stor, at I vil korse jer derover!«

»I har ikke lov til at brænde Mikkels gård! Gør I det, vil hele byen brænde!«

»Så meget desto bedre, danskerrak og landsforrædere!«

»Den tale er lige så tåbelig, hr. major, som Eders tanke om at fange den danske flåde i en vandpyt. Denne landsdel er dansk og har været det altid, — altså er vi ikke landsforrædere, men det vi bør være: danskere!«

»Løgn! Dette land er tysk!«

»Det har det aldrig været indtil denne stund. Der er kun tre slesvig-holstenere i hele Tumbøl. De kommer just der!« Lassen pegede mod den anden vejside, hvor Jes Jessen, Peter Hissel, Jes Roth og Heinrich Frees kom frem på en marksti.

»Peter Hissel! Kan majoren vel brænde Mikkels gård af uden at brænde hele Tumbøl by?« Lassen spurgte på tysk.

»Brænde Mikkels gård! Hvorfor skal den brændes?«

Råbende af arrigskab forklarede majoren Mikkels streg for de nyankomne.

Peter Hissel lo af fuld hals: »Ha! Ha! Den danske flåde i Søgård sø! Den historie er til at grine sig halvt ihjel over! Det kunne da også kun Mikkell finde på!«

Majoren havde været rasende før, men nu blev han helt vild.

»Skal du, som slesvig-holstener, grine ad mig og mit mandskab og kampen for frihed og ret? Du skal straks blive arresteret, og din gård skal brændes sammen med den anden fordømte slyngels!«

»Små slag, hr. major!« Peter Hissels øjne skød lyn. »I skal aldeles ikke komme og blæse jer op her. Det er en næsten ren dansk landsdel, I er kommet til! Har I ikke mærket stærk danskhed allerede, da I nærmede jer Flensborg? Der skal ingen gårde brændes her. Hele landsbyen ville i et nu være en ruin. Det er måske Eders agt, men dertil har I ikke magt!«

»Og du kalder dig slesvig-holstener og holder med danskerpakket! Arresteres skal du, så får du nok munden lukket!«

»Jeg er slesvig-holstener! Jeg blev ved krigens udbrud arre-

steret af de danske soldater og ført til Åbenrå. En eller anden lokal mand har vel angivet mig. Jeg kender ham ikke, og til daglig slås vi ikke om tysk og dansk her i byen. I så fald ville vi også tabe. Der er foruden mig kun disse to slesvig-holstenere i hele Tumbøl. Befolkningen i Nordslesvig er næsten rent dansksindet. Men jeg hører til den anden part, jeg har i mange år holdt tysk avis og følger godt med i, hvad der foregår!»

»Alt det rager ikke mig! Du skal arresteres som overløber og forhåner af den tyske sag, og din gård skal snart være en askeheob!»

»Hr. major. Arresteret er jeg blevet en gang, men danskerne gav mig fri, da jeg ikke var skyldig i noget mod dem. Bilder I jer ind, at jeg vil arresteres af tyskerne også? Vover I at brænde Mikkels og min gård, og dermed hele Tumbøl by, da skal der straks afgå en stafet til general Bonin ved Fredericia. Ham kender jeg personligt — og I, og ikke jeg, bliver arresteret!»

Majorens ansigt blev blåviolet, det så ud, som skulle han kvæles af indestængt raseri. Flere gange løftede han pistolen mod Peter Hissel, men bonden stod så rolig som en statue. — Endelig slappede majoren af — han vendte sin hest.

»Næstkommanderende! Sørg for indkvartering! Dobbelt styrke hos bonden dér og hos den anden falske bonde. Ser I sidstnævnte, da klyng ham op i det nærmeste træ!»

Soldaterne marcherede frem og blev indkvarteret, efterhånden som de nåede gårdene. De var så trætte, at indkvarteringen og forplejningen foregik gnidningsløst.

»Johan, tag dig af indkvarteringen hjemme«, sagde Peter Lassen til sin søn. »Jeg går med hen til Mikkels gård og ser til, at alt foregår ordentligt der«.

*

To nætter senere blev de tolv dragoner og deres udrustning hentet i Ny Skovbøl af en kanonbåd og sejlet til Fyn.

En uges tid senere førte Christian Petersen og hans tolvårige søn dragonernes heste nordpå. De var bundet sammen på række fra hale til grime. På den forreste hest red Christian Petersen, på den bageste drengen.

»Er det nu ikke uforsvarligt af dig at have sådan en dreng med til så farligt et arbejde?« spurgte Bonde.

»Jeg tror, tyskerne lægger meget mindre mærke til os, netop fordi drengen er med«, lød svaret. »Christian løber desuden så utrolig hurtigt, at tyskerne aldrig indhenter ham, blot han får lejlighed til at smutte fra dem. Og da nu også prøjserne er vore fjender, kan krigen let vare flere år, så drengen må hellere vænne sig til at være med, når det gælder«.

Ugedagen efter blev dragonhestene afleveret til Ryes tropper i Nordjylland. Tyskerne var blevet narret igen. Men under resten af Treårskrigen måtte Mikkel forsvinde, når tyske tropper kom til Felsted sogn.

Visse bøger synes ikke at være skrevet, for at man skal lære noget af dem, men for at man skal vide, at forfatteren har vidst noget.

Johann Wolfgang Goethe.

At skrive historie er en måde at skaffe sig fortiden fra halsen på.

Johann Wolfgang Goethe.

- (Journalist)

Jeg har boet ved en landevej

Af Ole Bech.

Spurgte man mig i min åbenråske barndom, hvornår jeg har fødselsdag, kom svaret prompte: »*To daw ette, æ tyskere kom...*«. På min treårs fødselsdag kørte lastbiler kisterne med den 9. aprils faldne danske soldater nordpå. Selv husker jeg ikke den forårsdag, da jeg stod ved hovedvejen for at vente på mine fødselsdagsgæster, mens flagene vajede på halv, og hundreder af åbenråere med dystre miner havde taget opstilling for at ære den håndfuld mænd, som omsonst gjorde, hvad de fik ordre til, og satte livet til.

En af de sange, jeg sætter højt, er Edvard Perssons »Jeg har boet ved en landevej i hele mit liv og set mennesker komme og gå«. Mine tidligste barneår — de, der ifølge Freud er bestemende for ens videre udvikling — blev tilbragt ved landevejen, den vigtige hovedvej fra grænsen til Skagen. Her så drengen »mennesker komme og gå«. Ja, Danmarkshistorien passerede i disse år så at sige lige forbi hans havelåge. Her kom mennesker i alle situationer: Først de sejrssikre, syngende og støvletrampende tyske tropper på vej mod det danske flødeskumsparadis. Senere kolonner af hvide busser, der susede mod syd for få dage efter igen at passere os, denne gang fyldt med fanger fra tyske kz-lejre. De lignede muselmænd, mange af dem, der glade og taknemmelige tog imod, hvad vi kastede ind til dem i rutebilerne: kager, øl, ispinde og andet godt, nu og da omsvøbt et illegalt

blad, som blev studeret med iver på den videre tur mod Sverige.

Og som på film skifter billedet igen, når jeg lader tankerne glide tilbage til drengen ved hovedvejen. Nu er det atter tyske soldater, der i en stadig strøm drager forbi vore vinduer. Men denne gang uden sang. Snavsede, lasede og modløse trasker de sydpå, bærende små bylter og trækkende en primitiv kærre, lavet af en kasse og fire filmspoler, der tjener som hjul. Hvilken forskel gør ikke de fem mellemliggende år? De, der i 1940 marcherede mod nord berust af førerens løfter og sejre, bevæger sig nu som »de elendiges armé« hjemad mod et sønderskudt og bombehærget Tyskland.

Og et nyt billedskift: Englændernes indtog, befrierne, som vi jublende flokkedes om, viftende med Dannebrog og Union Jack og skrålende »Tipperary«, når vi da ikke tiggede om tyggegummi...

Når jeg i dag fortæller mine børn om mine barndomsår i Åbenrå, har jeg følelsen af, at de synes, deres far hører hjemme i en montre på et museum. Besættelsestiden er for dem lige så fjern fortid, som den første verdenskrig og genforeningen var for os andre dengang...

Selve den grå aprilmorgen, da tyskerne rullede over grænsen og i tætte kolonner ledsaget af kanoner og tanks passerede forbi vores havelåge, er udvisket af min erindring. Den fortoner sig i hvert fald i grænselandet mellem, hvad man med sikkerhed erindrer, og hvad man så ofte har fået fortalt, at man tror selv at kunne huske. I mit øje har jeg en stump smalfilm taget ud gennem stuevinduet den morgen i 1940. Teknisk er filmen langt fra fuldkommen, men er det så sært, at de hænder, der holdt filmapparatet, havde svært ved at holde det stille? Ej heller kan jeg, når jeg skal være ærlig, med sikkerhed huske den morgen få dage efter, da danske kriminalbetjente ledsaget af tyske soldater indfandt sig i vort hjem for at arrestere min

far. Som en halv snes andre i Sønderjylland var han mistænkt for at have drevet spionage til fordel for englænderne og var derfor af værnemagten forlangt anholdt. Huset blev gennemrodet for at finde beviser. Endog min lamme mormor blev forstyrret i sin søde morgensøvn, da husundersøgelsen stod på.

At jeg blev hentet op af barnesengen for at tage afsked med min far og blev så begejstret over synet af en tysk Feldwebel, at jeg legede med hans hues ørne-mærke og bød ham af mine sukkerpåskeæg, hører heller ikke til det, jeg tør sværge på at kunne huske. Men ét billede står helt klart i erindringen: Jeg ser endnu for mig et par onkler fra det nørrejyske, slæbende på en lænestol fra vort hjem de få hundrede meter ad hovedvejen hen til arresten, hvor far havde fået lov til at få en magelig stol i cellen. Mærkeligt, som den menneskelige hukommelse er indrettet. Erindringen om mine og mors visitter hos far på politistationen har fortonet sig, mens billedet af de to, der slæber på en rød lænestol, står som mejslet fast.

Efter et par ugers forløb slap tyskerne min far ud af Kastellet, hvor de arresterede sønderjyder kom for en krigsret. Da han steg ud af en bil på hovedvejen, løb jeg ham i møde med et: »Nå, kommer *De* endelig?« Far var fri, og hans mørke miner i de efterfølgende uger var jeg for lille til at forstå baggrunden for. Først senere fik jeg at vide, at én af hans kolleger, en ung Tønder-redaktør, var blevet fundet død i sin celle i Kastellet. Med beklemt hjerte skottede jeg, når jeg passerede politistationen, op til de tilgitrede cellevinduer, hvor far havde siddet i »politiets sorte hul«.

☆

Når man så mange år efter forsøger at huske tilbage til besættelsesårene, kommer man uvilkårligt først til at tænke på de nætter, vi tilbragte i kælderen, når luftalarmen havde tudet. Vinduerne dernede var tæt lukkede med sandsække, og centralfyret, der havde svært ved at fordøje de våde tørv, udsendte en sødlig lugt, som jeg endnu kan fornemme i næsen. Dér sad man

Artiklens forfatter fotograferet ved de friske englænder-grave på Abenrå kirkegård under besættelsen.

så og trykkede sig tæt op ad de voksne, ventende på at sirenen skulle hyle som signal til, at man igen kunne komme op i sin lune seng. Jeg husker de alvorlige ansigter dernede i halvmørket. I en lejlighed på første sal i vort hus boede gamle pastor emeritus M. H. Nielsen, tidligere Skrydstrup. Endnu ser jeg for mig den gamle mands blege, skaldede hoved og spinkle skikkelse under badekåben og tæpperne. Sad han mon og bad en stille bøn den nat, da tyske og allierede flyvemaskiner udkæmpede et luftslag højt over Åbenrås røde tage? Jeg mindes ikke ofte at have set min far virkelig bange, men den nat forekom hans ansigt askegråt i kælder mørket, hvortil bombeeksplosioner og anti-luftskyts knitren kun nåede som en fjern støj.

Den næste morgen var jeg med ham ude ved Lundsberg, hvor en bombe havde lavet et kæmpemæssigt krater i marken bag ved kroen. I det hele taget var jeg ofte med min far, når han i egenskab af sønderjysk pressemand var »i marken«. Vi

har sammen været tæt ved nedstyrtede flyvemaskiner, og måske gemmer der sig endnu i en skuffe en stump forvredet aluminium eller et stykke forbrændt gummi fra en nedstyrtet bombe-maskine. Jeg var, når jeg tænker tilbage, med til meget — måske, som det i dag synes, *for* meget. Mon det var denne tidlige følgen med i begivenhederne, der lagde spiren til min senere løbebane som journalist?

Som krigen og besættelsen skred frem, vokser mine erindringsers antal. Helt tydeligt husker jeg den maj-nat i 1944, da politistationen få huse fra vort blev bombet. Min seng stod op ad en havedør af glas, der vendte ud til politistationen, og jeg vågnede med et vræl svømmende i glasskår. Falckfolk kom lidt senere og hængte presenninger for de knuste ruder, og jeg ser mig selv i badekåbe stå og betragte denne ophængning. I det hele taget spillede Falck-redderne en stor rolle i min barnefantasi i disse år. Da politiet var sat ud af spillet, måtte Falcks Redningskorps med dets chef, Johan Christensen, i spidsen påtage sig mange politimæssige opgaver i byen. Jeg så op til de stærke mænd i den grå uniform. Min legevogn blev omdannet til kranbil, og jeg selv var en frygtløs Falck-mand, der frelste kvinder og børn ud af bomberamte bygninger mellem æbletræerne bagest i haven... Senere, det må have været hen imod krigens slutning, oplevede jeg at komme ud at køre i Falck-ambulance. Vi var nogle, som en søndag skulle have været med rutebil til Skærbæk. Af en eller anden grund — måske fordi gengas-generatoren bag på rutebilen strejkede — måtte forbindelsen imidlertid aflyses. Min far og et par andre fik overtalt Johan Christensen til at lade en ambulance transportere os til vestkysten, og jeg husker, hvordan Skærbæk-familien modtog os med de mest bekymrede miner, da vi arriverede i det usædvanlige befordringsmiddel.

☆

Men ellers fortsatte tilværelsen sin vante gang, i hvert fald for en lille dreng. Det var væmmeligt at skulle stille hos læge

*Folkhjem, som det var.
Foto: Ole Bech.*

Marcus Petersen for at blive stukket i nakken, vaccination imod difteritis, og den tyktflydende, gule torskelevertrán var næsten ikke til at få ned. Men alt det var småtterier, som kunne overstås og glemmes. Nød led vi ikke, så vidt jeg husker. Takket være gode venner på Løjtland fik vi af og til rigeligt med slagtemad i huset. Ved mørkets frembrud kom de brave løjtinger med en gris, indsvøbt i tæpper, og hele natten havde min mor og den unge pige travlt med at lave ribbensteg, medisterpølse, blodbudding og hvad man nu ellers tilbereder af en gris. Over det hele hvilede et skær af mysticisme, for det, der foregik, var jo strengt forbudt.

Et dejligt sted for et barn at vokse op, Åbenrås nordlige del. Store elmetræer kantede Kirkebakken op til Sct. Jørgens, der lå øverst omgivet af et tæt buskads, der var som skabt til at lege i. Længere oppe var der markerne omkring »Glasbjerget«, Jacob-

sen-familiens landskendte nellikegartneri. Også her var der rige muligheder for leg både sommer og vinter. Ellers var det området omkring Folkehjem, der var den bedste legeplads. Og her kommer jeg til at gøre en tilståelse: Det er ikke min skyld, at man først nu fornyer Folkehjem! Jeg har gjort, hvad jeg kunne, for at brænde danskhedens gamle højborg af for mange år siden...

Min bedste legekammerat var datter af forpagteren på Folkehjem, og en dejlig sommerdag fandt Birgit og jeg på, at det ville være rart at smage vores fælles livret: Persillesovs. I et skur bag ved Folkehjem havde vi fundet et gammelt komfur, og her skulle lækkerierne tilberedes. Brændsel til madlavningen fremskaffede vi ved at krybe ind ad et vindue til et toilet og fjerne beholdningen af papir, og tændstikker lod sig også organisere. En blikdåse fungerede som gryde, og heri hældte vi nu mælk tilsat persille. Ilden blussede livligt i toiletpapiret, og der kan ikke herske tvivl om, at de to små gastronomer ville have tilberedt et sublimt måltid, dersom der ikke var dukket en forhindring op. Pludselig formørkedes døren til skuret af en bred skikkelse. Sprogforeningens daværende formand, overbibliotekar Jakob Petersen med halvlång pibe i munden og sort præstekalot på den skaldede isse spurgte brysk, hvad vi lavede, og gav os en kraftig og velfortjent opsang, fordi vi havde været uforsigtige med vor leg med tændstikker, der — som han sagde — meget let kunne være resultatet i en stor ildebrand, idet aftræksrøret fra komfuret mandede ud få centimeter fra loftsbjælkerne. Jakob Petersen hjalp os med at slukke komfuret og gik brummende sin vej, mens vi opgivende hældte resterne af vor kogekunst i kloakken.

☆

Den store, uskønne kasse af en villa på hjørnet af Nr. Chaussé og Kirkebakken var et spændende sted at bo, når man ville følge med i, hvad der foregik. Jeg havde min udkikspost i mormors mahogni-dagligstue ud til bakken, og herfra kunne

Kirkebakken med Sct. Jørgens kirke. — Foto: Ole Bech.

man søndag formiddag iagttage kirkegængerne. Blandt dem stod borgmester Holger Fink særlig højt i kurs hos mig. Det kunne hænde, at han på vej hjem efter gudstjenesten indlod sig i samtale med drengen i haven, og når jeg tænker på børns mangel på respekt for de voksne nu om stunder, undrer det mig, hvordan jeg modstod den stadige fristelse til at prøve at trække borgmesteren i det spidse, hvide hageskæg. Det havde jeg engang gjort ved julemanden — og med et forbløffende resultat.

En sådan søndag kunne man i processionen af kirkegængere også se mange af Åbenrås talrige gamle præster. Onde tunger påstod, at byen på det tidspunkt talte flere gejstlige end i den katolske tid! Det har nok hængt sammen med byens lave skatteprocent under den sparsommelige Holger Finks regime og med Det sønderjyske Landsarkiv. Disse to faktorer fik mange pastores emeriti fra hele landsdelen til at søge til vor by.

Der kom den tidligere Klipleve-præst, P. H. Moos, som man som barn nærmest var skrækslagen over at møde på grund af hans bøse fremtoning og skrattende stemme. Anderledes vims og venlig var Kallenbach-Petersen, førhen Rise. Han boede ude ved Flensborg Landevej, og der gik mange historier om, hvordan han snød tyskerne, f.eks. ved at grave illegale våben ned i sin tyske nabos have. Stilfuld og værdig skred pastor N. A. Jensen, der havde været sjælehyrde i Møgeltønder, op ad Kirkebakken. Det sønderjyske sprog lærte han vistnok aldrig at forstå. I hvert fald lo hele byen, da han hos en købmand skældte kommis'en ud, fordi han havde kaldt ham Eisenhover... Det viste sig, at den uskyldige ekspedient på godt affenråsk havde spurgt: *Eisen naue?*...

Vores nabo mod nord var pastor C. Ludvigsen, en glad, til tider noget distræt grundtvigianer med et hjerte af guld. Ingen gik forgæves til ham og fru Nico, når de var i nød. Han var sød til at se ind til min mormor, der sad rullestol, og hun var altid oplivet, når Ludvigsen havde besøgt hende, optaget som han var af alle aktuelle emner. En dag under besættelsen kom Ludvigsen farende ind ad vores havelåge, op ad trappen i iltempo, skød galosjerne fra sig i entreen og stormede videre ind til mormor, idet han allerede i døren råbte: Fru Oksen, hvor tror De, den franske flåde befinder sig? — Som om min stakkels mormor, der i årevis havde været lænket til sin stol, kunne være rendt med franskmændenes krigsskibe!...

Meget er forandret på min barndomsegn. Jeg oplevede det i sommer, da jeg i et anfald af utidig sentimentalitet ville prøve at genoplive lidt af stemningen fra dengang, for 30 år siden. Borte er træerne langs hovedvejen, der gav den nordlige indkørsel til Åbenrå karakter. Med de skyggefulde elme på Kirkebakken er det gået på samme måde. »Skoven«, der omgav Sct. Jørgens kirke, er forvandlet til parkeringsplads, og »Glasbjerget« op mod Nørreskoven er ligeledes en saga blot. Til den anden side er Folkehjem, som jeg kendte det, borte, men de dejlige marker op mod sygehuset og det tyske konsulat ligner sig selv.

På min vandring rundt for at finde de nære og kendte steder passerede jeg en lille pige, der sjippede i solskinnet. Hun fulgte efter mig et stykke og tog så mod til sig: — Sig mig, savner De noget, hr.? Jeg forklarede hende, at jeg havde leget her, da jeg var i hendes alder, og nu havde haft lyst til at gense stederne.

Jeg kunne mærke barnets forundrede blik hvile på mig, da jeg gik hen til bilen og kørte bort.

Den, som ikke forstår spøg, forstår ikke dansk.

Georg Brandes.

Der gives kun få mennesker, der ved alting, men mange som ved alting bedre.

Johannes Hohlenberg.

Glimt fra æ davledav

Af Sigfred Andresen.

Æ BOGHIL

Pete Kryssen vå unjevejs øve te Dres, den lille ah æ Mølles.
No stav di å snakket.

Dres haj væt mæ sin far te bys.

Di haj væt væ æ kræhme, vist Pete Kryssen, å no vihl han
bah gång se.

Fik do nave ve æ kræhme?

Nej! — Men æ køjt få to penning salmiakpastille.

Få to penning! — Minnesk så hæ do jo fåt en hel stoe tut fuld.

Ja! — Moe lø dem i æ køghenskaf. — Vinjne do komme mæ,
må vi nok taj nave a dem.

Di vå unjevejs op te æ køghendør ve æ Mølles, da dæh rum-
melt en auto fåbi åh æ skassé

Vå det injt æ boghbil? — — — Jo! den kør injd ve vos. — Så
må æ hjem!

Å Pete Kryssen ræh nj olt, hva han kunj ætte hjemmen.

Hven dæh munjt komme mæ bøghe æ dav? — Det æ nok
Mommsen. — Munjt Kjems æ mæ? Kunj jo å væh en an jen. —
Hva hæ de munjt få bøghe mæ i æ boghkasten? — Di sihst vå
helt go. — Den bæhst vå no den mæ di manne biille.

Jo, det vå dem. — Mommsen vå javnt væ å bæh nave
bøghe injd.

Pete Kryssen løf ætte ham injd i æ køghen. — Æ bøghe lø åld åh æ boe.

Dav! — Han gav køhn æ hånj.

Godav! Pete Kryssen!

Kjems vå mæ — å han hjulp Pete Kryssen mæ å finjd nave go bøghe.

Da de køe vihr øve te Kryssen åh æ Pold, såt Pete Kryssen åh æ torrkasten å kegh i de ny bøghe. Dres mæ æ salmiakpastiche haj han glemt — å ve æ Møllens kom æ boghbil injt.

TE KIRK I Æ PISSEL

Dæh haj vætt kirk øve ve Hans Alberts. Hans Kryssen haj vætt dæ, Pete å Line, Kløj kom sjell å Tinne Snerge haj hinjd stoe børn mæ.

Det vå Maren, dæh vå kommen mæ bøj om, te æ Døstrup-præst kom den avten. Det vå viss nok en vonside, han vå dæh, enjde vå det tiisde? Det kanj jo å væh savdesahm. Det vå intj føhst gång, han vå dæ. Di gist nok liht ham. Han kunj righte snak te dem.

Vinje han stav dæh i æ dør te æ pissel å prærket, så kunj han fang voss oll.

Dæh vå jo injne ålte å lys å sorn nave. Det vå dæ i æ kirk, men dæh blev dæ snakket tysk. Nej, så vå det bæh å mist det å høe æ præst åh dansk. Å dæh vå så manne køhn stykke å syng i Den Blå.

Munjt injt å Sivert Skrupmanjd vå dæh mæ sin kuhn, Johanne. Æ minn bestimmt å, te hun øvedøvet voss anjne den avten. Hun syng så godt, Johanne.

Da han vå fæhr, æ præst, gav det kaffe, righte bøhnkaffe, å kagh. Æ ravmjølsknepkaghe øve ve Hans Alberts smaght mæ oltins helt gevaltigh. Jo, hun kunj nok bagh, sin kuhn.

Da dæh så vå blevn snakket lidt å sungen et par stykke, sø æ præst nohn lidt, å så gik oll hjemah.

Minnesk ja, Heine Foemanjds vå da å dæh. Di haj, fåsighte som di æ, tavn dæ stoldløjte mæ. Han lyst få voss, å vi kom godt urnom di værst vandgahf åh æ vej. Det vå han glaj få, å vi nok enle å. Ve æ Tvængvej gik vi væ te sit.

Æ LIM'M

Kårl Fue skuld ue ætte vighle te en lim'm. Han haj fåt sin kniv sliffen. No lø den godt skarp i æ fik åh æ tyk køekjyvl. Sorn en kohl å fughte novemberdav vå det nøvenjde å væh varm drejn åh. Han vå jo ånjt den yngest mée. Han vå gavn åh avtejt, men haj ælyvl sit å pas. No vanjt de en ny lim'm i æ bås te å fej æ båssgull, å så måt han astej.

Line — sin kuhn — haj rightenok sø, te han kunj vinjt, te æ væh blev mée tør, men no skuld det væh. Mæ æ kniv i æ fik å et styk reh f øve æ skulle gik han a den grøhn vej.

Han tøst injt søgh. Den tue haj han gavn manne gång. Han vist, hvo de bæhst vighle vå. Nave kunj han finj i æ grav væ Pete Bækkes eng, men det vå injt nok. Han måt å hen te den stoe busk åh den an sih a æ rævgahf. Bagh væ æ egheskrup née ve æ eng vå dæh manne go vighle.

Midt åh æ ættemehr kom han hjem ægen. Han haj et stoe bunjt vighle i æ reh f øve æ nak.

Da han haj fåt æ kaffe, gik han ue i æ bås. Æ ring å æ skavt fra den gammel lim'm haj han, så no vå det bah å få den ny flijt.

Føst stuk han så manne gren, han kunj, ægimmel æ ring. Da han injt kunj mée, banket han dem sammel mæ æ hamme, å dæh blev plads te en hall snes mée. No vå dæh så manne i, han kunj få. Så tav han æ skavt å slav den midt née ægimmel æ

ring. Den gik stram, men den skuld jo å sitt godt fast. Da han vå fæhr, bunj han æ ris mæ et tynjt reh, så de såt tæt sammel. Te olle sidst skår han æ grenæhne ah op ve æ skavt, så det så køhn ue.

Han vå blevn helt styv i knæ ah å ligh åh æ gull. Da han omsie kom i æ ben ægen, skuld han prøv, vunjt den fejet. Han vå tefrejs å gik injd i æ køghen. Da kom sin søn javn fra æ mark mæ æ hæst. Han skuld hjem å foe.

Vinjne han haj såtten lidt, viil han ue å hjilp ham.

Æ ØLKRUS

Da æ sist dav kom injd ve P. Jürnsen, stav dæh åh dert skatoll et ølkrus. Det så gammel ue, men sorn righte gammel kanj det viss injt væh — æ væhr et injt — men det å drik øl åh Bayrer-manée æ da viss ælyvl tæmle nyt hæh ve voss. — Det vå sorn fin ølkrus, brun mæ hank å bilde.

Æ haj alle vætt injdfå ve P. Jürnsen før, men haj lovet min svove å si en beskén, å da æ ind i dert dørnisk så æ ølkrus, kom æ te å tænk åh Ankatrin. — No minn do natyrle, te hun vå slimm te å gå te kros, men det vå hun injt; å så vå hun ælyvl snar kommen dæ.

Ja, det æ snar læng synjt, men det vå dengång, det blev modern å køe åh æ hjul. — Dæh vå ått manne, dæh haj fått sæ sorn jet, å di kom nok så stolt rien længs æ skassé, trampen op å née i æ pendåle. Det vå glanjt å sneje, tott Ankatrin, så hun fik Anton te å køhf se jet, da han vå te grismærken.

Da han kom hjem, tav Ankatrin æmoe ham, å di fik det née ah æ vuhn. Hun vå så glaj få't, te hun gliks truk en tue runjt i æ kalge. Det vå godt å ville, æ pendåle gik runjt, bar hun skubbet lidt. — No skuld hun jo sitt op. Anton holdt ve å Ankatrin trampet æ pendåle.

Sorn øvet di manne gång i det små, men en synjde morn fik Ankatrin æ righte balangse åh æ hjul å fik det drejet née ah æ skassé, dæh svinget forbi æ gimmelfart åh æ Vestekro. Føst gik det righte godt, men æ pendåle køe raske å raske å hinjd ben mått følle mæ — op å née — æ hele tid. Hun begynjt å blyv rejt — æ poert i æ gimmelfart kom næhr å næhr. Hun vihl ah, men kunj injt — æ pendåle sparket op å née.

Anton kunj se, te hun vå i nød, han ræhnj, olt hva han kunj, baghætte. — Han å Hannes kromand sammelt hinjd op. Æ poert haj holn, hun haj stødt sæ slimmt, men kunj da stå åh æ ben. Æ hjul haj det injt så godt, æ fåhjul vå skjæv å æ stye hel krumm.

Se, det vå den føhst, men å den sihst tue Ankatrin tav å æ hjul. Hun haj fått nok a det utolle tingest, dæh sparket mæ æ pendåle. — Det vå det, æ kom te å tænk åh, da æ åh P Jürnsens ølkrus såh det køhn bilde a en mand, dæh stolt rie åh sin velocipede.

HEINE MØLLE

Kæhn do Heine åh æ møll?

Nej, injt, hva!

Men do hæ jo nok å aljle vætt te møll ve ham.

Det vå en fest den dav, hvo dæh blev spæhnd få ætte te æ sæk mæ rav å have vå blevn bårn ue åh æ vuhn. En lille sæk tarr kom å mæ, moe haj injne tarrgrøe mée.

Det gik gern i trav lidt ah æ vej, men vinjne en kom te æ møllpold, så gik det i skridtgång.

Dæh vå kun jet hus dæh, det vå æ møll å så Heine Mølls hus.

Æ vinge åh æ møll drejet runjt, så æ hest blev rejt, så æ vuhn-hjul slæfft æmoe æ bræt, hvo æ sæk blev lajt ah. Det vå helt slidt a di manne hjul.

Så lutt Heine æ dør op.

Lång å tynjd vå han, å fuld a mjøll. Mjøll åh æ kasket, æ jak å bavs, æ nejs vå å helt hvie, å så haj han lång hår åh æ øer, dæh vå helt fuld a mjøll.

Æ kegh viss lidt mye åh ham, troe æ nok, men det vå han vonn te.

Han kom mæ æ sækvuhn å køe æ sæk injd te vejen. Da han haj gøe det, tav han et styk reh f mæ en kæh i æ æhnd å bunjd om æ sæk. Så truk han i et tynjd reh f åh jet gång fåsvunjd æ sæk ægimmel en klap i æ lovt.

Vil do se, hvo de blev ah?

Det vihl æ jo nok, å så gik vi op ah æ trap. Dæh ov'n blev æ kvorn hældt ue i en skrå kasten, hvorfra det ræhjn née ægimmel æ møll å nehnen kom det ue som mjøll.

Æ mått gå helt op. Dæh vå to lovt i æ møll. Å dæh ov'n åh æ overst lovt ræhjn æ hjul runjt å runjt, ægimmel æ vinjne kunj en se æ vinge sus fåbi. Æ tandhjul vå oll a træ, så det knarget å vå en spetåkel; men glanjt vå det å sitt dæh åh det øverst trin åh æ trap å se ollt det mærkle drej runjt.

Heine vå gavn née ægen. Æ sæk vå hænj unjne, dæh hvo æ mjøll kom ue. Da æ kom née, vå han ve å mat. Han skuld jo ha nave ah æ mjøll få æ måhlen.

Snar vå æ kvorn måhl, å vi kunj køe hjem ægen. Heine stav i æ dør å kegh ætte voss.

Hils Stinne! sø han, da vi køe. Det vå min moe.

Sjell li'så! sø min far, Heines kuhn jet å Stinne. Han nikket, å vi køe, no i trav née ah æ møllpold.

Da æ lidt ætte kegh tebagh, vå Heine ue åh æ rundgang å righelt mæ nave kæh-e. Han drejet æ vinge ue ah æ blæst. Han skuld injt måhl mée den dav.

Da æ blev størr, mått æ sjell køe te møll. Det vå oltins glanjt, få det vå helt nave anjt dæh i æ møll. En kunj kigh så lånjt, så lånjt, æ kjerck kunj en se — å æ hus øve ve æ skov. Det røgh ornle ue ah æ skossten, men det vå jo å snar unnensti. Heine haj

oltins nave å fåtæhl. Dæh kom jo å manne folk te møll. Jet gång truk di få spås Petes Køtte ægimmel æ klap i æ lovt som en anjnen sæk kvorn.

No måll Heine injt mée, han vå gammel, lav æ vå dreng. Æ møll måll ånjt mée, den stæh å sée sygh ue. Munjt den tænke åh den glanjt ti, da den mått arbe mæ det, den vå bygget te.

Nå, det kanj do injt vée nave om å æ ånjt, men no kenjde do nave te Heine åh æ møll.

Æ BOGHBIL

tut - pose.
skassé - landevej
munjt - mon
bülle - billeder
javn - netop, lige

TE KIRK I Æ PISSEL

bøj - bud, besked
savdesahm - ligemeget
pissel - storstue
bæh - bedre
mist - mangle, undvære
kuhn - kone
anjne - andre
nohn - endnu
vandgahf - vandhuller

Æ LIM'M

lim'm - en kost
vighle - pil(-egrene)
drejn åh - klædt på
fik - lomme
køekjyul - lang overfrakke
til hestevognskørsel
vanjt - manglede
bås - stalden
rehf - reb
tøst - behøvede
tue - tur, vej
rævgahf - rævegrave

ættemehr - eftermiddag
flijt - lavet
fæhr - færdig

Æ ØLKRUS

dørnsk - stue
læng synjt - længe siden
hjul - cykle
rien - ridende, cyklende
skassé - landevej
tott - syntes
æmoe - imod
tue - tur
vuhn - vogn
kalge - haven
synjde - søndag
rejt - bange
utolle - urolig

HEINE MØLLE

tarr - boghvede
rejt - bange
vuhnjhjul - vognhjul
mjøll - mel
nejs - næse
bunjd - bandt
righelt - ordnede
unnensti - middagstid
glanjt - gode, lykkelige,
behagelige

Dansk Børneblad 1927-1959

Af Chr. Winther.

Det første nummer af Dansk Børneblad udkom den 5. oktober 1927. Bladet blev oprettet på initiativ af overlærer Holger Skovmand, Løgumkloster, og han var dets redaktør fra første til sidste nummer. Holger Skovmand stammede fra Bornholm, og i 1920 blev han efter genforeningen ansat som lærer i Løgumkloster. To år senere blev han udnævnt til overlærer (skoleinspektør), og han virkede som leder af flækkens skolevæsen til han med udgangen af 1954 søgte sin afsked. Holger Skovmand var en betydelig skolemand, men her skal kun berettes om hans indsats som redaktør af børnebladet.

Der havde indtil da været mange børneblade her i landet. I Sønderjylland var redaktør Jens Jessen, Flensborg Avis, gået i spidsen. Her kan henvises til en instruktiv artikel »Jens Jessen, børnene og børnebladet« af bibliotekslektor Poul Kürstein i Sønderjyske Årbøger 1969. Helt op til udgangen af 1917 udkom Illustreret Børneblad for Nordslesvig som følgeblad til de nordslesvigske dagblade, men trykt i Konrad Jørgensens Bogtrykkeri i Kolding. Og artiklen slutter: »I 1927 udkom det igen i Kolding under titlen Dansk Børneblad, men nu uden tilknytning til sønderjyske dagblade. Det holdt sig som et smukt blad med gode tegninger, til det gik ind i 1958 (skal være 1959). Som sin forgænger bragte det et fyldigt stof om Sønderjylland, ikke mindst Sydslesvig.«

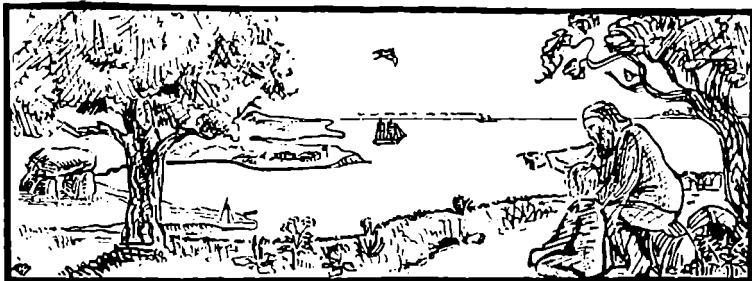
Konrad Jørgensen, der i 1876 begyndte udgivelsen af Høj-

skolebladet, oprettede i 1878 sit landskendte trykkeri. Han var kendt som en stor børneven og for sin interesse for børneblade. Hans efterfølger som redaktør af Højskolebladet var Holger Skovmands ældre broder, Helge Skovmand. Det var derfor naturligt, at Dansk Børneblad fik tilknytning til Konrad Jørgensens Bogtrykkeri. Dets daværende indehaver, L. Fuglsang stod som udgiver, og det skyldes hans og redaktørens offervilje og idealisme, at bladet kunne udkomme gennem 32 år. Fra alle sider erklærede man, at bladet var udmærket; men det nåede aldrig at få så mange holdere, at det kunne føre en økonomisk betrygget tilværelse. Fordringerne var ellers meget beskedne. Redaktøren har således sagt: »Hvis der blot fra hver dansk skole var én holder, ville der ingen økonomiske vanskeligheder være«. — Men så vidt nåede man aldrig. — Kendt er også redaktør Skovmand udtalelse, at Dansk Børneblad havde været det dyreste af alle hans børn. Det viser, hvor nær han følte sig knyttet til bladet, og at han inden for alle rimelige grænser var villig til at ofre noget for det.

Alt tyder på, at Dansk Børneblad helt fra starten på var omhyggeligt tilrettelagt. Også navnet, thi kortere kunne det ikke siges, at det — trods redaktørens bopæl — ikke var noget specielt sønderjysk blad, men at det henvendte sig til alle danske børn og behandlede alle områder, der angik børn, ud fra den grundsætning, at det bedste ikke er for godt til børn.

En gennemgang af indholdsfortegnelsen for første årgang viser klart, hvor righoldigt bladet var fra første færd. Allerede forsiden i det første nummer viser, at det nye blad havde rod i dansk historie og kunst. Bladets hoved var skabt af ornitologen Poul Skovgaard, søn af maleren Joakim Skovgaard, og til indledning bragtes et lille digt »Maagen« af Thora Konstantin-Hansen med tegning af Elise Konstantin-Hansen. Disse to kunstnere skulle man møde mange gange i de følgende årgange, og de kom til at betyde meget for bladet, dybt indlevede som de var i dansk kultur.

DANSK BØRNEBLAD

Nr. 1

ONSDAG DEN 5. OKTOBER

1927

Maagen.

*Maagen er saa skinnende hvid,
den dykker i Strømmen sall og strid.
fanger sig Fisk til Føde der,
trodsr skrigende Vind og Vejr.*

*Maagen ruger paa ode Strand
uden Rede blandt Sten og Sand,
gør doj under de bløde Dun
Ungernes Hoile tryg og lun.*

*Maageskrigel og Maagens Flugt
lysende ud over Fjord og Bugt
horer som Bølgeslag og Blest
med til det Land os huer bedst.*

*Af Thora Constantin-Hansen.
Med Tegning af Ellse Konstantin-Hansen.*

I første nummer finder vi en prøve på dansk musik, der også kom til at præge Dansk Børneblad. Det var en melodi af Oluf Ring. Og for et dansk børneblad med hjemsted i Nordslesvig var det et heldigt valg at begynde med en skildring af »A. D. Jørgensen. Da han blev dansk historieskriver«. Den var af Thade Petersen, der havde været medarbejder ved det gamle børneblad, og i den følgende tid bragte han flere skildringer af gode sønderjyske mænd som P. Hiort Lorenzen og Gustav Johannsen; også H. Lausten Thomsen blev en flittig medarbejder med sønderjyske sagn og fortællinger.

To af vore mest kendte børnebogsforfattere fra den tid tog sig af det underholdende stof: læreren og biblioteksmanden Jens Bjerre, der oprindelig var fisker, og Marius Dahlsgaard. Den unge Sigurd Tøgeby, der senere blev kendt for sine humorfyldte Svend Erik-historier, var uhyre belæst og havde særlige evner til at skildre næsten ethvert emne populært. Poul Skovgaard begyndte i første nummer en serie »Vore venner fuglene«, og han er forfatter til et af Dansk Børneblads Småskrifter: »Hvorledes lærer vi fuglene at kende«, der er meget værdifuld ved sine ypperlige tegninger. Småskrifterne var små bøger, der kom som tillæg til bladet. Eline Begtrup fortæller i flere numre om »Dyrenes venskab«; det skulle senere vise sig, at hun havde forstand på andet end dyr og fugle. Valdemar Vaaben havde en række henrivende digte for mindre børn, om nisser og andet godtfolk, og der er flere melodier af danske komponister. Højdepunktet nås med A. Egeberg Jensens smukke Sønderjyllands-sang »For en fremmed barsk og fattigt« med Ernst A. Kiørboes melodi.

Det er umuligt at nævne alle bidrag, men det kan fastslås, at Dansk Børneblad allerede med sin første årgang havde nået sin høje standard. Mange af dem, der fra først af var bidragydere til bladet, blev dets venner og medarbejdere for livet. Her møder vi blandt andre navnet Jens Jacob Jensen. Denne jyske gårdmandssøn, der blev teologisk kandidat og lærer, var nok

den mest trofaste. Gennem næsten 28 år bragte han mere end firs bidrag, højst forskellige. Han var noget af en digter, skrev smukke vers og bragte værdifulde minder fra sin drengetid i Jylland og ellers fortællinger ude fra den store verden, især var han optaget af samerne og sigøjnerne; men i alt, hvad han skrev, var hjertet med. Ved hans død i 1955 mindedes redaktøren ham med tak i vers og prosa.

Steffen Steffensen, der i 1923 kom til Nustrup sogn, hvor han stadig lever, har bidraget med mere end hundrede fortællinger, de fleste fra Vestjylland. Et par specialister må også nævnes. Teologen fra Ribe, Halfdan Lange, den store fuglekender, der hvert år besøgte alle storkereeder i Sydjylland, hørte til kredsen omkring Dansk Børneblad, og naturvidenskabsmanden Herluf Petersen kunne behandle — også de sværeste emner, så det kunne læses med udbytte, og han kom derved til at betyde meget for store videbegærlige drenge — og for børnebladets voksne læsere.

Men den medarbejder, der fik størst betydning for Dansk Børneblad, er uden tvivl Andreas Edsen Johansen (1862-1957), sydslesvigeren fra Ladelund, der fik sin livsgerning nord for Kongeåen, sidst som leder af praktikafdelingen ved Jelling Seminariums øvelsesskole. Han var en gudbenådet lærer og kunstner, uforlignelig som kridttegner. Hans navn findes første gang i børnebladets anden årgang, hvor han har illustreret et lille digt af redaktøren. Det var i 1928, hvor han tog sin afsked som lærer, men han blev boende i Jelling, og i den følgende tid kunne man til andre digte finde flere af hans smukke tegninger i bladet. I tredje årgang har han således et digt »Den jyske å«, hvor tekst og tegninger samlet udgør et kunstværk.

Og så kommer den store overraskelse: Gennem 21 numre bringes den første af tre samhørende selvbiografiske fortællinger. »Lille Jan Jansen«, hvor Edsen Johansen giver et billede af barndomstiden og hjemmet i Ladelund. Gribende er minderne om moderen, der døde i 1872. Så kommer han over grænsen

— og siden i lære som tømrer. Under en arbejdsløshedsperiode står han til søs med et svensk sejlskib til Sydafrika. Herom fortælles i »Jan Jansen på langfart«. Efter hjemkomsten drøfter han fremtiden med faderen. De bliver enige om, at han skal gøre sin uddannelse som tømrer færdig, og på et skibsværft i Ålborg får han sit svendebrev med ros, så nu er der muligheder både til lands og til søs. Han går igen på langfart, men hans skib forliser ved Østasien. Han er i stor livsfare, men kommer til sidst tilbage til Danmark. Dette berettes der om i »Tømmermand Jan Jansen«, der slutter med det bevægede optrin, hvor han havde mistet alt, men så hedder det: »Men to ting havde han i sin behold — sin tro på Gud og på livet og sin tillid til fremtiden«.

Historierne om Jan Jansen er som nævnt selvbiografiske, og de dramatiske oplevelser blev et vendepunkt for Edsen Johansen. Han havde aldrig besøgt nogen dansk skole, men i vinteren 1885-86 kom han på Vallekilde Højskole hos Ernst Trier. En af Triers venner var lærer Gammelgaard i Gislev friskole på Fyn. Han blev syg og skrev til Trier, om der ikke var en af eleverne, der kunne komme og hjælpe ham i skolen, og det blev Edsen Johansen. Han befandt sig så vel i skolen, at han siden søgte uddannelse som lærer. Han blev dimitteret fra seminariet i Jelling i 1890.

Edsen Johansens længste fortælling gik gennem syv årgange (1933-39). Den hedder »Palle« og fortæller om en dreng med udmærkede anlæg, men hans stærke trang til at færdes i naturen gør det lidt vanskeligt for ham at opfylde de fordringer, som skolen stiller til ham. Palle måtte gå sine egne veje, men det endte godt. Edsen Johansen må have haft nærmere forbindelse med denne dreng. En meget tiltalende lærerinde i denne fortælling må være den senere fru Edsen Johansen.

Ind imellem bragte bladet flere korte historier af Edsen Johansen og også rejseminder med tegninger. Her skal især fremhæves en serie, der begyndte i 10. årgang — »Tre sønder-

jyske vandløb«. Senere fulgte skildringer fra Skjern å, Gudenåen og Karup å. Hvilken prægtig samling om de jyske vandløb kunne der ikke blive af disse bidrag og med digtet »Den jyske å« som indledning. Intet steds kommer Edsen Johansens skitser bedre til deres ret. Foruden artikler og rejseminder fra Sønderjylland og mange andre bidrag til børnebladet må nævnes, at han gennem mange årgange skabte en serie »Farbror Peter tegner« med mere end et halvt hundrede helsider med tegninger, der var blevet til i skolestuen, kunstnerens værksted.

Det allermeste af, hvad Edsen Johansen har skrevet og tegnet, kan findes i Dansk Børneblad. Kun her var det muligt at følge ham, og det er kun ganske lidt, der er fremkommet andre steder. Med tiden er der flere, som har fået øget interesse for denne gode landsmand. Blandt disse er gårdejer Hans Andersen fra Kongsbjerg. Med megen energi skaffede han sig oplysninger fra mange sider, og i 1971 udgav han »En dansk sydslesvigers livsgerning«. Det er et fortjenstfuldt arbejde om Edsen Johansen, og den lille bog kan købes hos Historisk Samfund for Sønderjylland. I øvrigt blev fortællingen »Lille Jan Jansen« i 1972

optrykt i Flensborg Avis. Edsen Johansen glemte aldrig den sydslesvigske hjemstavn, han som dreng for stedse måtte forlade. Endnu i 1945 gjorde han som 83-årig på cykel turen ned til grænsen, fulgte denne et langt stykke, tog sine skitser og så endnu engang mod syd til barndommens land.

Årene gik for Dansk Børneblad og redaktør Skovmand, og i 1952 kunne bladet fejre sin 25 års fødselsdag. I denne sjældne anledning udkom en folder på fire sider, hvor 15 »pædagoger og andre børnevenner« giver bladet deres bedste anbefaling — en enestående tillidserklæring til redaktør og udgiver af dette »kultiverede børneblad«, som en anmelder kaldte det. Børnebladet var ingen let økonomisk opgave. Allerede efter to års forløb måtte redaktøren meddele, at hvis børnebladet skulle videreføres, var det nødvendigt med 500 abonnementer mere, og flere gange måtte det siges, at bladets fremtid var i fare, og at det kun blev ført videre med tab. Til tider gik det lidt bedre, men helt godt blev det aldrig. Den almindelige prisstigning på papir og trykning mærkedes også. Gennem årene aftog Sprogforeningen for øvrigt et betydeligt antal af Dansk Børneblad som fordeltes til sønderjyske skoler.

I 1959 blev det bestemt, at bladet skulle standse ved årets udgang. Men det var ikke til at se på indholdet i sidste årgang, at det gik mod afslutningen. Bladet havde gennem årene fundet sin faste form med en blanding af nyt og gammelt og med en lang fortsat fortælling hvert år. Da det efterhånden blev vanskeligere at få originale danske fortællinger, havde jeg fra 13. til 32. årgang leveret oversættelser af de bedste norske og svenske børnebøger. Derved gjorde jeg lidt bod for, at jeg ikke fra først af var gået helt ind for Dansk Børneblad. Nu var jeg klogere. En dag i november 1959 fik jeg et brev fra udgiveren, bogtrykker L. Fuglsang, der bad mig skrive en lille hilsen og tak til Holger Skovmand for hans arbejde gennem de 32 år. Den skulle optages i sidste nummer. Her skrev jeg blandt andet:

»Vi bliver fattigere, når nu ved årets udgang Dansk Børne-

*Holger Skovmand,
Dansk Børneblads redaktør.*

blad ophører med at udkomme. Dette blad har været noget for sig selv. Gennem de 32 år har det haft den samme redaktør. Bladet var præget af gammel dansk kultur og de bedste traditioner. Det havde noget for alle danske børn, men fik også sin særlige opgave ved at bringe dansk læsning til børnene i grænselandet.

Redaktøren har altid holdt fanen højt, altid villet give det bedste, men det er kun de færreste, der aner, hvad det har kostet af arbejde, og hvilken sum af idealisme der ligger bagved«.

Det blev det eneste indlæg i Dansk Børneblad, der er gået uden om redaktøren. — Men endnu nager det mig, at vi ikke havde arbejdet dygtigt og energisk nok for at holde dette vort bedste børneblad i live længere. I dag er der vist ikke mange eksemplarer af Dansk Børneblad tilbage; men nogle biblioteker har dog endnu indbundne årgange stående.

Minder fra århundredskiftet

Af P. L. Clausen. (F, N)

Det er på en gård i Sønderjylland, vi bor. På en nabogård bor Maren og Andreas. Sådan kalder jeg dem her i min beretning. På det tidspunkt skærpede tyskerne forholdet til den danske befolkning i Sønderjylland. Det mærkede især optanterne, danske, der havde været udvist af landsdelen, men som vendte tilbage, efter at en lov var vedtaget, der tillod dem at vende hjem, dog måtte de ikke deltage i noget politisk, og de havde ikke stemmeret. Det nationale, hvormod danskerne blandt andet mødtes i forsamlingshusene, skulle de holde sig fra. Kunne de ikke klare sig økonomisk, havde Danmark forsørgerpligt over for dem.

Til optanterne hørte både mine forældre og Maren og Andreas. I foråret 1899 fik Andreas besked på at forlade landsdelen. Han havde deltaget i et møde, hvor en kendt taler nordfra havde ført ordet. Andreas var op mod de halvtreds, da han blev udvist. Tilbage sad Maren med børnene og gården. Naboer hjalp hende med at få den solgt, og hun og børnene flyttede til det nye hjem lidt nord for Kongeåen. Kun et engdrag lå imellem, og den daglige udsigt over grænsen til hjemstavnen gjorde, at de i tankerne daglig er dér.

Mine forældre tænker tit på Maren og Andreas, og det følgende forår bestemmer de sig til at besøge dem. De længes efter at høre, hvordan det går dem og se deres forhold. Om de økonomiske kår vil de også gerne vide noget, for de har i den

sidste tid haft i tankerne, at de måske kunne finde sig et hjem i nærheden af dem

Forholdene derhjemme er usikre, og en skønne dag kunne de måske blive udvist. De tror ikke, at Sønderjylland vedvarende skal være tysk, men at der inden så længe må komme en krig, hvor måske deres sønner kan komme til at kæmpe mod Danmark. Dette er med til at holde tanken om at flytte nordpå levende.

Der er meget at se på hos Maren og Andreas — og meget at tales ved om. Der er en god kobesætning, rød dansk malke race. Det gjorde det lettere for Maren og Andreas, at gården var veldrevet, da de overtog den. Med deres alder ville det have været svært at begynde i en forsømt gård. Det kniber for Andreas at følge med i alt det nye inden for landbruget. Der er her en helt anden driftsmåde end i Sønderjylland. De skal leve af køerne. Den første i hver måned kommer en blå konvolut med penge fra mejeriet. Det er noget af en højtidsstund, når konvolutten åbnes, og det kommer for en dag, hvor mange penge, der er i den.

Maren er fra Sønderjylland vant til at bruge fedt og smør i den daglige husholdning. Margarine er noget man rynker på næsen ad. Der er husmødre, der ikke kan tænke sig at spise kaninkød eller hestekød. Maren hører til dem. Da hun første gang — efter at de er kommet hertil — har bud på mejeriet efter smør, sender hun en terrin, hun plejer at få smør i, og beder om at få den fyldt. Børnene, der er sendt efter smørret, mærker, at mejeristen studser, han er ikke vant til at levere så meget på én gang til leverandører. De plejer at få en eller to punds-pakker. — Maren lærer snart at få en eller to punds-pakker. Det store personlige smørforbrug føles sviende, når månedsudbetalingen fra mejeriet kommer. Margarine bliver godkendt og brugt i det daglige, sådan som den gør det på gårdene her.

Men Maren kan ikke komme i gang dermed. »Det vender sig

i mig«, siger hun. Hun kan ikke få margarinen ned. Andreas siger, hun skal blive ved med at spise smør; der er ingen, der vil misunde hende det. Hun kvier sig, hun er beskeden, og det falder hende svært at have smørret for sig selv; men Andreas opmuntrer hende til at spise smør: »Du gør arbejde for det«, siger han. Om søndagen, og når der kommer gæster, er der ikke margarine på bordet. Maren er ikke nærig, der skal være råd til en god borddækning.

Maren og Andreas har gode naboer, men har endnu ikke nogen egentlig omgangskreds. Folk er anderledes, end de er vant til. Kongeåen skiller ikke alene landsdelene, men også folkene, der hver har deres særpræg. De er for højt oppe i alderen til at kunne omstille sig efter, som folk er her. De holder stadigvæk fast ved deres sønderjyske mål. Når folk her siger »a«, siger de »æ«. Det ville være skabagtigt, om de forvandlede noget ved det, føler de. Begge parter taler dansk, men der er mange udtryk i sproget, som er forskellige. De er, som de er, og anderledes bliver det ikke med dem.

Der bor sønderjyder der på egnen, der har lidt samme skæbne, som de har. Med dem finder de sammen og drøfter økonomiske forhold her og i Sønderjylland. Der er også andet, som det falder naturligt at tale om. Det gør godt at mødes med dem og udskifte tanker og meninger. Det gør det lettere at finde sig i forholdene, som de nu er.

Børnene har haft lettere ved at falde til, siger Maren. De følte sig i begyndelsen fremmede i skolen; de mærkede, at de var anderledes end kammeraterne. De tabte modet, når de blev drillet med deres sønderjyske mål; især når nogen kaldte dem små tyskere, blev de arrige. Drengene slog fra sig, men det gjorde drilleriet værre. Kammeraterne mente ikke noget ondt dermed, det var nærmest i spøg, de kaldte dem tyskere, men det var ikke altid så let for børnene at forstå. Når de sagde: »De ve æ itt«, grinte kammeraterne og sagde drillende: »Ve do æ itt?« Det gjorde ondt.

Bogstaverne og stavemåden var også anderledes. De andre børn lo ad deres udtale, når de læste, så de blev flove og gik i stå. Læreren var god ved dem og opmuntrede dem. Skrev de fejl, var det ikke så slemt, for da var det kun læreren, der så det, og han lo ikke.

Første gang pigerne havde håndarbejde, havde de lomme-tørklæder med, som de skulle sømme. Da lærerinden spurgte dem om, hvad de skulle sy, sagde de, at de skulle sømme en fechk-lue. Så lo kammeraterne og hviskede til hverandre: »En fechk-lue, en fech-k-lue«, og da timen var forbi, blev de omringet og spurgt om, hvad det var de skulle sy — og lidt efter: »Var det en fech-k-lue?« Det kunne pigerne ikke tage og kom grædende hjem.

Men nu var det anderledes, siger Maren. Vore børn blander det sønderjyske mål med målet her. Og selv om betoningen stadigvæk er sønderjysk, bliver de ikke drillet. Kammeraterne har vænnet sig til at høre dem snakke, som de gør, og det er sjældent, at nogen kommer med bemærkninger til dem om sproget.

Maren fortsætter: »Børnene lærer så mange gode sange i skolen. De synger dem hjemme, og så lærer jeg dem også og nynner med. Det er både bibelske sange og fædrelandssange. Vi er især glade for de bibelske sange, de giver de bibelske fortællinger mere indhold, gør dem levende: »Abraham sad i Mamrelund«, »Mellem brødre kaldt den lille« og mange andre. Maren holder især af: »I Nazareth i trange kår«, den giver et godt billede af Jesu barndom — og så er melodien smuk. Børnene synger også sange om sagnkonger og gamle guder; dem bryder Maren sig ikke om. Men fædrelandssangene synger hun gerne. »Det er befriende,« siger hun, »at vi helt må synge, hvad vi vil, og hvor vi vil det.«

Under besøget hos Maren og Andreas taler mine forældre om at flytte til egnen der. Der bliver talt mere om det, da de er kommet hjem. Det, de har hørt og set, gør, at de har mere mod på at foretage flytningen, inden de måske bliver tvunget dertil.

De er endnu ikke jaget ud af landsdelen, de kan give sig tid til at få solgt gården og købe en anden — og de kan tage på besøg i hjemlandet. Det kan Maren og Andreas ikke, og det har de savnet.

Det følgende forår sker forandringen. — Mor græder, da de for sidste gang kører ud af gården til det gamle hjem. Det er Claus, der er for vognen. Den skal med, det har mor sikret sig ved handelen. Det skete i 1901.

Livet er den pris vi betaler for, at vor væsen skal have eksisteret.

Pär Lagerkvist.

Liv er forvandling, evne til vækst, til stadig at optage nyt og værdifuldt og udskille gammelt og brugt.

Erik Knudsen.

Sølv
E. = ... 3 Tyskland

En rundtur på Femern

Af Jens Lampe. (f)

»Kronen i det blå hav« kalder lokalhistorikeren og lokalpatrioten Peter Wiepert sin fødeø. Det er hverken øens omrids eller dens tilknytning til den danske krone, han tænker på, men en hentydning til at Femern på landdagen i Odense 1580 fik sin egen lensfane med en åben guldkrone i et lavendelblåt felt.

I øvrigt udmærker Femern sig ikke ved trestjernede seværdigheder eller særlige landskabelige ynder. Den er flad og frugtbar som nabøen Lolland og næsten blottet for skov. Stranden er de fleste steder stenet og gruset som almindeligt ved Østersøkyster, og det højeste punkt på øen, Hinrichsberg, på sydøstpidsen er kun 27 m højt.

Alligevel — og måske netop derfor — er øen et besøg værd, for den vinder ved nærmere bekendtskab. Historisk har den hørt med til hertugdømmet Slesvig og var dermed knyttet til danmarkshistorien i århundreder, selv om den lå uden for dansk kulturområde. Femern er med sine 185 km² godt halvt så stor som Als og har med sine 40 større eller mindre landsbyer og en købstad, Burg, i alt 13200 indbyggere. Afstanden til Grossenbrode på den holstenske halvø Wagrien er kun 1,2 km, og færgen over Femernsund blev i 1963 afløst af en flot betonbro i smukke linjer til 42,5 millioner DM. Afstanden fra Puttgarden på nordsiden af øen til Rødbyhavn på Lolland

over Femernbælt er knap 19 km. Færgeruten, som også blev åbnet i 1963, er et vigtigt led i den såkaldte fugleflugtslinje mellem Tyskland, det øvrige europæiske kontinent og Norden. Både Europavej 4 og jernbanen går via Femern og færgerne til Lolland, og overfarten varer kun en times tid.

Øens navn (tysk: Fehmarn) udledes af det slaviske »ve-morje«, d. v. s. »i havet«, og den beboedes oprindeligt af vender, som delvis ernærede sig ved sørøveri, især på de danske øer. Ikke så sært at Absalon og Esbern Snare af og til sendte straffe- og strejfmandskaber til Femern for at tugte de vilde vender. Tidligt i middelalderen kom øen under dansk herredømme, og i 1200-årene var en del af Femerns befolkning af dansk afstamning, for i kong Valdemars jordebog fra ca. 1231 forekommer der ved siden af 370 vendiske også 258 danske gårde. Stednavnet Dänschendorf vidner endnu om denne bosættelse. Kristendommen indførtes fra bispedømmet i Odense, og indtil reformationen hørte Femern sammen med Ærø og Als til Fyns stift. Sognepræsterne i Burg var tillige provster for øens sogne og benævnedes indtil 1761 kirkeinspektører. I 1909 kom Femern under Oldenburg provsti, og øens gamle kirkebøger opbevares nu på provstekontoret i Schönwalde i nærheden af Eutin.

Femern har været et stadigt stridens æble mellem på den ene side de schauenburgske grever fra Holsten (bl. a. grev Gerhard den Tredje, den kullede greve) og deres efterkommere, de gottorpske hertuger og på den anden side de danske konger. Men det var oftest menig mand, som måtte lægge krop til og lide under følgerne af stormændenes stridigheder. Fra Frederik den Fjerdes tid og til 1864 har øen uden afbrydelse hørt under den danske krone, og femernboerne var helt op til 1840'erne loyale danske statsborgere, selv om de talte plat-tysk og havde de fleste kulturelle forbindelser sydpå.

Femern blev dansk krongods tidligt i middelalderen, og i 1320 gav kong Christoffer den Anden øboerne en retsordning,

som bestod af forskellige straffe- og mandebodsbestemmelser, og som stillede krav om fredhellighed i hjem, kirke og på tinge. Tre ærlige fastboende nævninge fra hvert sogn på øen bestemte sammen med kongens foged på de to tingsteder i Burg og Petersdorf, hvad der skulle dømmes i henhold til lov og ret. Under sin kamp mod holstenerne landsatte kong Erik af Pommern i pinsen 1416 en hær på Femern. Borgen Glambæk måtte overgive sig og fik en dansk høvedsmand, og femernboerne måtte udrede en stor krigsskat for at slippe for plyndringer. Men i oktober samme år lykkedes det holstenerne at tilbageerobre øen, selv om den danske besætning på Glambæk udholdt belejringen med yderste tapperhed i knap to måneder.

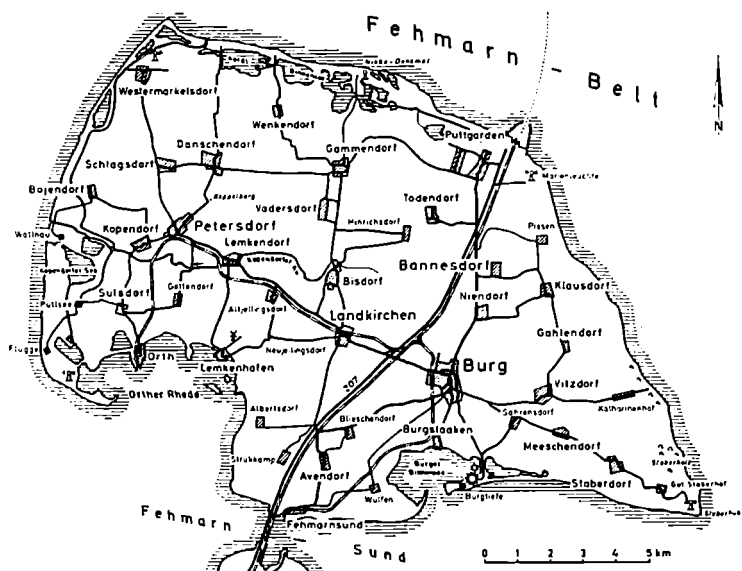
Fire år efter, i juli 1420, kom kong Erik med en hær igen. Det første angreb blev afslået af holstenerne, men ved det næste stormangreb blev Femern besat, Glambæk generobret, og alle, der havde sat sig op mod kongen, havde forbrudt deres liv og gods. Herefter fulgte en indvandring fra Frisland, Ditmarsken og Holsten, som styrkede holstenernes indflydelse. Men adelen har aldrig vundet indpas på øen, med en enkelt undtagelse en kort overgang. Siden 1617 har femernboerne haft særlige rettigheder i form af friheder og et folkeligt selvstyre, som udøvedes af en kæmner og seks dommere i hvert sogn.

Under Den nordiske Syvårskrig, den 4. juni 1565, stod der et søslag under Femern, hvor den danske admiral Herluf Trolle med sit skib »Jægermesteren« for fulde sejl gik lige på den svenske flåde. Han blev såret under kampen og døde af sine sår den 25. juni samme år. Det var også i farvandet vest for Femern, at den 67-årige kong Christian den Fjerde under den i øvrigt så ulykkelige deltagelse i 30-årskrigen var med i det berømte søslag den 1. juli 1644 ombord på »Trefoldigheden« og ledede kampen mod en stor svensk flåde. Den svenske admiral Claes Fleming havde den 29. juni besat

Femern, efter at 70 øboere var faldet, blandt dem fanebæreren Maren Tiedemann fra Neu-Jellingsdorf, en bondedatter. Men den 1. juli om morgenen kom Christian den Fjerde med sin flåde, og svenskerne måtte tage kampen op. I bataljens hede mistede kongen sit højre øje og flere tænder, men fortsatte ufortrødent kampen i ca. ti timer, til Claes Fleming med sin hårdt medtagne svenske flåde måtte søge tilflugt i Kiel fjord. Dog — i oktober samme år fik svenskerne undsætning af en hollandsk eskadre, så den allierede flåde nu tilsammen udgjorde 64 skibe, som i Femernbælt stod over for en flåde af kun 17 danske skibe. Den danske admiral Pros Mund og hans folk kæmpede med indædt ihærdighed, men måtte til sidst bukke under for overmagten. Admiralen selv faldt under slaget, men modstanderne led dog så store tab, at de straks løb ind til Kiel for at bøde på skaderne og få de sårede til behandling. Kun tre danske fregatter undslap til København.

Tredje gang Femern forekommer i søkrigens annaler er under Den store nordiske Krig, den 24. april 1715, da den danske kontreadmiral Christian Carl Gabel jagede en mindre svensk eskadre fra Femern ind i Kiel fjord, hvor skibene måtte overgive sig og gik på grund. Blandt officererne var den da 24-årige orlogskaptajn Peter Wessel, som året efter adledes til Peter Tordenskjold. Han erobrede fem svenske orlogsskibe, af hvilke han selv fik kommandoen over »Hvita Örn«, som førte 30 kanoner.

Knap så godt gik det kaptajn Dirckinck-Holmfeldt, som med sin korvet »Najaden« og ledsaget af kutteren »Løvenørn« den 15. april 1848 sejlede til Femern for efter ordre fra regeringen at lodde stemningen på øen i anledning af slesvigholstenernes røre. Han lod »Najaden« ligge så langt ude, at dens kanoner ikke kunne række i land og roede selv i land sammen med matroserne Snyderstrup og Bruun og blev i begyndelsen modtaget fredeligt af de forsamlede beboere. En »hetzer«, som ikke var særlig vellidt på øen, baron von Leesen

Kort over Femern.

dukkede imidlertid op, og det kom til håndgribeligheder, som ikke tjener baronen og hans ophidsede medløbere til ære. Dirckinck-Holmfeldt blev slemt mishandlet og matros Snydstrup skudt. Den kedelige affære er udførligt beskrevet i Kai Edvard Larsen og Olav Bonefelds bog »Episode på Femern«, som udkom 1969 og giver en meget saglig beretning om hændelsen. De implicerede blev senere straffet.

Imellem de to slesvigske krige og især efter den danske sejr ved Isted den 25. juli 1850 var der relativt roligt på øen. Øens provst, den i Flensborg fødte Peter Otzen, var loyal mod sin danske konge. Han blev medlem af og senere præsident for stænderforsamlingen i Slesvig. Han udnævntes til ridder af Dannebrog i 1853.

Den 15. marts 1864 kom der uro på Femern igen. Et kompagni af det brandenborgske infanteriregiment besatte øen, og i 1867 indlemmedes Femern i Preussen.

En rundtur på øen langs stranden kommer op på ca. 77 km; men bedst er vel en cykeltur, for de fleste biveje på Femern er så smalle, at to biler med nød og næppe kan passere hinanden. Vi forestiller os, at vi kommer fra Sønderjylland, altså fra syd og kører over Femernsundbroen. Ca. 8 km efter broen ved Amalienhof drejer vi til højre til hovedstaden Burg, som har 6200 indbyggere. De mange borgerlige småhuse gør Burg til en malerisk og indtagende by. Kirken, som er viet til Sct. Nicolai, er bygget ca. 1240 og har et 40 m højt kloketårn af træ. Tæt ved kirken ligger Femerns hjemstavnsmuseum, hvis leder er den tidligere omtalte gårdejer, Peter Wiepert fra Bisdorf, som i øvrigt har lært dansk for at kunne studere kilderne til øens ældre historie. Burg har en særpræget hovedgade med en smal, flad kørebane med brostensbelægning, og langs siderne, især i gadens østside, løber brede brostensbelægningskråt op til de tilbagetrukne huse, hvoraf næsten alle vender gavlene mod gaden.

Sydøst for byen lå på en lille tange slottet Glambæk, hvor de danske høvedsmænd og senere amtmænd residerede. Ruinrester kan endnu spores på stedet. Efter at hærføreren Tilly i 1627 under 30-årskrigen med sine kejserlige tyske tropper ødelagde borgen og brandhærgede øen, er borgens mursten taget af bønderne til at genopbygge deres afbrændte gårde. I efteråret 1970 blev der frigravet rester af Glambæks tidligere bastioner.

Burgtiefe har en 2,5 km lang, dejlig sydvendt badestrand, den eneste havstrand i hele Vesttyskland, som vender mod syd. Her er idrætspladser og tennisbaner, kurindretninger og de kendte tyske strandkurve i hundredvis. Femern stræber efter at blive et af Tysklands største feriecentre og har foreløbig bygget tre 16-etagers højhuse med moderne ferielejligheder, og ved

*Vindmøllen i Lemkenhafen,
der blev opført 1787,
rummer i dag et mølle- og
landbrugsmuseum.*

udgangen af 1972 regner man med at kunne huse 3600 gæster i ferielejligheder. I planerne indgår et større antal enfamilies bungalows, restauranter, butikstov, dansesaloner, en hypermoderne marina med kajplads til 300 lystfartøjer og et saltvands-svømmebassin med kunstigt bølgeslag. Mod øst kan man se fyrtårnet på Staberhuk.

Vi kører videre over Meeschendorf, Vitzdorf, Klausdorf og Presen og lægger mærke til de mange levende hegn, som vi så godt kender fra det østlige Sønderjylland, og som her i nogen grad bøder på øens ensformighed. De femerske landsbyer vrimler endnu med gamle bygninger, mange af bindingsværk. Tagene var ofte ikke afvalmede som ellers på saksergårdene, men havde brædder i den høje vindgavl, i hvis øverste spids der

var to små røghuller. På øen dyrkes især, hvede, byg, roer, kartofler, kål og alle slags grønsager og blomster.

Vi øjner nu Marienleuchte fyr, som er bygget af det danske fyrvæsen 1831-32 og endnu bærer Frederik den Sjettes kronede navnetræk. Den første fyrinspektør var en dansk major Svendsen, som passede fyret til 1865. Herfra er der kun få km til færgehavnen Puttgarden. Banegårdsterrænet omfatter 55 ha, og der er to moderne færgelejer til færgerne »Deutschland«, »Theodor Heuss«, »Danmark« og »Kong Frederik«.

På nordsiden af øen ligger Niobe-mindesmærket over et tysk marineskoleskib af samme navn, som med 69 mand forliste i Femernbæltet under en storm den 26. juli 1932.

Vi fortsætter turen over Dänschendorf med en vindmølle fra 1870 til Petersdorf, en lidt større landsby med brostensgader og en særpræget bebyggelse. Kirkens 62 m høje tårn anvendes som sømærke. Over Lemkendorf køres videre til Lemkenhafen, en stille idyllisk fiskerby, som i tidligere århundreder udførte korn til Norge og Sverige. Den i 1787 af Joachim Rahlff byggede mølle er den sidste vindmølle i Tyskland, som endnu har vinger beklædt med sejl. Møllen var i familien Rahlffs eje til 1918. En gren af slægten udvandrede til Danmark. Møllen blev i årene 1958-61 restaureret på landsregeringens bekostning og blev på Peter Wieperts initiativ indrettet til mølle- og landbrugsmuseum. På Femern var der tidligere 22 vindmøller, men her som overalt forfalder de og brydes ned, men adskillige genstande og dokumenter fra disse gamle møller opbevares nu på museet, der ledes af Peter Wiepert. Træet til møllen indførte den første Rahlff fra Pommern og Fyn.

Gennem Neu-Jellingsdorf kører vi videre til Landkirchen, øens næststørste bebyggelse, en udpræget håndværkerlandsby med tre kroer. Kirken er viet Sct. Peter og bygget 1230. Den regnes for at være en af øens hovedseværdigheder og har interessante træskærerarbejder, malerier, epitafier og en barok alter-

tavle fra 1715. Ligesom adskillige sønderjyske kirker har den intet tårn, men et fritstående klokketårn af træ. Orglet er bygget af Marcussen i Åbenrå 1854. Fra Landkirchen er der knap 2 km til Europavej 4, og rundturen på øen kan afsluttes. Femern er nok værd at ofre en dag eller to på.

Intet turrer den mægtige så meget, som når den svage hoverer.

Jens Jessen.

Der er mange mennesker, der kommer til et livs-resultat ligesom skoledrenge; de snyder deres lærer ved at skrive facitet ud af regnebogen uden selv at have regnet stykket.

Søren Kierkegaard.

189

En god handel

På nordenden af Rømø, i den lille by Juvre lå der omkring århundredskiftet en gammel stråtækt kro, der kaldtes Juvres Kro. Den gik senere til ved en ildebrand. Værten hed Tona og værtinden Line. De var begge to flinke og stræbsomme mennesker, og ved siden af krovirksomheden drev de også landbrug. De havde særlig mange gæs, ænder og høns, som godt kunne indbringe en lille skilling, særlig ved juletid.

Når krofolkene indbød til dans en lørdag aften eller til højtiderne, mødte omtrent hele øens ungdom op, og så sang de følgende vers:

Nu ska' vi hen i Juvres Kro,
der, hvor Tona og Line bor.
Der er liv og lystighed.
Der går solen aldrig ned.

De morede sig godt og kunne nok holde ud til den lyse morgen. En ung mand fra øen, der hed Frederik, var en særlig flittig gæst på kroen. Han havde en dag købt en elektrisk lomelygte i Skærbæk. De var den gang lige kommet i handelen, og når batteriet var udbrændt, måtte hele lygten kasseres. Batteriet kunne ikke, som i dag, fornys, og hele herligheden kunne købes for omkring en mark. Denne nyerhvervelse tog Frederik med i lommen, da han en lørdag aften gik til dans i Juvres Kro, og han sad og viste den frem til en del unge fra øen. Kroman-

den fik øje på den, og han blev vildt begejstret. Han fik lov til at tænde og slukke lygten nogle gange og ville vide, hvor længe den kunne lyse?

Frederik, der var en lun fyr, svarede så: »Uha, den ka' skam blyv ved med å lys.« »Vil do sæl en?« spurgte Tona. »Nej-nej, det tror æ itt, æ vil.« »Ska vi byt med en gås da?« sagde Tona. »Nej — er do tombe,« svarede Frederik, »det er ålltfor lidt.« »Æ vil gi' dæ to goej gjæs for en,« sagde kromanden igen. »Ja-a«, kom det langsomt fra Frederik, »det ku' vel endle gå.«

Historien endte med, at kromanden fik lygten, og Frederik fik to dejlige gæs. I tilgift gav Tona en omgang »ponser« til dem, der sad omkring bordet. Da Tona stod med lygten i hånden, udbrød han glædestrålende: »Nej, sikken en dejle tingest, den vil æ ha' med i seng, og så vil æ lys med en, nær æ it ka' find Line.« Han brugte den flittigt, men et stykke tid efter, da den ikke kunne lyse mere, var han klar over, at han var blevet taget ved næsen.

E skoelmesterkuen.

Man må kende traditionen, før man kan overvinde den.
Thorkild Bjørnvig.

Ingen kan garantere for sin erindrings korrekthed.
Arthur Koestler.

MINDEORD

Meta Tønder Tønder

Den 11. februar 1972 døde fru Meta Tønder, 82 år gammel. Hun blev født den 19. april 1884 i Tønder og voksede op her. Hun gjorde et stort arbejde inden for egnens gamle kniplingsindustri, og hendes lille hyggelige butik blev et valfartssted for byens turister. Sålænge hun boede på torvet, kunne man om sommeren se hende sidde på trappen iført nationaldragt og kniple, og det blev et yndet fotomotiv. I mange år underviste hun børn og voksne i den ædle kniplekunst, og hun blev interviewet af både radio og tv.

Desværre blev hun nødt til at flytte til Østergade, men hun trak sine kunder med sig. Og hvor mange af hendes bysbørn har ikke været lykkelige over, at når der skulle fejres en fest indenfor familien, så gik man aldrig forkert efter en gave, når man rådførte sig med fru Tønder, hvis sikre smag man trygt kunne stole på — og den ægte tønderknipling, eller hvad det nu var for en kunstgenstand, var altid sikker på at blive modtaget med stor glæde.

I 1971 havde overlæge J. N. Lorenzen i Sønderjysk Månedsskrift en artikel om sin farfars jernstøberi. Den var illustreret med et billede fra Vestergade, hvor man tydeligt så Meta Tønder som lille pige. Forældrene var naboer til jernstøberiet, og hendes fader var stenhugger og Finsens forgænger. Flere slægtled havde boet i Tønder og blandt andet besiddet Tonhalle. Når fru Tønder gik i kirke, og det

gjorde hun tit, satte hun sig altid på en bestemt plads i den nordre række øst for prædikestolen. Med stolthed fortalte hun mig engang, at det var hendes slægts stol gennem generationer, stammende fra den tid, da man købte sig stolepladser i kirken, og hun så op mod det pulpitur, hvor hendes fader som skoledreng havde stået og sunget.

Meta Tønder hørte til dem, der i sandhed op i sin høje alderdom kunne synge: »Ved støvet hænger dog min sjæl«, thi endnu for et par år siden købte hun ejendommen i Østergade og fik den indrettet til en fortræffelig ramme om sin virksomhed. Hun var rask og rørig til kort tid før sin død. Hendes gamle kniplepiger vil sikkert savne hende meget. De mødte op ved begravelsen. Og ligesom hendes mands lille kunstneratelier på Ryttervej nu har stået tomt i en årrække, vil det sikkert være svært at skaffe en afløser for Meta Tønder med hendes fine kunstsans, smag og begavelse. Men rundt i hjemmene vil kniplingerne stadig fortælle om hendes særprægede virke. Det gælder også de alderduge, som hun har leveret — sidst til den danske kirke på Gottorp slot i Slesvig. Hun efterlader sig også minder på tryk. Hendes lille bog om Tønderkniplinger udkom først i 1943 i forbindelse med Tønder Købstads 700-års jubilæum, men er senere kommet i flere udgaver. Desuden har hun udgivet en morsom bog: Sønderjyske bageopskrifter siden 1830 fra Tønder og omegn.

Kaj Sieverts.

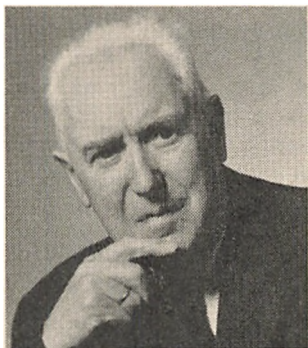
Iver Callø
Egernførde

Direktør Iver Callø, en af danskhedens fremtrædende forkæmpere i Egernførde, døde i april 1972 i en alder af 83 år.

Iver Callø, der stammede fra Nordslesvig, blev efter 1945 foregangsmand i det danske virke i Egernførde, og han var den drivende

kraft ved oprettelsen af Egernførde danske skole. Endvidere var han i en årrække medlem af Egernførde byråd (som magistratsmedlem tog han sig især af turistsagen), af Egernførde kredsrag og af landdagen i Kiel. Callø valgtes allerede i 1948 til formand for Sydslesvigsk Forening for Egernførde amt, og i en årrække var han medlem af Dansk Skoleforenings forretningsråd, ligesom han blev valgt ind i kirkerådet for de danske menigheder i Sydslesvig. Endvidere har Iver Callø været medlem af hovedstyrelserne for Sydslesvigsk Forening og Sydslesvigsk Vælgerforening.

L. S.

Johannes Jensen

Åbenrå

Den 23. november 1971 døde statskonsulent Johannes Jensen, 83 år gammel. Med ham har sønderjysk land- og mejeribrug mistet en af sine trofaste tjenere og banebrydere. Man har sagt om Johs. Jensen, at han var sønderjysk mejeribrugs ypperstepræst, og dermed mentes jo, at han var en vejviser og vejleder fremad. Han begyndte tidlig. Han har en meget væsentlig del af æren for, at sønderjysk mejeribrug allerede i de sidste år under tysk styre udviklede sig i harmoni med det danske mejeribrug og, derfor efter genforeningen havde forholdsvis let og hurtigt ved at komme på linje med det både fagligt og økonomisk.

Han blev født d. 17. oktober 1888 i det åndeligt og folkeligt vakte Bovlund, hvor hans far var købmand. Han gik først et par år til landbruget og kom derefter 3 år i mejerilære på Branderup mejeri. Skolemæssigt gik vejen over Skibelund Efterskole, Ollerup Højskole

og Ladelund Mejeriskole til Landbohøjskolen, hvorfra han blev landbrugskandidat i 1912.

Straks efter blev han ansat som mejerikonsulent for Nordslesvig. Så kom krigen og han måtte tage forskellige mejeribestyrerstillinger, bl.a. i Angel. Efter genforeningen i 1920 blev han ansat som statskonsulent for Nordslesvig, Ribe og Ringkøbing amter, og her øvede han sin lange og frugtbare manddomsgerning.

Udstyret med rige evner, en fantastisk arbejdssevne og en idealistisk livsindstilling vandt han efterhånden landmændenes og mejeribestyrernes tillid, og der kom hurtig gang i det under krigen forsømte mejeribrug, der snart kom på fuld højde med det gamle land. Hans tunge kunne godt være lidt skarp og hans pen lidt spids, når han langede ud efter studene og de små mejerier, og når han æggede til øget indsats; men man opdagede snart, at hjertet var varmt bag de stærke standpunkter. Han red sine kæpheste, og faldt vel også af enkelte gange, men det tog han med lune og kom hurtigt op igen.

Støttet af sine meget dygtige mejeriforeningsformænd gik Johannes Jensen stærkt ind for en rationalisering og elektrificering af mejerierne, og med varsom hånd gik han ind for sammenlægning af de for små mejerier, og da der senere blev dannet store mejeriselskaber, var han en varm tilhænger og agitator for sagen. I 48 år redigerede han mejeriteksten i Nordslesvigsk Landbrugs- og Mejeritidende. Her kunne han fremføre sine tanker, og derfor blev det hans hjertebarn, som han intet skyede for at holde i live. Gennem en omfattende sekretærvirksomhed har han haft en betydelig indflydelse på udviklingen, bl.a. var han sekretær i Foreningen af jyske Landboforeninger's mejeriudvalg, medlem af Statens Mejeriudvalg, redaktør af Lommebog for Mejerister o.s.v.

En så omfattende livsgerning kan ikke øves på dygtighed alene, der må ligge værdifulde egenskaber bag, og dem havde Johannes Jensen i rigt mål. Han var som sagt fra Bovlund og hans prægtige kone fra Dons, så arven var i orden; han var et virksomt medlem af kredsen omkring den lille Sct. Jørgens kirke, og sangbogen var altid ved hånden, ikke alene i Folkeligt Samfund, hvor han var formand, men også ved møderne og i hjemmet. Dette holdt ham ung til det sidste. Endnu i 80 års alderen skrev han det smukke og lødige jubilæumsskrift i anledning af Sønderjysk Mejeriforenings 75 års jubilæum, og helt til sin død greb han jævnlige pennen, når noget optog ham.

L. Lauridsen.

Marie Thomsen

Tønder

Marie Thomsen blev født den 25. januar 1889 i et af de bedste hjem i Sønderjylland. Som et af de ældste af den sønderjyske rigsdagsmand H. P. Hanssens børn kunne hun huske begyndelsen i det fattige hjem i Sønderborg, men hendes egentlige barndom og ungdom tilhørte Åbenrå. Til en mindebog om faderen har hun levende og interesseret skrevet om sit hjem. I dette hjem gav det en bøde, hvis man brugte et tysk ord, og hendes far sørgede for, at der gennem breve fra børnene til Berlin til landdagsmanden og senere rigsdagsmanden blev opøvet sikkerhed i dansk sprog og ortografi. Men også hendes søskende og hun selv blev tvunget ind i den præjysiske for-tyskningsskole. I den var der langt fra blide kår, og det kunne ikke andet end skade barnets sjæleliv, ganske vist med sit hjem i ryggen, at stå med front mod skolen og alt, hvad den rummede. Interessant fortæller hun, at kun en af hendes lærerinder stammede fra hjemstavnen, og hvor forbavset blev hun ikke en dag, da hun med sin mor skulle sejle med fjorddamperen, datidens trafikmiddel, hvor også lærerinden var med, og så oplevede, at lærerinden livligt underholdt sig med moderen på godt sønderjysk. Men hver gang hun henvendte sig til Marie, slog hun straks over i det stive tyske. Også Marie kom til at elske familiens sommerhus Højtoft på fjordens syd-side ved Eliselund, og udførligt beretter hun om festdage, når faderen var hjemme og kunne drage med sin store børneflokk til skovs eller til fiskeri på fjorden. Forældrenes grundtvigske livssyn blev også hendes, og efter skolepligtens ophør fulgte højskoleophold på Askov. Vel er det far og mor, hun beretter om, men hun tegner også ufri-villigt et billede af sig selv som den unge idealistiske pige. Så blev hun gift med direktør Sophus Thomsen, Sønderjysk Smørekspert-

forening i Vojens; og i Haderslev faldt hendes arbejdsdag i den danske sags tjeneste. Hun blev medlem af bestyrelsen for Dansk Kvindesamfund, Biblioteksforeningen og Danske Samfund og udførte et stort arbejde inden for Venstres kvinder i den sønderjyske landsdel. Da hendes mands arbejdsdag var ved at ebbe ud, flyttede de til Tønder. Her fik de bolig i byens fornemste borgerhus, Richtsens hus, hvor hun levede til sin død. En datter var gift med Handelsbankens direktør i Tønder. 1964 mistede hun sin mand, men hun fortsatte familiens nationale og kulturelle traditioner. Ofte fyldte hun huset med gæster fra sin store familie. Og hvor passede hun godt til husets fornemme gamle rammer.

Marie Thomsens død den 22. marts 1972 kom brat og uventet efter et ulykkeligt fald på husets store stentrappe. Hun døde på sygehuset i Odense. Hun vil blive savnet i Tønders gadebillede. Når man mødte hende på gågaden, lød der fra hendes læber et fuldtonende »Daw«, som klang imellem husrækkerne. Hun var sikkert stolt af at have arvet sin faders stærke og myndige stemme, og hun var god at få en jævnlig snak med. Jeg husker f.eks., at jeg gerne ville have uddybet bemærkningen i H. P. Hanssens erindringer om, at slægten på Nørremølle i sin tid havde været nær knyttet til Herrnhutterne, og jeg fik god besked, som endte med historien om, at hendes højt begavede faster efter et Askov-ophold ønskede at få et billede af Grundtvig hængt op på væggen hjemme på Nørremølle. Så tillod hendes farmoder, efter hvem hun var opkaldt, dette, — men med den eftersætning, at skulle Grundtvig op på væggen, »så skulle Luther det pinde også«. Også slægtens oprindelse i Solt i Angel, fik vi talt om. Derimod ville hun ikke rigtig ud med sproget, når talen faldt på den store Dybbøl-fest 1920, hvor stærke kræfter havde villet udelukke hendes fader som taler, hvad der jo heldigvis mislykkedes.

Bedst vil hun sikkert blive husket for sin skønne skildring i bogen om H. P. Hanssen af sit barndomshjem i Åbenrå og af landstedet Højtoft, som hendes forældre elskede så højt. Hvor har det gjort indtryk på hende hin lyse majnat, da hendes fader stille gled ind i døden. Hendes trøst havde da været den salme, som hendes fader holdt så meget af: »Som sol går ned i lunde, i havet lyseblåt, — så går den den sjæl til hvile, kan sødt i døden smile, som føler i sit ord, hos os Vorherre bor«. Mon ikke hendes minde vil huskes og bevares netop i denne skønne skildring.

Kaj Sieverts.

F.

Ingeborg Refslund Thomsen

Åbenrå

Kun med to dages mellemrum, den 22. og 24. marts 1972, afgik to søstre ved døden, Anna Marie Thomsen i Tønder og Ingeborg Thomsen i Åbenrå. De var H. P. Hanssens ældste døtre og ældste børn, begge født i Sønderborg, hhv. 1889 og 1891, hvor deres fader den gang havde begyndt den organisatoriske virksomhed, som kom til at omspænde hele Nordslesvig med det formål at værne og fremme danskheden.

1893 flyttede familien til Åbenrå, og her fik de to piger deres opvækst i et hjem, der på flere måder blev det bærende midtpunkt for den danske nationalitetskamp. Hvordan dette hjem var, har begge søstre fortalt om, — Marie i »Bogen om H. P. Hanssen«, Ingeborg i bogen »Et dansk Kvindesind«. Dets store betydning er desuden blevet stærkt betonet i en bemærkelsesværdig nekrolog i Sprogforeningens Almanak for 1937. Dette hjem kom til at præge de to søstre, hver på sin vis. De blev to sønderjyske kvinder, om hvis navne der stod respekt, og de fik en uddannelse, som tog sigte på en dansk fremtid.

Ingeborg var kun 13 år, da hun blev elev på Hejls Eftersskole, kom derfra en tid på sygeplejehøjskolen i Ubberup ved Kalundborg, og efter et ophold på frk. Zahles kvindeseminarium i København blev hun elev på Kolding højere Almenskole, hvor hun 1910 blev student. Det følgende år ægtede hun den nyudnævnte redaktør af Hejmdal, cand. polit. Kresten Refslund Thomsen, men måtte i det tyske »Standesamt« kvittere Refslund-navnet, men tog det igen, da hun blev politiker. Foruden at passe sit hjem deltog hun nu i redaktionsarbejdet på faderens blad, og fra 1914-18 redigerede hun dets søndagsblad og fortsatte hermed også i de to år, hun sammen med

ægteparrets to børn opholdt sig i Königsberg, hvor Refslund Thomsen under verdenskrigen gjorde tjeneste som tysk soldat.

Så fulgte genforeningen med dens store oplevelser og glæder, men også med spændinger. Ingeborg Thomsen sad nu på Brundlund slot som amtmandinde. Hun beherskede det repræsentative og det jævne til fuldkommenhed uden hensyn til stand og anseelse. Hun havde hænderne fulde både udenfor og indenfor hjemmet, hvor der med årene voksede en yndig døtreflok op.

Udadtil optog de sociale opgaver hende stærkt, og det faldt helt naturligt, at hun blev interesseret i kvindesagen og senere i det politiske liv. Det er her ikke stedet til at tale om den indsats, hun gjorde som medlem af Landsting og Folketing fra 1947 til 1957, valgt af Det radikale Venstre. Men det skal nævnes, at hun gjorde sig stærkt gældende som taler både på rigsdagen og ved vælgermøderne. Man ville gerne høre, hvad Ingeborg havde at sige, hendes slagfærdige replikker, ofte fremført med hvad hun selv betegnede som »Mutterwitz«, og når hun fortalte oplevelser i radioen, lyttedes der landet over. At hun også som politiker forfægtede den grænsepolitik, der havde været hendes faders, vil det være overflødigt at nævne. Det var vel også i overensstemmelse med den, hun tog stilling til forholdene under retsopgøret efter den anden verdenskrig og søgte at bøde, hvor det ramte for hårdt.

Efter Kresten Refslund Thomsens afgang som amtmand 1954 blev han hædret med kammerherretitel og storkors, men det var kun ved særlig højtidelige lejligheder, hun »gik med kammerherreinden«. Hun ville helst være Åbenrås og Nordslesvigs Ingeborg. Under sin mands sidste af sygdom plagede år tog hun sig af ham med rørende omhu, og efter hans død tog hun ved lejlighed skarpt til orde mod den uforstandige mistænkeliggørelse, han efter 1945 var blevet udsat for af folk, der var uvidende om det betydningsfulde genforeningsarbejde, han havde udført og om hans retsindige embedsførelse.

Men, som det var at vente, — tiderne ændrede sig. De nationale mindretals rettigheder blev sikret ved gensidige aftaler, og vejen åbnedes for et nyt Europa med andre opgaver og et andet fremsyn. Derfor var der nok heller ingen, der tog til genmæle, da Ingeborg Thomsen op mod genforenings-jubilæet fandt anledning til skarpt at påtale den miskendelse, der for et halvt hundrede år siden var blevet den mand til del, som havde den største ære af, at Nordslesvig blev dansk 1920. Det var hendes fader. Med sarkastisk bitterhed fandt hans datter det nu fornødent over for historien at nævne, at han, medens

den danske stats repræsentanter og andre sad ved gildesbordet, måtte blive tilbage på Dybbøl banke. Her, hvor han som ung knøs havde indviet sig selv til kampen for Sønderjylland.

Ingeborg Refslund Thomsen døde tyngt af alder og træthed. For hendes omgivelser og venner at se havde hun vel nok levet ud over sin tid og levede mest med i den tid, der gik forud med dens oplevelser, glæder og skuffelser. Der skal som hæder tilføjes, at hun i den tid havde gjort sig gældende som en levende og stærk kvinde.

Morten Kamphövener.

Detlef Hansen
Nyborg

Overlærer Detlef Hansen døde den 4. 9. 1971 i Nyborg. Han var dansk sydslesviger, født den 15. 10. 1919. Som så mange af sine landsmænd måtte han i 1939 i ung alder ud i den store krig. Han blev hårdt såret på vestfronten. Mod slutningen af krigen kom han i russisk fangenskab, hvorfra han flygtede hjem på eventyrlig måde. Efter krigen besøgte Detlef Hansen Try Højskole for derefter at få sin læreruddannelse på Ranum Statsseminarium. I årene 1953—59 var han ansat som lærer under Dansk Skoleforening i Sydslesvig, først i Sydtønder amt, derefter det meste af tiden i Store Vi. Siden fik han ansættelse i Nyborg, hvor han var indtil sin død.

I sin hjemstavn i Sydangel og de steder, hvor han har virket som lærer, mindes man med taknemlighed denne rolige, beskedne mand, om hvem en af hans sydslesvigske kolleger skrev, at han var et af de ædleste mennesker, han havde mødt. Mange mindes hans dybtgående viden om den sydslesvigske hjemstavns historie. Endnu flere vil dog huske ham som en benådet kunstner, der var i besiddelse af en højt

udviklet sans for formernes og farvernes mangfoldighed. Af denne rigdom har han givet videre til børn og til voksne.

Detlef Hansen så kun det gode i alle mennesker, og han elskede naturen og alle Guds skabninger. Han, som selv havde oplevet krigens, sygdommens og fangenskabets nød og rædsel, kunne ikke se andre mennesker lide for deres overbevisnings skyld. Det var derfor, han indtil sine sidste dage ofrede både tid og penge for Amnesty International, så fanger rundt om i deres ensomme celler kunne føle, at de ikke var forladt i deres nød.

J. H.

Anders B. Hansen
Randerup

Den 25. juni 1971 døde gårdejer Anders B. Hansen, Randerup, i en alder af 70 år. Hans bedstefar, Andreas Thyssen Hansen, var en forkæmper på det nationale område i Sønderjylland, og Anders B. Hansen førte ligesom sin far, Hans Peter Hansen dette arbejde videre.

Anders B. Hansen kom tidlig ud at tjene hos dygtige landmænd, og ved sit giftermål med Dora Obling fra Frifelt i 1925 overtog han fødehjemmet, en lille ejendom i Randerup, som han med flid og energi oparbejdede til et mønsterlandbrug. Men han måtte også døje modgang. I 1929 mistede han sin hustru, der døde fra to små piger, og i begyndelsen af trediverne fulgte så kriseårene. Men da de økonomiske vilkår for landbruget bedredes sidst i trediverne, forstod han at udnytte tiden.

Tillidshverv undgik Anders B. Hansen ikke. Her kan nævnes: en periode i Randerup Sogneråd, bestyrelsesmedlem i Forballum Andels-

mejeri og i en årrække var han formand, tillidsmand for Grænseforeningen og mange andre mindre poster. Men det var Forballum Mejeri, der havde Anders B. Hansens største interesse. Mejeriet var i god udvikling under hans ledelse. At det så på grund af strukturændringer i landbruget blev nedlagt, er en anden ting.

I 1958 solgte Anders B. Hansen sin lille ejendom og købte en større ejendom i Randerup, som han drev helt til sin død, så noget egentlig otium fik han ikke. Men vi kunne godt, og det gælder alle beboerne i Randerup, have undt Anders B. Hansen nogle gode år i sin livsaften.

Christian Dahlmann.

Johannes Rönnau Egernførde

Johannes Rönnau, amtsformand for SSF og SSV i det tidligere Egernførde amt, døde den 25. september 1972 efter kort tids sygdom i en alder af 67 år. Han var født i Egernførde, men voksede op i Sønderborg, hvor han fik uddannelse som maskinbygger.

Rönnau hørte til dem, der ikke lagde skjul på deres danske sindelag, og han mødte derfor fjendskab fra mange sider i årene mellem 1933 og 1945, efter at han i 1926 var vendt hjem til Egernførde. Han var i efterkrigsårene med til at organisere det danske arbejde i amtet og blev da en anset mand også blandt dem, der ikke sympatiserede med hans holdning. I en lang årrække var han formand for Borby-distriktet og repræsenterede herunder i flere år den danske befolkningsgruppe i byrådet. Han afløste Iver Callø som amtsformand og var SSV's kandidat ved næsten alle valg.

L. S.

F.

Laurids Hansen Lautrup Vellerup

Sognefoged, fhv. gårdejer Laurids Hansen Lautrup blev født den 4. marts 1893, og han døde den 19. januar 1972, 78 år gammel. Første gang, jeg mødte ham, var efteråret 1950. Jeg havde erfaret, at pastor Olsen agtede at tage sin afsked som præst for Bovlund frimenighed, for hvilken Lautrup var formand, og da jeg godt kunne tænke mig at komme til landsdelen her, hvor jeg var født, opsøgte jeg ham for at undersøge mulighederne.

Hvad var så mit første indtryk af Lautrup og det hjem, som han og hans hustru Margrethe skabte? Først at det var et dansk hjem, om dette vidnede ikke alene sangbogen, musikken og sangen; men kom man til at se op mod loftet i den store dagligstue, så man en række fyndord, f.eks. »Du skal lukke dit hjerte for trældom og tvang«, »Modersmål er vort hjertesprog«, »Aldrig tab dit mod, håb kun ufortrødent« og endelig »Kæmp for alt, hvad du har kært«. De var nok sat der, for at de mange gæster, der gennem årene kom i hjemmet, ikke skulle være i tvivl om, hvor hjemmet nationalt hørte hjemme, — og vel også for at irritere tyskerne, når de af en eller anden grund kikkede ind. Jeg blev klar over, at det var et sted, hvor der arbejdedes for at værne fædrenes jord.

Lautrup var ikke en taler, der ved enhver given lejlighed stod op for at forsvare eller bekæmpe en sag. Han virkede stærkere ved det, han var, end ved det han sagde. Derimod havde han samtalens nådegave. På tomandshånd foldede han sig ud, og der var han god at gæste; ikke alene havde livet givet ham rige erfaringer, men mange tykke bøger pløjede han igennem, ligesom Dannevirkes og Flensborg Avis' artikler blev grundigt studeret. Over hans skrivebord hang på en fremtrædende plads et billede af redaktør Jens Jessen, det vidnede om hans plads i den hjemlige strid. I Lautrups selskab

var man tryk; man behøvede aldrig at være bange for at betro ham noget, som man ikke ønskede skulle blæses ud over hele sognet.

Laurids Lautrup var hjemmeværnsmand til fingerspidserne, og med ære bar han hjemmeværnets medalje. Jeg spurgte ham engang, hvorfor han var så optaget af værnet. Han svarede, at han havde set nok af krigens rædsler til, at han ville gøre alt, hvad han kunne for at afværge krig, og værn mente han var den bedste, måske eneste måde. Han var også formand for Bovlund frimenighed, ja han var mere end formand, han var forsanger. Jeg ved kun om to ting, der kunne hindre ham i at møde, når klokkerne kaldte — hjemmeværnet og sygdom. Mage til trofasthed over for den kirke, han valgte, skal man vist lede længe efter.

I over 30 år var Lautrup sognefoged i Agerskov sogn. For dette hverv tildelte kongen ham ridderkorset, men han prangede ikke med det. Det gjorde ham ikke stolt, men ydmyg. Da jeg engang spurgte ham, hvorfor han ikke bar ridderkorset oftere, end han gjorde, svarede han, at han var angst for, at han ikke magtede at leve op til de krav, som dette tegn kræver. Lautrup var i mange år i bestyrelsen for dagbladene Dannevirke-Hejmdal, hvor mange bestyrelser han ellers var medlem af, ved jeg ikke. Jeg ved bare, at han var trofast over for alt, hvad han blev betroet. Mange savner ham, og vi er nogle, som savner ham meget.

C. H. Wulf.

Peter Jessen Nissen
Strandelhjørn

Bevtoft kirke var mere end fyldt den 2. november i fjor, da gård-ejer Peter Jessen Nissen i Strandelhjørn blev fulgt til graven. I forsamlingshuset blev ved mindesamværet bagefter talt af høj og lav fra Nord- og Sydslesvig. Og i Strandelhjørn missionshus sad vi tæt om

aftenen, da slægt og by var samlet for at tage afsked med Peter Jessen Nissen. Det er ikke enhver bondemand fra en afsides landsby, der får et sådant henfølge ved sin død. Men bag de nævnte samvær lå også et menneskeliv af en særlig indholdsrig og frugtbar art. Var man én gang kommet Peter Jessen Nissen nær, var han ikke så let at rive sig løs fra. Og omvendt, han slap ej heller den, der en gang var kommet på hans vej, og som han havde fået noget tilovers for.

Det har undertegnede selv erfaret siden hin sommerdag for mange år tilbage, da den niårige dreng med fader og moder spadserede hen ad Strandelhjørn bygade: Udfor den gamle, stråttækte skole mødte vi en mand, der støvet og svedig og med en fork i hånden var på vej — jeg tror — hen til smeden. Travlt havde han; men dog ikke mere end, at han standsede for med et stort, venligt smil at hilse på os, der var feriegæster i mejeriet, og byde os velkommen til byen. Siden førte årene os nærmere sammen, indtil han for Varnæs-præsten slet og ret blev den onkel Peter, i hvem jeg mødte den både kristeligt og folkeligt ideale slesvigske bonde, og indtil jeg en septemberdag sad ved hans sidste sygeleje og efter hans eget ønske bad Gud skænke ham en god og snarlig død.

Peter Jessen Nissen blev født i Strandelhjørn den 23. maj 1885 i den store, gamle slægtsgård sydligt i byen. Forældrene — Nis Nissen og Trineka Petersen — gav udfra en grundtvigsk farvet baggrund de seks børn en kristen og dansk opdragelse. En række år kom vandrælærerinden Henriette Gubi fra Neder Jerstal i hjemmet og underviste flokken — og det skete efter den normale skoletid hos den tyske lærer! En hyppig gæst i hjemmet var også den vandrende folkesanger Morten Eskesen, der holdt håbet i live i så mange danske hjem — på hans knæ lærte den lille Peter mangen dansk sang; og hans portræt hang alle dage på den voksne Peters væg ved siden af andre danske foregangsmænds portrætter. Siden fulgte ophold på Holsted Efterskole og Dalum Landbrugsskole. Og efter århundredskiftet kom forældrene med i Indre Missions-vækkelsen, der førte til rejsningen af Strandelhjørn missionshus og også kom til at præge den unge Peters kristensyn, så han til det sidste hørte til byens faste Indre Missions-kreds. Efter sin deltagelse i verdenskrigen begyndte Peter Jessen Nissen, der forblev ugift, et mangeårigt arbejde for K.F.U.M. i egnen, og han var en årrække foreningens formand. Den senere Ulkebøl-præst Martin Hansen har engang fortalt, at da han 1920 kom til Haderslev som K.F.U.M.-sekretær, og arbejdet til at begynde med lå tungt, blev mødet og venskabet med den unge Stran-

delhjørn-bonde en af de oplevelser, der fik ham til at holde ud. Og foruden de unge samlede Peter Jessen Nissen også byens børn, idet han gennem mange år holdt søndagsskole for dem i sit hjem. Men han blev aldrig kirkelig partimand. Ikke missionshuset, men kirken selv med den ugentlige gudstjeneste og altergang var ham det vigtigste og var hans store glæde.

Også i det folkelige og nationale arbejde deltog han med iver. Han var medlem af hjemmeværnet og mødte tro til øvelserne — også på sin 65 års fødselsdag; blot bad han den aften om at måtte cykle hjem før tiden, da der jo var gæster hjemme. Han sad i tilsynsrådet for Sønderjysk Skoleforening og var i ca. 25 år kasserer for Midtsønderjyllands Elektricitetsforsyning. Men hans hjertesag var dog Sydslesvig. Især har den danske kreds i Nibøl meget at takke ham for, hvilket også mærkedes tydeligt ved hans begravelse. Og mange er de sydslesvigske børn, der i sommerferierne har nydt godt af hans gæstfrihed.

I landbrugskrisens år i 30'erne var han en tid trykket af økonomiske bekymringer. Men en dag, da det så slemt ud, sagde han: »Nu må jeg netop give noget hen til en eller anden sag; så forsvinder vist mine bekymringer«. Sådan tager kun en mand med onkel Peters dybt enfoldige kristentro på modgangen! En anden gang kom der en ny lærer til Strandelhjørn skole; og folk gik jo og sagde »De« til ham. Onkel Peter sagde en dag: »Nej, I skal sige »du« til ham; ellers sætter I ham udenfor vort fællesskab«.

Til slut et personligt minde: En aften talte vi sammen om det åndelige liv, han gennem årene havde været så stærkt med i; og jeg nævnede forskellige salmer og sange, bl.a. salmebogens nr. 392 »Brødre og søstre, vi skilles nu ad«. Da rejste onkel Peter sig fra sin plads i den gamle sofa, hvor i fordums dage Morten Eskesen havde hvilet sine lange ben, og vandrede op og ned gennem stuen sang han med dyb følelse salmen udenad. Hans stemme fik stærkere klang fra vers til vers — stærkest, da han sang slutverset: »Lammet, Guds-lammet, dets vunder og sår æren og prisen i evighed får. Amen, halleluja, amen«. Der var ligesom ikke mere at sige, da onkel Peter havde sunget disse ord. Og der er heller ikke mere at skrive om ham her og nu, da dette er fortalt. Thi i dette gamle vers fra Frederik Boyes »skatkiste« fra 1750 er hele denne mands sjæl afbildet. Her er det afsløret, at den glæde, vi så ofte mødte hos ham, var den gennem selvtugten og hjertets strid med sig selv tilkæmpede glæde. Og her er det sagt lige ud, hvem han stolede på og levede for:

Jesus Kristus, fastholdt i en gennemærlig og oprigtig mands enfoldige kristentro. I denne tro var Peter Jessen Nissen et barn af den gamle slesvigske fromhed, der gennem slægter har levet i landsbyen Strandelhjørn. Og ud fra denne fromhed må dybest set hele hans liv og virke forstås.

Urban Schrøder.

T.

Niels Juel Billum Løgumkloster

Overlærer Niels Juel Billum blev født den 24. august 1896 på Frederiksberg, men hans farfar var vestslesviger, født i Ballum. Sønnesønnen søgte i 1919 en stilling i sine fædres land og kom til skolen i Rørkær, tre kilometer øst for Tønder. I denne landsbys hjem gik Billum ud og ind og blev indviet i mange af deres sorger og glæder.

Amtsskolekonsulent Nicolai Svendsen havde indrettet det således, at engang om ugen byttede Billum plads med sin unge tyske kollega Mathiesen i Sæd. Billum skulle undervise på dansk i Sæd og Mathiesen på tysk i Rørkær. Så bad Billum mig om for en gangs skyld at overtage undervisningen af de tyske, men dansktalende børn i Sæd. Jeg fortalte om H. C. Andersen, og jeg skal love for, at jeg aldrig har haft en sådan tilhørerskare. Men så begik jeg den dumhed at skrive en artikel om denne oplevelse til en række af vore venstreblade landet over. Da Svendsen erfarede dette, forsøgte han at kalde artiklen tilbage. Billum blev tilkaldt og fik en røffel af sin høje chef, fordi han havde overladt mig katederet. Nogle år senere fik jeg forklaringen af Svendsen selv. Ved et politisk møde i den berygtede pastor Jacobsens tid i Skærbæk havde den unge Heimdal-journalist Nicolai Svendsen rigtig rullet sig ud, men havde til sin store forbavselse efter mødet fået en kraftig irttesættelse af den sønderjyske

fører Gustav Johannsen ud fra mottoet: Forsigtighed er visdoms moder. — Det blev en lærdom for livet, og nu havde det altså været Billums og min tur til at blive belært om det samme.

Desværre for Rørkær og Tønderegnet søgte Billum snart efter til Duborg-Skolen i Flensborg for at tjene Sydslesvig. 1923 var han blevet gift med Cornelia Linnet, datter af Anton Linnet i Dyrhus og Brink. Han blev i Flensborg helt til 1940, da han flyttede til Gentofte skolevæsen, hvor han blev overlærer. Under jødeforfølgelserne i 1943 gjorde han der en stor indsats for jøderne, thi han og hans hustru åbnede deres hjem til et samlingssted, hvorfra de forfulgte kunne sendes til Sverige. Efter pensioneringen i 1961 flyttede han tilbage til Sønderjylland og tog bolig i Løgumkloster, og han følte det, som om han nu var kommet hjem igen.

Billum tog aktivt del i byens liv og gjorde blandt andet et stort arbejde for Klosterhallens tilblivelse og ved tilplantningen af markedspladsen med de tusinde af krokus, der danner byens våben. Desuden startede han tennisklubben, hvor han blev æresmedlem. Ved Billums død den 7. juli 1972 skal hans kærlighed til danskhedens sag mindes.

Kaj Sieverts.

Jacob Hansen
Holbøl

Jacob Hansen, Holbøl, døde 29. juni 1971, 84 år gammel. Under sin deltagelse i krigen 1914-18 kom han i fransk fangenskab. Han arbejdede herunder hos franske bønder, og Frankrig kom for altid til at stå hans hjerte nær.

Kort tid efter genforeningen i 1920 kom han fra Vester Lindet, hvor han var født, til Holbøl sogn; her tog han aktivt del i sognets liv. Især idrætten havde hans varme interesse, og som leder af fod-

boldholdene hørtes i kampens hede hans opildnende råb til spillerne.

Efter nogen tids ophold i Frankrig omkring 1930 kom han tilbage til Holbøl og blev i 1933 gift med Emma Junk. De byggede en landbrugsejendom på Undelev Mark, som de beholdt indtil de i 1967 købte et hus i Holbøl. Her nød Jacob Hansen sit otium, ikke stille-siddende, men i stadig aktivitet. I 38 år var Jacob Hansen tillidsmand i Sprogforeningen. Han var æresmedlem i Holbøl Foredrags- og Idrætsforening. Med ham er en folkets tro tjener gået bort.

Peder Lund.

Werner Christiansen

Werner Christiansen Jydbæk

Vandrelærer Werner Christiansen, Jydbæk, døde pludselig den 12. april 1972. Han blev født den 13. juli 1929 i et nationalt vågent hjem i Flensborg. Efter skolegang på Duborg-Skolen lærte han mekanikerfaget og drev i nogle år vognmandsforretning i Flensborg. Fra barn af var Werner Christiansen engageret i det danske ungdomsarbejde. Spejderlivet og musikken i Heimdal-Troppen, hvor han blev tropsfører, holdt han særligt af. Da han ønskede at yde en mere aktiv indsats inden for det danske organisationsarbejde, solgte han i 1960 sin forretning for at blive vandrelærer under Dansk Skoleforening for Sydslesvig. De første par år virkede han i Eggebæk-området med bopæl i Flensborg, indtil han i 1963 flyttede til Jydbæk. I fem år var han sammen med sin kone, Valborg, bestyrer af Skoleforeningens feriehjem i Rendbjerg.

Werner Christensen blev på flere områder en drivende kraft i egnens danske arbejde. På tværs af organisationerne arbejdede han i en kreds, der dækkede både børn, unge og voksne. Som stærkt politisk interesseret var han selvskrævet til at repræsentere de dansksin-

dede i kommunerådet, hvor han blev et fremtrædende medlem og endog opnåede at blive valgt til viceborgmester efter valget i 1970. Ligeledes kom den stedlige danske menighed og Treja skole til at nyde godt af hans arbejdskraft, og de sidste tre år var han formand for forældrerådet. Werner Chistiansen var musikalsk begavet, og i de senere år optrådte han ofte med musik og sang sammen med tre af sine fire børn ved danske arrangementer i landsdelen. Werner Christiansen kunne være meget temperamentsfuld, og han lagde aldrig skjul på sine meninger, der ofte kunne være ret skarpe. Samtidig havde han dog en evne til at »gå i folk med træsko på«.

L. S.

Marie Larsen

Søst

Marie Larsen blev født d. 1. 11. 1904 som datter af købmand Poul Johansen i Flensborg. Oprindeligt stammer familien fra Hyllerup i Hanved sogn. Hun kom i tysk skole i Flensborg, og da hun 16 år gammel havde taget realeksamen, kom hun i huset hos gårdejer Ingeborg og Jens Østergaard i Københoved. Der var hun i 10 år og rejste så til Vittenberggård på Sjælland. Derfra til Ubberupgård, hvor Balslev var forstander og havde der et dejligt år. Desværre kom der sygdom i Mariens familie, hun måtte rejse hjem og blev nu hjemme i to år.

1927 giftede hun sig med en landmandssøn fra Vestjylland. De købte et husmandssted i Søst ved Røde kro, hvor de med flid og energi drev deres ejendom i 43 år.

Marie Larsen blev Sprogforeningens tillidsmand, interesseret som hun var i det nationale arbejde nord og syd for grænsen. Hendes mand, Hans Jørgen Larsen, ærer sin hustrus minde ved at følge de interesser, som hun gik ind for.

Edith Jakob Petersen.

T. Clausen

Theodor Clausen

Lindå

Theodor Clausen blev født den 1. juli 1905 i Lindå Møllekov. Straks efter konfirmationen måtte han hjælpe til hjemme, selv om han helst ville have været snedker. Senere, da en ældre bror faldt bort, overtog han driften af den fædrene gård. Her levede han midt i byfællesskabet, vellidt og respekteret af alle. Han deltog i landsbyens liv, både i det frivillige brandværn og som blæser i »basunkoret« i missionshuset. Han var medlem af sparekassens bestyrelse og kommunerådet.

Han var af gammel dansk slægt, og efter 1945 blev Theodor Clausen en af Sydangels danske pionerer. Han og hans familie var klart med i de danske rækker. Han blev en mangeårig formand for forældrerådet og skolekredsen ved Kisby danske skole, og han repræsenterede den danske kirke på stedet. På Clausens gård er der siden krigen blevet holdt danske gudstjenester. Af hans mange tillidshverv kan også nævnes, at han var medlem af Landboforeningens fællesbestyrelse. Blandt de mange interesser, Theodor Clausen havde, var hjemstavnsforskning og opsøgning af gamle ting ham det kæreste. Hans væsen var meget mildt, og han var godheden selv, fast i sin kristentro og nationale målbevidsthed. At være dansk var ham både naturligt og selvfølgelig. Theodor Clausen døde den 23. april 1972.

L. S.

De gamle sagde:

Den mand farer ikke vild, der vender om på halvvejen.
Alderdommen smager af ungdommen som æblet af træet.

Herregunst er ikke arvegods.

Den ene torden fordriver den anden.

Dersom at lyve var en kunst, var verden fuld af kunstnere.

Medgang gør venner, modgang prøver dem.

Skulle hver løgn støde en tand ud, da var mangel én tandløs.

Mange giver med munden og beholder med hånden.

Søndenvejr og kællingevrede giver vand.

Giv gris når den grynter, og barn når det græder, så får du
en god gris og et dårligt barn.

Længe skal man slibe, inden man får en træøkse skarp.

Man kan sagtens knytte næver i bukselommerne.

Der er ingenting, der så let slår fejl som tanker.

Man kan tage alt fra et menneske uden sindelaget.

Der skal forstand til at spille gal mand.

Når kusken er vred, så går det ud over hestene.

Selvklog bliver aldrig klogere.

Det er ikke godt at slå store brød op af en lille dej.

ALMANAKKENS HÅNDBOG

Sønderjysk vejviser

Forslag til supplering af vejviseren modtages gerne.

Sprogforeningens Almanak,
Bovvej, 6330 Padborg.

»PALO«

plantemargarine

Forlang
den
hos
Deres
købmand

Aabenraa Margarinefabrik

Telefon (04) 62 24 69

MARGRETHE II, Danmarks Dronning, født 16. april 1940, succederede 14. januar 1972, gift 10. juni 1967 med prins *Henrik* af Danmark, født greve de Laborde de Monpezat, født 11. juni 1934.

Sønner: 1) *Frederik André* Henrik Christian, født 26. maj 1968. 2) *Joa-chim* Holger Waldemar Christian, født 7. juni 1969.

Søstre: 1) *Benedikte* Astrid Ingeborg Ingrid, født 29. april 1944, gift 3. februar 1968 med *Richard* Casimir Karl August Konstantin, prins til Sayn-Wittgenstein-Berleburg, født 29. oktober 1934. Børn: a) *Gustav* Frederik Philip Richard, født 12. januar 1969. b) *Alexandra* Rosemarie Ingrid Benedikte. 2) *Anne-Marie* Dagmar Ingrid, født 30. august 1946, gift 18. september 1964 med Hans Majestæt *Konstantin*, Hellenernes konge, født 2. juni 1940.

Moder: Dronning *Ingrid* Victoria Sofia Louise Margareta, født Sveriges prinsesse, født 28. marts 1910, gift 24. maj 1935 med *Kong Frederik IX*, født 11. marts 1899, død 14. januar 1972.

Farbroder: Arveprins *Knud* Christian Frederik Michael, født 27. juli 1900, gift 8. september 1933 med *Caroline-Mathilde* Louise Dagmar Christiane Maud Augusta Ingeborg Thyra Adelheid (se nedenfor). Datter: *Elisabeth* Caroline-Mathilde Alexandrine Helena Olga Thyra Feodora Estrid Margrethe Désirée, født 8. maj 1935.

Farfaders broders børn: a) *Feodora* Louise Caroline-Mathilde Victoria Alexandra Frederikke Johanne, født 3. juli 1910, gift 9. september 1937 med *Christian* Nikolaus Wilhelm Friedrich Albert Ernst Stephan, prins til Schaumburg-Lippe, født 20. februar 1898. b) *Caroline-Mathilde* Louise Dagmar Christiane Maud Augusta Ingeborg Thyra Adelheid, født 27. april 1912, gift 8. september 1933 (se ovenfor). c) *Gorm* Christian Frederik Hans Harald, født 24. februar 1919.

Farfaders farbroders børn: 1) *Axel* Christian Georg, født 12. august 1888, død 14. juli 1964, gift 22. maj 1919 med *Margaretha* Sofia Lovisa Ingeborg, prinsesse af Sverige, født 25. juni 1899. Søn: *Georg* Valdemar Carl Axel, født 16. april 1920, gift 16. september 1950 med *Anne* Ferelith Fenella, født Bowes-Lyon, født 4. december 1917. 2) *Margrethe* Françoise Louise Marie Helene, født 17. september 1895, gift 9. juni 1921 med *Renatus* Karl Maria Joseph, prins af Bourbon-Parma, født 17. oktober 1894, død 30. juli 1962.

REGERING OG FOLKETING

Ministeriet Anker Jørgensen.

Udnævnt oktober 1972.

Statsminister	<i>Anker Jørgensen</i>
Udenrigsminister	<i>K. B. Andersen</i>
Finansminister	<i>Henry Grünbaum</i>
Økonomi- og budgetminister ..	<i>Per Hækkerup</i>
Arbejdsminister	<i>Erling Dinesen</i>
Justitsminister	<i>K. Axel Nielsen</i>
Fiskeriminister	<i>Chr. Thomsen</i>
Minister for udenrigsøkonomi, europæiske markedsanliggen- der samt nordiske anliggender	<i>Ivar Nørgaard</i>
Boligminister	<i>Helge Nielsen</i>
Indenrigsminister	<i>Egon Jensen</i>
Minister for kulturelle anliggender	<i>Niels Matthiasen</i>
Minister for Grønland	<i>Knud Hertling</i>
Forsvarsminister	<i>Kjeld Olesen</i>
Minister for offentlige arbejder og for foreningsbekæmpelse	<i>Jens Kampmann</i>
Socialminister	<i>Eva Gredal</i>
Undervisningsminister	<i>Knud Heinesen</i>
Landbrugsminister	<i>Ib Frederiksen</i>
Kirkeminister	<i>Dorte Bennedsen</i>
Handelsminister	<i>Erling Jensen</i>

FOLKETINGSVALGET

den 21. september 1971

Valgdeltagelse 87,2 procent.

Socialdemokratiet	1.074.777	st.	70	mandater
Radikale Venstre	413.620	»	27	»
Konservative Folkeparti	481.335	»	31	»
Retsforbundet	50.231	»	0	»
Socialistisk Folkeparti	262.756	»	17	»
Kommunistiske Parti	39.564	»	0	»
Kristeligt Folkeparti	57.072	»	0	»
Slesvigsk Parti	6.743	»	0	»
Venstre	450.904	»	30	»
Venstresocialisterne	45.979	»	0	»
Uden for partierne	919	»	0	»
	2.883.900	st.	175	mandater

Stemmetal i Sønderjyllands amtskreds

Valgdeltagelse 86,8 procent.

Socialdemokratiet	48.943	stemmer
Radikale Venstre	17.466	»
Konservative Folkeparti	23.756	»
Retsforbundet	2.474	»
Socialistisk Folkeparti	5.761	»
Kommunistiske Parti	660	»
Kristeligt Folkeparti	3.541	»
Slesvigsk Parti	6.743	»
Venstre	22.892	»
Venstresocialisterne	743	»
Uden for partierne	17	»
	132.996	stemmer

Valgt i Sønderjyllands amtskreds

Socialdemokratiet: Peter Gørsen, Erik Andersen, Knud Nielsen.

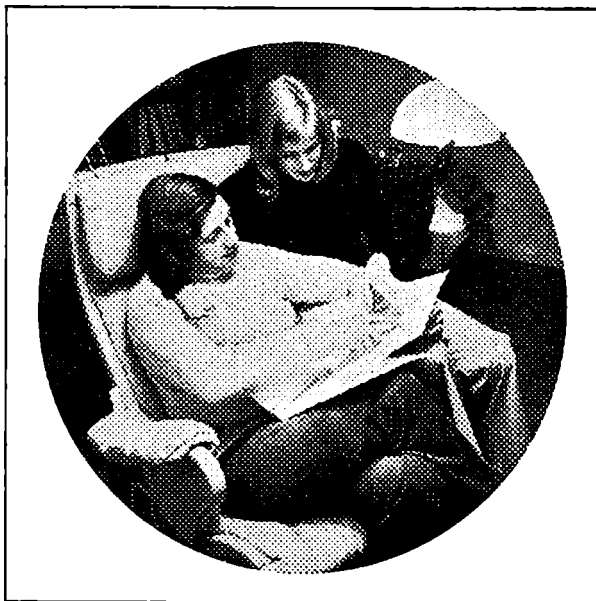
Radikale Venstre: Gerda Nielsen.

Konservative Folkeparti: Mads Eg Damgaard, Johannes Burgdorf.

Socialistisk Folkeparti: Ruth Olsen.

Venstre: Johan Philipsen, Simon From.

Boligråd til andet og mere end husbehov

Vist kan det være dyrt at forbedre sin boligsituation. Men i Sparekassen er det ikke noget problem at få råd. Som kunde får De nemlig mulighed for lånegaranti – uanset om De vil købe hus eller blot vil bygge nyt køkken. Der er simpelthen alle muligheder. Helårshus eller ejerlejlighed. Fritidshus eller grund. Ombygning eller tilbygning. Nyt køkken, badeværelse eller sauna. Kom selv ind i Sparekassen og få Boligråd!

Spørg

SPAREKASSEN

AMT OG KOMMUNER

Sønderjyllands amt

(Overøvrigheden og tilsynsrådet),
Amtshuset, H. P. Hanssensgade
42, 6200 Åbenrå.
Tlf. (04) 62 12 36. Kontortid: 9-12
og 13-16, lørdag lukket.

Sønderborg-Åbenrå amtstue, Store-
gade 31, 6200 Åbenrå.
Tlf. (04) 62 23 42. Kontortid: 8-12,
13-15, lørdag lukket.

Haderslev amtstue, Nørregade 30,
6100 Haderslev. Tlf. (04) 52 23 36.
Kontortid: 8-12, 13-15, lørd. lukket.

Sønderjyllands amtskommune

Storegade 19, 6200 Åbenrå.
Tlf. (04) 62 50 50.

Amtsborgmester: Erik Jessen.
Amtskommunaldir.: V. Harsberg.

Kort over Sønderjyllands amt

ANDELSBANKEN

OVER

HELE

LANDET

– også

i

SØNDERJYLLAND

Amtsrådets medlemmer

- Amtsborgmester. køb. Erik Jessen,
Storegade 19, 6200 Åbenrå.
Tlf. (04) 62 50 50.
- Lærer Edgar Hansen, Visby, 6270
Tønder. Tlf. (04) 76 33 21.
- Skyldrådsformand Johan Andersen,
Lendemark, 6372 Bylderup-Bov.
Tlf. (04) 76 21 87.
- Speditør Andreas Andresen, Jern-
banegade 12, 6330 Padborg.
Tlf. (04) 67 32 30.
- Landmand Børge Diemer, Bjern-
drup Mark, 6360 Tinglev.
Tlf. (04) 64 44 66.
- Fuldmægtig Kurt Dørflinger,
Lembckesvej 43, 6100 Haderslev.
Tlf. (04) 52 51 35.
- Folketingsmand Peter Gorrsen,
Alnor, 6300 Gråsten.
Tlf. (04) 65 15 09.
- Gdr. Marten Refslund Hansen,
Skastgård, Ballum, 6780 Skærbæk.
Tlf. (04) 74.61 84.
- Distriktsmontør Dycke Hoff,
Farversmøllevej 125, 6200 Åbenrå.
Tlf. (04) 62 17 94.
- Fru Helga Hørlück, Skatkær,
6610 Skodborg. Tlf. (04) 84 81 33.
- Kontorchef Eugene Ibsen, Leos
Allé 9, 6270 Tønder.
Tlf. (04) 72 25 80.
- Sparekassedirektør H. P. Jensen,
6534 Agerskov. Tlf. (04) 83 31 13.
- Overassistent Poul E. Jensen,
Grønnevej 10, 6230 Rødekro.
Tlf. (04) 66 22 01.
- Fru Anni Kjølbye, Alssundvej 41,
6400 Sønderborg. Tlf. (04) 42 50 88.
- Fru Christa Knudsen,
Eckersbergskolen, Blans,
6400 Sønderborg. Tlf. (04) 46 14 48.
- Maskinkonsulent Per Koustrup,
Marstrup, 6100 Haderslev.
Tlf. (04) 57 54 24.
- Toldbeljentsformand Jørgen Lange,
Kegnæshøj, 6474 Skovby, Als.
Tlf. (04) 46 52 60.
- Gdr. Hans B. Lei, Bækkegård,
6100 Haderslev. Tlf. (04) 56 91 25.
- Gdr. Harro Marquardsen, Vibevej 2,
6240 Løgumkloster.
Tlf. (04) 74 32 74.
- Rejsesekretær Erik Oksborg,
Egevej, 6120 Hammelev.
Tlf. (04) 57 72 80.
- Arkitekt Sv. Ingomar Petersen,
Allégade 30, 6500 Vojens.
Tlf. (04) 54 18 70.
- Vognmand Johann Schön, Lund-
byesgade 13, 6400 Sønderborg.
Tlf. (04) 42 41 28.
- Gdr. H. Simonsen, Hyrup,
6192 Øsby. Tlf. (04) 57 11 44.
- Viceskoleinspektør Chr. Stenz,
Tøndervej 173, 6200 Åbenrå.
Tlf. (04) 62 14 50.
- Laboratoriemester Svend Tånquist,
Mågevej 60, Langesø,
6430 Nordborg. Tlf. (04) 45 06 50.

Kommuner i Sønderjyllands amt

- Augustenborg kommune,
6440 Augustenborg.
Tlf. (04) 47 15 82.
Borgmester:
Landmand Anton B. Roth.
Kæmner: Martin Thomsen.
- Bov kommune, 6330 Padborg.
Tlf. (04) 67 34 51.
Borgmester: Gdr. Holger Moos.
Kontorchef: N. C. Andersen.
- Bredbro kommune, 6261 Bredbro.
Tlf. (04) 74 16 50.
Borgmester: Gdr. Peter Kjær.
Kæmner: Gert Horn.
- Broager kommune, 6310 Broager.
Tlf. (04) 44 10 33.
Borgmester:
Skorstensfejer Thomas Jensen.
Kæmner: Knud Møller.

 Hjemlig hygge...

Fas hos nærmeste GRAM forhandler

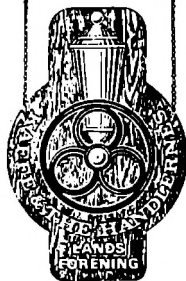
GRAM TÆPPEFABRIK A-S

6510 GRAM – TLF. (04) 82 21 11

- Christiansfeld kommune,
6070 Christiansfeld.
Tlf. (04) 56 14 05.
Borgmester:
Gdr. N. Ebbesen Hansen.
Kommunaldirektør:
Jørgen-Erik Lund.
- Gram kommune, 6510 Gram.
Tlf. (04) 82 15 22.
Borgmester: Gdr. J. N. Schmidt.
Kommunaldirektør:
Brøchner Nielsen.
- Gråsten kommune, 6300 Gråsten.
Tlf. (04) 85 12 30.
Borgmester: Kriminalassistent
A. A. Matthiesen.
Kæmner: N. Bahlke.
- Haderslev kommune,
6100 Haderslev. Tlf. (04) 52 65 05.
Borgmester:
Malermester H. C. Carstensen.
Kommunaldirektør: Tage Madsen.
- Højer kommune, 6280 Højer.
Tlf. (04) 74 23 27.
Borgmester:
Politiassistent P. G. Jørgensen.
Kæmner: Knud H. Jensen.
- Lundtoft kommune, Felsted,
6200 Åbenrå. Tlf. (04) 68 55 11.
Borgmester:
Gdr. Svend A. Lauesgaard.
Kæmner: Otto Griepentrog.
- Løgumkloster kommune,
6240 Løgumkloster.
Tlf. (04) 74 35 33.
Borgmester: Gdr. Peter Nissen.
Kæmner: R. Rømer.
- Nordborg kommune, 6430 Nordborg.
Tlf. (04) 45 04 15.
Borgmester: Jens Chr. Jensen.
Kæmner: Anton Nielsen.
- Nørre Rangstrup kommune,
6520 Toftlund. Tlf. (04) 83 19 34.
Borgmester:
Karetmager Ejnar K. Friis.
Kommunaldirektør:
Jacob Haugaard.
- Rødning kommune, 6630 Rødning.
Tlf. (04) 84 13 03.
Borgmester: Christian Olling.
Kommunaldirektør: Carlo Jensen.
- Rødekro kommune, 6230 Rødekro.
Tlf. (04) 66 28 75.
Borgmester: Gdr. Niels Sørensen.
Kæmner: Ole Norborg.
- Skærbæk kommune, 6780 Skærbæk.
Tlf. (04) 75 13 33.
Borgmester:
Fabrikant Chresten Findahl.
Kæmner: Harry Thomasen.
- Sundeved kommune, Avnbølvej 12,
Ullerup, 6400 Sønderborg.
Tlf. (04) 46 12 16.
Borgmester:
Gdr. Christian H. Møller.
Kæmner: Erik Petersen.
- Sydals kommune, Kirke Hørup,
6400 Sønderborg. Tlf. (04) 44 52 20.
Borgmester:
Advokat Svend Ove Jensen.
Kæmner: Poul-Erik Johansen.
- Sønderborg kommune,
6400 Sønderborg. Tlf. (04) 42 25 15.
Borgmester: Afdelingsleder,
cand. jur. Edmund Nielsen.
Kommunaldirektør:
cand. jur. Henning Neerhøj.
- Tinglev kommune, 6360 Tinglev.
Tlf. (04) 64 40 39.
Borgmester: Svend Christensen.
Kæmner: Svend Jensen.
- Tønder kommune, 6270 Tønder.
Tlf. (04) 72 18 10.
Borgmester:
Installatør Sv. Kirchheiner.
Kommunaldirektør:
Ludvig Nielsen.
- Vojens kommune, 6500 Vojens.
Tlf. (04) 54 16 76.
Borgmester:
Fhv. gdr. Therkel Jensen.
Kommunaldirektør:
J. Chr. Pedersen.
- Åbenrå kommune, 6200 Åbenrå.
Tlf. (04) 62 12 00.
Borgmester:
Fru Camma Larsen-Ledet.
Kommunaldirektør:
Erik Haugbølle.

stil
større krav
til
kaffe

- og husk

Kaffen
skal være fra

J. LAURIDSEN

KAFFEFORRETNING

Søndergade 17 . Aabenraa . Telefon 62 10 28

SKOVS

Møbler

af TH. IVERSEN

Vestergade 35 . Aabenraa . Telefon (04) 62 24 20

FORENINGER, INSTITUTIONER ORGANISATIONER M. V.

Sprogforeningen

Formand: Fhv. højskoleforstander
J. Th. Arnfred, Askov, 6600 Vejen.
Tlf. (05) 36 07 39.

Ledelse: Rektor A. Feilberg Jørgensen,
Fenrisvej 29, 8210 Århus V.
Tlf. (06) 15 83 30.

Fru gdr. Anne Marie Skau,
6533 Ø. Lindet. Tlf. (04) 84 62 03.
Redaktør Morten Kamphövener,
Snareved 7, 6200 Åbenrå.
Tlf. (04) 62 28 40.

Forstander Boye Andersen,
6430 Nordborg. Tlf. (04) 45 15 28.

Sekretær: Fru Edith Jakob Petersen,
Folkehjem, 6200 Åbenrå.
Tlf. (04) 62 11 50.

Skoleforeningen

Formand: Borgmester Svend Christensen, Åglimt 16,
6372 Bylderup Bov.
Tlf. (04) 76 25 58.

Næstformand: Gdr. Hans Schmidt,
Sandet, 6545 Arrild.
Tlf. (04) 83 41 08.

Sekretær og kasserer:
Niels Gotthardsen, Høgsbro,
6760 Ribe. Tlf. (05) 44 52 04.

Grænseforeningen

Kontor: Peder Skramsgade 5,
1054 København K.
Tlf. (01) 11 30 63.

Formand: Direktør, cand. polit.
E. Haunstrup Clemmensen,
Hellerup.

Næstformænd: Rektor R. Stig Hansen,
Kalundborg.
Landsretssagfører Knud Frederiksen,
København.

Sekretær: Kontorchef, cand. jur.
O. M. Olesen.

Amtsformand:
Sønderjyllands amt: Overlærer
Johs. Fink, 6385 Vester Sottrup.
Tlf. (04) 46 74 19.

Grænseegnens Arbejdsudvalg

Formand: Lærer Knud Nielsen,
6261 Bredebro. Tlf. (04) 74 12 31.
Sekretær: Lærer Tage Madsen,
6372 Bylderup. Tlf. (04) 76 21 27.

Den Nordslesvigske Kvindeforening

Formand: Fru Anne Marie Refslund
Poulsen, Bovlund, 6535 Brandrup.
Tlf. (04) 83 51 62.

Næstformand: Fru Marie Thorup,
6533 Øster Lindet. Tlf. (04) 84 62 08.

Kasserer: Fru Ellen Bjørn Hansen,
Haderslevvej 24, 6200 Åbenrå.
Tlf. (04) 62 25 08.

Det unge Grænseværn (D. N. U.)

Kontor: Kastanieallé 24 A,
6400 Sønderborg.

Formand: Revalideringschef
Sv. A. Hellesen, 6400 Sønderborg.
Tlf. (04) 42 49 13.

Næstformand: Gdr. Poul la Cour
Møller, Bispegården, Ketting,
6440 Augustenborg.
Tlf. (04) 47 16 08.

Røddingegnens Gymnastik- og Ungdomsforening

Formand: Lærer Laust Torp,
6630 Rødding. Tlf. (04) 84 16 07.

Forretningsfører: Inger Nielsen,
Østervang 10, 6630 Rødding.
Tlf. (04) 84 17 59.

Formand for håndboldudvalget:
Frode Sørensen, Rødding Højskole.
Tlf. (04) 84 15 05.

Formand for gymnastikudvalget:
Hans Ebbesen Hansen, Obbekær,
6760 Ribe. Tlf. (05) 42 14 02.

Formand for kulturudvalget:
Gdr. Niels Christensen, Stenderup
6630 Rødding. Tlf. (04) 84 61 79.

LANDBRUGSMASKINER

Køb Deres maskiner, hvor De kan få reservedele til dem -

Indhent tilbud fra

ALFRED PAULSEN A/S

Vestvejen 167 . Aabenraa . Telefon (04) 62 47 57

CIMBRIA TØMMERHANDEL A/S

AABENRAA

- en central for byggematerialer

Telefon (04) 62 20 00*

ERLING BJØL

VERDENSHISTORIEN

EFTER 1945

Den aktuelle og dramatiske beretning om vor egen tid

Bind 1-3 i subskription til kr. 48,75 pr. bind

NIELS THOMSENS Boghandel

STORETORV 2 . Aabenraa . Telf. (04) 62 37 20 . 62 22 29

ALTID NYT
PÅ GÅGADEN
I AABENRAA

Historisk Samfund for Sønderjylland

Sekretariat og ekspedition:

Landsarkivet, 6200 Åbenrå.
Tlf. (04) 62 46 83.

Forretningsudvalg: Landsarkivar
Peter Kr. Iversen, Åbenrå, formd.
Viceskoleinspektør Chr. Stenz,
Åbenrå, næstformand.
Lærer Tage Madsen, Bylderup,
sekretær.
Bankdirektør Hugo Lildholdt,
Åbenrå, kasserer.

**Redaktionsudvalg for Sønderjyske
Årbøger:** Arkivar Dorrit Ander-
sen, Åbenrå.
Rektor Knud Fanø, Flensborg.
Amanuensis, dr. phil G. Japsen,
Århus.
Landsarkivar Peter Kr. Iversen,
Åbenrå.

Redaktionsudvalg for Skriftrækken:
Rigsarkivar, dr. phil. Johan
Hvidtfeldt, København.
Landsarkivar Peter Kr. Iversen,
Åbenrå.
Arkivar Viggo Petersen,
Åbenrå (sekretær).

**Redaktionsudvalg for Sønderjysk
Månedsskrift:**
Viceskoleinspektør W. Christian-
sen, Tønder.
Cand. polit., fru Inger Bjørn
Svensson, Haderslev.
Viceskoleinspektør Chr. Stenz,
Åbenrå.

Amtsudvalgsformænd:

Haderslev amt: Gdr. Kr. Hansen,
Skodborg.
Sønderborg amt: Rektor D. Keller
Hansen, Sønderborg.
Tønder amt: Gdr. Søren Nissen,
Harres, Bredebro.
Åbenrå amt: Fuldmægtig,
museumsleder Holger Jacobsen,
Åbenrå.
Sydslesvig: Kontorchef Lars H.
Schubert, Flensborg.

Sønderjydsk Idrætsforening

Formand: Førstelærer Sven Gam-
melgaard, 6350 Kollund.
Tlf. (04) 67 88 29.

Forretningsfører: Lærer Helge Jen-
sen, 6775 Døstrup.
Tlf. (04) 75 43 24.

Formand for KM-udvalg:
Løjtnant Jørgen Nissen, Hjartbro,
6541 Bevtoft. Tlf. (04) 54 43 92.

Formand for skydning:
P. C. Gabriel, Lenslække 6,
6200 Åbenrå. Tlf. (04) 62 49 33.

Formand for gymnastik:
Gdr. Claus Christensen, Lavensby,
6430 Nordborg. Tlf. (04) 45 13 66.

Formand for folkedans:
Ingeniør A. C. Ries, 6473 Tandslet.
Tlf. (04) 44 79 51.

Formand for idrætsudvalget:
Kontorassistent Erik Stokholm,
Hajstrup, 6192 Øsby.
Tlf. (04) 58 42 42.

**Foreningen er delt i 5 hovedkredse.
Formænd:**

Haderslev vesteramt: Løjtnant
Jørgen Nissen, Hjartbro, 6541 Bev-
toft. Tlf. (04) 54 43 92.

Haderslev østeramt: Kontorassi-
stent Erik Stokholm, Hajstrup,
6192 Øsby. Tlf. (04) 58 42 42.
Åbenrå hovedkreds: P. C. Gabriel,
Lenslække 6, 6200 Åbenrå.
Tlf. (04) 62 49 33.

Sønderborg hovedkreds: Major K.
Lyhne Pedersen, Jomfrusti 3, 3. sal
6400 Sønderborg. Tlf. (04) 42 26 48.
Tønder hovedkreds: Gdr. Karsten
Outzen, Ellum, 6240 Løgumkloster.
Tlf. (04) 74 31 73.

Sønderjydsk Teaterforening

Formand: Amtsrevisor Hans Chri-
stensen, Carstensgade 25,
6270 Tønder. Tlf. (04) 72 24 39.

Sekretær: Fru Marguerite Hahne-
mann, Troldkær 12, 6200 Åbenrå.
Tlf. (04) 62 21 49.

HERREKONFEKTION . ARBEJDESTØJ

SKOTØJ og GUMMISTØVLER

til damer og herrer
køber De

bedst og
billigst
hos

Christian Jacobsen
Herreekvipering & fædloj

Søndertorv . Telefon 62 23 56
AABENRAA

olivetti Skrive-, regne- og
bogholderimaskiner

YTTESEN SYDJYSK
KONTORSERVICE

Slotsgade 1 - Aabenraa - Tlf. 62 10 09

rosenvold
TÆPPE- & GULVCENTER

Søndergade 6-8 - 6200 Aabenraa - Tlf. 04-62 21 16

man ser
det
straks . .

- KONTORMASKINER
- KONTORMØBLER
- KONTORARTIKLER

Asmus Schultz

William Boje's Eftf.
Grundlagt 1905

Aabenraa . Telf. (04) 62 35 26

Dansk Amatør Teater Samvirke
Landsformand: Afdelingsingeniør

Bruno Gaston, Fensmark,
4700 Næstved. Tlf. (03) 74 61 55.

Forretningsfører: Viceskoleinsp.
Arne Aabenhus, Solbakken 10,
6300 Gråsten. Tlf. (04) 65 11 03.

Redaktør af »Rampelyset«:

H. O. Jørgensen, Borgmester
Iversens Vej 4, 7700 Thisted.
Tlf. (07) 92 17 10.

Landssekretariat: Postboks 74,
6300 Gråsten. Tlf. (04) 65 11 03.

K. F. U. M. og K. F. U. K.
i Sønderjylland

Kredsformænd:

Haderslev-kredsen:
Gdr. Christian Hansen, Povls-
gårdvej 22, 6100 Haderslev.
Tlf. (04) 52 24 93.

Gram-kredsen:
Overlærer Henry Raabjerg,
Bytoften 7, 6534 Agerskov.
Tlf. (04) 83 34 33.

Åbenrå-Tønder-kredsen:
Lærer Heine Trumpf,
Sønderhavbjerg, 6222 Genner.
Tlf. (04) 66 89 42.

Sønderborg-kredsen:
Kordegner Ib Hjaltason, Hvede-
marken 36, 6400 Sønderborg.
Tlf. (04) 42 39 25.

Naturhistorisk Forening
for Sønderjylland

Formand: Lektor Poul Dragsbo,
Forstallé 19, 6200 Åbenrå.
Tlf. (04) 62 20 23.

Bund deutscher Nordschleswiger

Deutsches Generalsekretariat, Ves-
tergade 30, 6200 Åbenrå.
Tlf. (04) 62 38 33.

Formand: Gdr. Harro Marquardsen,
Vibevej 2, 6240 Løgumkloster.
Tlf. (04) 74 32 74.

Deutscher Schul- und Sprachverein
für Nordschleswig

Jørgensgård 5, 6200 Åbenrå.
Tlf. (04) 62 41 03.

Formand: Forpagter Heinrich Jür-
gensen, Hynding, 6372 Bylderup-
Bov. Tlf. (04) 64 74 73.

Deutscher Jugendverband
für Nordschleswig

Vestergade 30, 6200 Åbenrå.
Tlf. (04) 62 38 45.

Formand: Lektor H. J. Nissen, Bag
Hjelm 44, 6200 Åbenrå.

Forretningsfører: Gerhard Kaadt-
mann.

Kunstforeninger

Kunstforeningen for Haderslev
og Omegn

Formand: Rektor Eigil Lassen,
Christiansfeldvej, 6100 Haderslev.
Tlf. (04) 52 45 61.

Sønderborg Kunstforening

Formand: Lektor H. Aarup,
Kastanieallé 4, 6400 Sønderborg.
Tlf. (04) 42 13 41.

Vestslesvigs Kunstforening

Formand: Ungdomsskoleinspektør
P. Rasmussen, Kogsvej 18,
6270 Tønder. Tlf. (04) 72 12 26.

Åbenrå Kunstforening

Formand: Lærer Jakob Gormsen,
Tøndervej 197, 6200 Åbenrå.
Tlf. (04) 62 10 37.

Sydslesvigs danske Kunstforening

Formand: Overlærer Harry Jensen,
D-239 Flensborg, Wilhelm Busch-
Winkel 4. Tlf. 5 34 73.

Alt i pels, læder og ruskind

EBBE JANSSEN & SØN

Syddjyllands største udvalg

Storegade 1 - Haderslev - Telefon 04 - 521185

BUNTMAGER

DEN FAGLÆRTE BUNTMAGER

J. S. Christensen

Aktieselskab

Haderslev . Telefon (04) 52 27 45

Trylin

GARDEROBE - RENSNING

M. Schaumanns Klædefabrik

v/ M. og K. SCHAUMANN

Haderslev

Undervisning

Efterskoler

Agerskov Ungdomsskole, 6534 Agerskov. Tlf. (04) 83 33 15.
Forstander Johs. Svenningsen.

Højer Ungdomsskole, 6280 Højer.
Tlf. (04) 74 21 40.
Forstander M. Høier.

Kongeådalens Ungdomsskole,
Dover, 6660 Lintrup. Tlf. (04) 85 53 33.
Forstander Carl Press.

Luthersk Missionsforenings Efterskole, 6240 Løgumkloster.
Tlf. (04) 74 36 52.
Forstander H. P. Mogensen.

Nordborg Slots Efterskole.
6430 Nordborg. Tlf. (04) 45 15 28.
Forstander Boye Andersen.

Rens Ungdomsskole, 6371 St. Jyndervad. Tlf. (04) 64 83 70.
Forstander Niels Mønsted.

Rinkenæs Ungdomsskole,
6383 Rinkenæs. Tlf. (04) 65 13 08.
Forstander Georg Pristed.

Sommersted Ungdomsskole,
6560 Sommersted. Tlf. (04) 55 41 68.
Forstander J. Steffensen.

Sundeved Ungdomsskole,
6200 Åbenrå. Tlf. (04) 68 03 11.
Forstander Aage Rasmussen.

Vojens Ungdomsskole, 6500 Vojens.
Tlf. (04) 54 11 29.
Forstander Henning Balle.

Højskoler og landbrugsskoler

Danebod Højskole, Fynshav,
6440 Augustenborg. Tlf. (04) 46 41 12.
Forstander Gunner Rasmussen.

Gråsten Landbrugsskole,
6300 Gråsten. Tlf. (04) 65 10 24.
Forstander Sv. Karlskov
Jensen, MF.

Hoptrup Højskole, 6100 Haderslev.
Tlf. (04) 57 52 13.
Forstander Axel Nielsen.

Jaruplund Højskole, Jaruplund,
D-239 Flensborg. Tlf. Barderup 382.
Forstander Karl Andresen.

Løgumkloster Højskole,
6240 Løgumkloster. Tlf. (04) 74 33 25.
Forstander J. Kr. Krarup.

Rødding Højskole, 6630 Rødding.
Tlf. (04) 84 15 39.
Forstander Arne Fog Pedersen.

Rønshoved Højskole, 6383 Rinkenæs.
Tlf. (04) 65 81 30 og (04) 65 83 18.
Forstander Hans Haarder.

Idrætshøjskolen i Sønderborg,
6400 Sønderborg. Tlf. (04) 42 18 48.
Forstander Bent Brier.

Deutsche Nachschule, 6360 Tinglev.
Tlf. (04) 64 48 20.
Forstander: Paul Koopmann.

Volkshochschule, 6360 Tinglev.
Tlf. (04) 64 48 20.
Forstander: Paul Koopmann.

Husholdningsskoler

Als Husholdningsskole
6400 Sønderborg. Tlf. (04) 42 39 90.
Forstanderinde Johanne Hansen.

TELEFON (04) 62 21 38

UNGT ●
SMART ●
RIGTIGT ●

Aakon
DAMEKONFEKTION

Ramsherred 37 . Telefon (04) 62 37 39

- MIDT I GÅGADEN I AABENRAA ...

JULIUS NIELSEN

KORN- OG TØMMERFORRETNING A/S

VOJENS

Telefon (04) 54 13 15

Carl Niensens Boghandel
OG KONTORMONTERING

Grundlagt 1765

Nørregade 25 . Haderslev . Telefon (04) 52 68 00

Biblioteker og arkiver

- Augustenborg, Augustenborg Kommunebibliotek, 6440 Augustenborg, tlf. (04) 47 16 71. Filialer i Asserballe, Fynshav, Notmark.
- Bredebro, Bredebro Bibliotek, 6261 Bredebro, tlf. (04) 74 12 31. Filialer i: Ballum, Harres, Randerup, Visby.
- Broager, Broager Bibliotek, 6310 Broager. Tlf. (04) 44 16 13. Filialer i: Egersund og Skelde.
- Christiansfeld, Christiansfeld Bibliotek, 6070 Christiansfeld, tlf. (04) 56 18 37. Filialer i: Aller, Fjestrup, Hejls, Hjerndrup, Stepping, Taps, Vejstrup.
- Deutsche Bücherei, Astrupvej 9, 6100 Haderslev. Tlf. (04) 52 15 29.
- Felsted, Lundtoft Kommunes Biblioteker, 6200 Åbenrå, tlf. (04) 68 53 20. Filialer i: Bovrup, Kliplev, Søgård, Varnæs.
- Gram, Gram Sognebibliotek, Slotsvej 6, 6510 Gram, tlf. (04) 82 19 70. Filialer i: Arnum, Endrupskov, Fole.
- Gråsten, Gråsten Bibliotek, 6300 Gråsten, tlf. (04) 65 13 75. Filialer i: Rinkenæs og Kværs.
- Haderslev, Haderslev Bibliotek, Jomfrusti 20, 6100 Haderslev, tlf. (04) 52 55 33. Børnebiblioteket, Gammelting 5, tlf. (04) 52 46 56.
- Højer, Højer Bibliotek, Digeskolen, 6280 Højer, tlf. (04) 74 26 86. Filial i: Sdr. Sejerslev.
- Kirke-Hørup, Sydals Bibliotek, 6472 Kirke-Hørup, tlf. (04) 44 52 96. Filialer i: Lysabild, Tandslet, Kegnæs.
- Løgumkloster, Løgumkloster Bibliotek, 6240 Løgumkloster, tlf. (04) 74 30 42. Filialer i: Bedsted, Ellum, Nr. Løgum, Ø. Højst.
- Nordborg, Nordborg Bibliotek, Løjtertoft, 6430 Nordborg, tlf. (04) 45 03 36. Filialer i: Guderup, Havnbjerg.
- Padborg, Bov Bibliotek, 6330 Padborg, tlf. (04) 67 34 54. Filialer i: Holbøl, Kollund.
- Rødding, Rødding Bibliotek, Kongevej 6, 6630 Rødding, tlf. (04) 84 12 88. Filialer i: Hygum, Jels, Lintrup, Skodborg, Skrave, Ø. Lindet.
- Rødekro, Rødekro Bibliotek, Rådhuset, 6230 Rødekro, tlf. (04) 66 26 23. Filialer i: Genner, Hellevad, Hjordkær, Hovslund.
- Skærbæk, Skærbæk Bibliotek, Birke Allé 2, 6780 Skærbæk, tlf. (04) 75 17 80. Filialer i: Brøns, Døstrup, Mjolden, Rejsby, Rømø (Kongsmark), Vodder (Frifelt).
- Sønderborg, Sønderborg Kommunes Biblioteker, 6400 Sønderborg, tlf. (04) 42 26 31. Filial i: Ulkebøl.
- Sønderborg Tekniske Bibliotek, Voldgade 5, 6400 Sønderborg. Tlf. (04) 52 11 88.
- Biblioteket ved Handelshøjskoleafdelingen i Sønderborg, Sdr. Landevej 30, 6400 Sønderborg. Tlf. (04) 42 55 25.
- Deutsche Bücherei, Ringridervej 13, 6400 Sønderborg. Tlf. (04) 42 57 65.
- Tinglev, Tinglev Bibliotek, 6360 Tinglev, tlf. (04) 64 41 69. Filialer i: Bolderslev, Burkal, Bylderup, Ravsted, Rens, Uge.
- Toftlund, Nørre Rangstrup Bibliotek, Toldbodgade 13, 6520 Toftlund, tlf. (04) 83 10 30. Filialer i: Agerskov, Arrild, Bevtoft, Brandrup, Tirslund.

CENTRAL-MEJERIET

Aabenraa

anbefaler sine 1. klasses produkter

BLÅ NEM

med SALMIAK til rengøring -

NEM

til opvask, nedbrydelig, forurener ikke naturen.

Begge godkendt af sundhedsmyndighederne.

WE-CIT

til WC-kummen - med selv-virkende **BLÅ BRUS** - rensner, desinficerer.

Diskret, behagelig duft.

MOTAX

død og udryddelse af LUS og UTØJ »o æ kre« -

Det er sønderjyske fabrikater fra SVEND HOLM, Aabenraa

- som man køber hos købmanden

- ikke blot, fordi de er sønderjyske, men det er reelle kvalitetsvarer, der giver fuld værdi for pengene.

Motto:

Køb ikke blot på må og få!

Køb de rigtige varer fra Svend Holm, Aabenraa.

- hos **KØBMANDEN**

Tønder, Tønder Bibliotek, Richtsensgade 10, 6270 Tønder, tlf. (04) 72 12 06. Filialer i: Jejsing og Møgeltønder.

Deutsche Bücherei, Popsensgade 6, 6270 Tønder. Tlf. (04) 72 33 59.

Vester-Sottrup, Sundeved Bibliotek, 6385 Vester-Sottrup, tlf. (04) 46 71 28. Filialer i: Nybøl og Ullerup.

Vojens, Vojens Bibliotek, Vestergade 21, 6500 Vojens, tlf. (04) 54 16 80. Filialer i: Hammelev, Jegerup, Nustrup, O. Jerstal, Oksenvad, Simmersted, Skrydstrup, Sommersted, Vedsted, Ørsted.

Åbenrå, Haderslevvej, 6200 Åbenrå, tlf. (04) 62 25 62.

Rugkobbøl Bibliotek, tlf. (04) 62 25 62.

Filialer i: Løjt Kirkeby, Stubbæk.

Büchereizentrale Apenrade, Vestergade 30, 6200 Åbenrå. Tlf. (04) 62 11 58.

Landsarkivet for de sønderjyske Landsdele, 6200 Åbenrå

Tlf. (04) 62 27 04.

Åben 9-16, lørdag 9-17.

Landsarkivar Peter Kr. Iversen.

Arkivarer Viggo Petersen og Dorrit Andersen.

Museer

Brødremenighedens Museum, Birkevej, 6070 Christiansfeld. Åben: 1.6.-31.8.: 10-11.30, 14-17, mandag lukket.

(Besøg uden for disse tider efter aftale med frk. E. Iversen, tlf. (04) 56 19 85).

Sønderjysk Brandværnsmuseum, Birkevej, 6070 Christiansfeld. Åben: Som Brødremenighedens Museum.

Frøslevlejrens Museum, 6330 Padborg. Tlf. (04) 67 65 57. Åben: 1.5.-30.9. samt i skolernes efterårsferie og i påsken (undtagen 1. påskedag): 10-17. 1.10.-30.4.: Kun efter aftale for skoler, foreninger o. l. Tlf. udenfor åbnings-tid: (04) 67 35 68.

Haderslev Museum, Åstrupvej 48, 6100 Haderslev. Tlf. (04) 52 23 62. Åben: 10-17, søn- og helligdage 10-12, 14-17.

Kunstmuseet Holmen, Østergade 13, 6240 Løgumkloster. Tlf. (04) 74 41 65.

Åben: 1.6.-31.8.: 10-12, 14-17. 1.9.-31.5.: 15-17. Mandag lukket hele året.

Grupper kan aftale besøg udenfor disse tider på tlf. (04) 74 41 65.

Nationalmuseets Kommandørgård, Toftum, Rømø, 6791 Kongsmark.

Tlf. (04) 75 52 76.

Åben: 1.5.-30.9.: 10-19.

Museet på Sønderborg Slot, 6400 Sønderborg. Tlf. (04) 42 25 39.

Åben: 1.5.-30.9.: 10-18.

1.10.-30.4.: 13-16.

Sønderjyllands Kunstmuseum og Tønder Museum, Slotsbanken, 6270 Tønder. Tlf. (04) 72 26 57. Åben: Sommerhalvår: 9-17 (onsdag tillige 19-21). Vinterhalvår: 13-17 (onsdag tillige 19-21). Mandag lukket hele året.

Åbenrå Museum, H. P. Hanssensgade 33, Åben: 15.5.-15.9.: 10-12, 14-18, mandag lukket. 16.9.-14.5.: 10-12, 14-17, mandag lukket.

Samlingen af gamle arbejdsredskaber på Lille Kolstrupgård, Toften 15, 6200 Åbenrå.

Tlf. (04) 62 10 68.

Åben: Efter aftale.

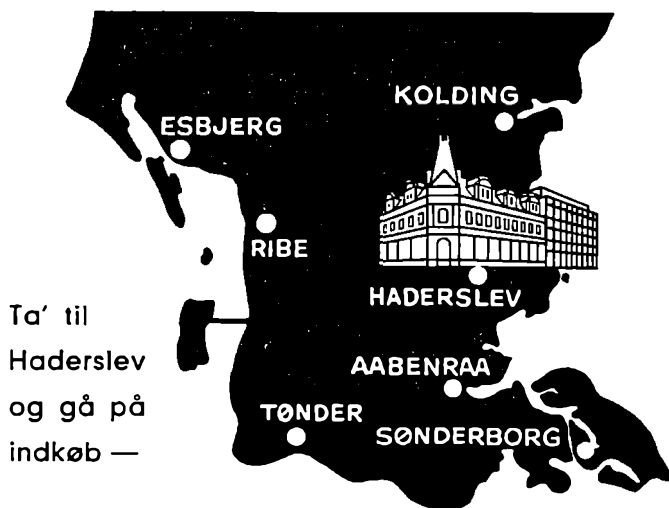
ANDELSVASKERIET

Industrivej . Telefon (04) 52 14 01* . Vestergade 15
A A B E N R A A

KEMISK RENSNING

Lad VASKE og RENSE i landsdelens eget vaskeri -

DET ER BILLIGERE . . .

Vi ses hos

ORBESEN
Stormagasin

Flensborg Bymuseum, Lutherplatz,
Flensborg.

Åben: 10-13, 15-17. Søndag 10-13.
Mandag lukket.

Lyksborg Slot, Lyksborg.

Åben: 10-12, 14-17. Søndag 11-12,
14-17. Mandag lukket.

Det slesvig-holstenske lands-
museum, Gottorp Slot, Slesvig.

Åben: 9-17, mandag lukket.

Det slesvig-holstenske lands-
museum for forhistorie og
tidlig historie,

Gottorp Slot, Slesvig.

Åben: 9-17, mandag lukket.

Nissen-Haus, det nordfriske
museum,

Herzog Adolfstrasse 25, Husum.

Åben: 10-12, 14-17. Søndag 10-17.

Det slesvig-holstenske Frilands-
museum, Rammsee 23, Kiel.

Åben: 9-17. Mandag lukket. 16.11.-
31.3. kun søndag 10-16.

Nolde-museet,

Seebüll ved Neukirchen.

Åben: 1.3.-3.11.: 10-18.

Slesvig Bymuseum, Frederiks-
strasse, Slesvig.

Isted Mindehal, Isted.

Hjemstavnmuseet, det gamle råd-
hus, Rensborg.

Jernkunstmuseet, Carlshütte,
Büdelisdorf ved Rensborg.

Frisisk Hjemstavnmuseum,
Osterweg 76, Nibøl.

Ostenfeld-gården, Nordhusum-
strasse, Husum.

Ejdersted Hjemstavnmuseum,
St. Peter.

Häberlin-Frisermuseum,
Vyk på Før.

Silds Hjemstavnmuseum, Keitum.

Burg Hjemstavnmuseum, Fehmern.

Museer i Sydslesvig er i reglen
lukket om mandagen.

Landbrug

Statens Jordlovsudvalg

Kontor: Sct. Annæ Plads 19,
1250 København K.
Tlf. (01) 15 61 31.

Formand: Gdr. Simon From, MF,
Bygvrå, 6410 Fjølstrup.
Tlf. (04) 58 61 24.

Administrationschef: V. Hauch.

Medlemmer for Sønderjyllands amt:
Husmand Poul Rosager-Hansen,
Kravlund, 6360 iTnglev.
Tlf. (04) 64 40 67.
Gdr. Axel Petersen, Rørkær,
6373 Jejsing. Tlf. (04) 72 24 55.

Kontor i Tønder: Allégade 4,
6270 Tønder. Tlf. (04) 72 13 80.
Kontorchef Eugene Ibsen.

Konsulent ved teknisk afdeling:
Civiling. Th. Claudi Westh,
6270 Tønder.

Landbrugsrådet

Kontor: Axelborg, Axeltorv 3¹,
1609 København V.
Tlf. (01) 14 56 72.

Præsident: Gdr. Anders Andersen,
MF, Benzonslyst, 8500 Grenå.
Tlf. (06) 33 21 08.

Direktør: N. Kjærgaard.

Det kgl. danske

Landhusholdningsselskab

Rolighedsvej 26, 1958 København V.
Tlf. (01) 35 02 27.

Ledende præsident: Kammerherre
E. Tesdorpf, Søgård,
4672 Klippinge.
Tlf. (03) 67 83 82.

Direktør: H. Wraae-Jensen.

I bestyrelsesrådet:

Gdr. Anders Hørlück,
6610 Skodborg J. Tlf. (04) 84 81 33.
Forstander Sv. Karlskov Jensen,
MF, Gråsten Landbrugsskole,
6300 Gråsten. Tlf. (04) 65 10 24.

A/S BROK & CO. EFTF.

Damgade 34 . Sønderborg . Telefon (04) 42 31 76

SPECIALFORRETNING I BYGNINGSARTIKLER

Niels A. Nielsen & Søn

MALERFIRMA - FARVE- OG TAPETHANDEL

Indehaver H. H. Nielsen

Ramsherred 10 . Aabenraa . Telefon (04) 62 31 28

... altid noget nyt på tapetet

Moderne B R I L L E R leveres efter lægerecept

Leverandør

til

sygekassen

Carl A. Lassen

Urmager og guldsmed

Nørreport 20 . Aabenraa . Telefon (04) 62 30 58

BOGTRYK

OFFSET

BOGBIND

TH. LAURSENS

BOGTRYKKERI A/S

Jernbanegade 8 . Tønder . Telf. (04) 72 15 50

BØGER . PAPIR . FYLDEPENNE

N. C. **B**OCKS **B**OGHANDEL

BYENS ÆLDSTE FOLMER BERENTZEN, GRAASTEN

FOTO . KONTORARTIKLER . LYS

Jordfordelingskommissionerne

Jordfordelingskommissionen for 5. område, Sønderjyllands amtskommune:

Dommer:

K. Ellehauge Hansen, 6100 Haderslev. Tlf. (04) 52 38 02.

Formand:

Gdr. Aksel Petersen, Rørkær, 6373 Jejsing. Tlf. (04) 72 24 55.

Medlemmer:

Gdr. Chr. Jacobsen, Havnsøgård, 6551 Over-Jerstal. Tlf. (04) 54 92 26.
Landmand Jørgen Jørgensen, Nr. Hjarup, 6552 Hovslund. Tlf. (04) 68 44 86.

Kreditkyndig:

Fhv. gdr. Holger J. Hansen, Enghuset, Tinglevvej 6, Stubbæk, 6200 Åbenrå. Tlf. (04) 66 33 32.

Jordfordelingskommissionernes sekretariat: Sankt Annæ Plads 19, 1250 København K. Tlf. (01) 15 61 31.

Jordbrugskommissionen for Sønderjyllands amtskommune

Formand for den vestlige del:

Gdr. Axel Petersen, Rørkær, 6373 Jejsing. Tlf. (04) 72 24 55.

Viceformænd:

Husmand Anton Ejner Hansen, Birkelev, Gammelby, 6780 Skærbæk. Tlf. (04) 75 71 45.

Husejer Carl Olesen, Spandet, 6760 Ribe. Tlf. (04) 85 72 03.

Formand for den østlige del:

Husmand Poul Rosager-Hansen, Kravlund, 6360 Tinglev. Tlf. (04) 64 40 67.

Viceformænd:

Husmand Jørgen Jørgensen, Nr. Hjarup, 6552 Hovslund. Tlf. (04) 68 44 86.

Husmand Jørgen Sørensen, Elsager, Sdr. Vilstrup, 6100 Haderslev. Tlf. (04) 58 21 94.

Det danske Hedeselskab

Hovedkontor: 8800 Viborg.

Tlf. (06) 62 61 11.

Formand: Hofjægermester, godsejer

A. Olufsen, Quistrup, 7600 Struer. Tlf. (07) 85 00 39.

Grundforbedringsafdeling:

Afdelingschef K. Sandahl Skov, 8800 Viborg. Tlf. (06) 62 32 44.

Distriktskontor i 6100 Haderslev.

Tlf. (04) 52 58 80.

Distriktsbestyrer V. Lindebo Hansen.

Distriktskontor i 6270 Tønder.

Tlf. (04) 72 23 61.

Distriktsbestyrer J. Bjerregaard.

Distriktskontor i 6200 Åbenrå.

Tlf. (04) 62 21 36.

Distriktsbestyrer N. Jespersen.

Kulturteknisk afdeling.

Tlf. (06) 62 61 11.

Afdelingschef N. Venov, 8800 Viborg.

Distriktskontor i 6000 Kolding.

Tlf. (05) 52 29 00.

Distriktsingeniør M. Høst-Madsen.

Filialkontor i Tønder.

Tlf. (04) 72 23 62.

Afdelingsingeniør A. Sørensen.

Plantningsafdelingen.

Tlf. (06) 62 61 11.

Afdelingschef S. Grosen, 8800 Viborg.

Plantagedistrikt: Skovrider

B. Lindskov Christiansen, 6780 Skærbæk. Tlf. (04) 75 12 51.

Grænseforeningens Landbrugsudvalg

Formand: Forstander Hardy Knudsen, 6371 Store-Jyndeved.

Tlf. (04) 64 83 16.

Alt i moderne belysning,
varmeinstallation
og sanitære installationer

J. C. DIRKS

INSTALLATIONSFORRETNING
Haderslev . Telefon (04) 52 26 31

Jyllands Kreditforening

Haderslev - Ringkøbing - Viborg - Ålborg - Århus

A/s Nicolai Outzen

Haderslev

Telefon (04) 52 04 52

Peter Henningsen

URE . GULD- OG SØLVVARER

Haderslev . Telefon (04) 52 21 69

Eneforhandling af ALPINA ure

Landboforeninger

De samvirkende danske Landboforeninger

Kontor: Axelborg, 1620 København V. Tlf. (01) 12 75 61.

Formandskab: Gdr. Anders Andersen, MF, Benzonslysst, Voldby, 8500 Grenå. Tlf. (06) 33 21 08.
Forpagter Arne Pilegaard Larsen, Marelundsgården, Vemmetofte, 4440 Fakse. Tlf. (03) 71 02 39.

Sønderjyder i bestyrelsen: Gdr. Anders Hørlück, 6610 Skodborg J. Tlf. (04) 84 81 33.
Gdr. Chr. Jørgensen, Tandsgård, 6473 Tandslet. Tlf. (04) 44 78 39.

Foreningen af jyske Landboforeninger

Kontor: Sct. Clemens Torv, 8000 Århus C. Tlf. (06) 13 09 99.

Formand: Gdr. Anders Andersen, MF, Benzonslyst, Voldby, 8500 Grenå. Tlf. (06) 33 21 08.

Sønderjyder i bestyrelsen:
Gdr. Anders Hørlück, 6610 Skodborg J. Tlf. (04) 84 81 33.
Gdr. Chr. Jørgensen, Tandsgård, 6473 Tandslet. Tlf. (04) 44 78 39.

Den nordslesvigske Landboforening

Formand: Gdr. Anders Hørlück, 6610 Skodborg J. Tlf. (04) 84 81 33.
Sekretær: Georg Nissen, Frøsvej 8, 6630 Rødding. Tlf. (04) 84 13 45.

Fælleslandboforeningen for Nordslesvig

Formand: Gårdejer Erik Boesen, Stubbom, 6140 Fjelstrup. Tlf. (04) 56 11 87.

Sekretær og kasserer: Konsulent Carl Poulsen, 6230 Rødekro. Tlf. (04) 66 29 06.

Haderslev Amts Landboforening

Kontor: Åstrupvej 36, 6100 Haderslev. Tlf. (04) 52 04 31.

Formand: Gdr. Erik Boesen, Stubbom, 6100 Haderslev. Tlf. (04) 56 11 87.

Sekretær: Gdr. Jørgen Brink, Diernæs, 6170 Hoptrup. Tlf. (04) 57 54 68.

Nr. Rangstrup Herreds Landboforening

Formand: Gdr. Hans Laustrup, Vellerup, 6535 Branderup J. Tlf. (04) 83 51 96.

Sekretær: J. Have, Søndergade 72, 6520 Toftlund. Tlf. (04) 83 10 16.

Åbenrå Amts Landboforening

Formand: Gdr. Torp Friis Møller, Årslev, 6230 Rødekro. Tlf. (04) 66 66 97.

Sekretær: Carl Poulsen, 6230 Rødekro. Tlf. (04) 66 29 06.

Vis Herreds Landboforening

Formand: Gdr. Svend Nissen, Ø. Gejl, 6382 Tørsbøl. Tlf. (04) 67 15 93.

Sekretær: N. A. Drewsen, Hokkerup, 6382 Tørsbøl. Tlf. (04) 65 82 12.

Den sundevedske Landboforening

Formand: Gdr. Tøge Sibbesen, Mariegård, 6310 Broager. Tlf. (04) 44 11 63.

Sekretær: Gdr. Poul Bertelsen, Blans, 6384 Avnbøl. Tlf. (04) 46 13 15.

Als Nørherreds Landboforening

Formand: Gdr. Nis V. Christensen, Havnbjerg, 6430 Nordborg. Tlf. (04) 45 10 31.

Sekretær: Gdr. Chresten Jessen, Stenbækgård, Holm, 6430 Nordborg. Tlf. (04) 45 13 52.

Slagteriregion SYD GRAASTEN

Telefon (04) 65 12 11*

Udsalg i

GRAASTEN

Telefon 65 12 11

TINGLEV

Telefon 64 40 07

PADBORG

Telefon 67 33 03

Den alsiske Landboforening

Formand: Gdr. Chr. Jørgensen,
Tandsgårde, 6473 Tandstet.
Tlf. (04) 44 78 39.

Sekretær: Gdr. Jørgen Michelsen,
Lysabildskov, 6474 Skovby.
Tlf. (04) 44 42 73.

Det bl. distrikts Landboforening

Formand: Gdr. Andreas Petersen,
Travstedgård, 6270 Tønder.
Tlf. (04) 76 42 87.

Sekretær: Konsulent Bent Maybom,
6271 Bredebro. Tlf. (04) 74 11 11.

Slogs Herreds Landboforening

Formand: Forstander Hardy Knudsen,
6371 St. Jyndeved.
Tlf. (04) 64 83 16.

Sekretær: Konsulent Fr. Nissen,
Bylderup, 6372 Bylderup-Bov.
Tlf. (04) 76 23 35.

Landboforeningen for Løgumkloster og Omegn

Formand: Gdr. Verner Antonius,
Landeby, 6240 Løgumkloster.
Tlf. (04) 74 36 64.

Sekretær og kasserer: Gdr. Thomas
Rodenberg, Vester Terp, 6240 Løgumkloster. Tlf. (04) 74 33 83.

Landboforeningen for Skærbæk og Omegn

Formand: Gdr. Jørgen Jensen,
V. Abølling, 6774 Brøns.
Tlf. (04) 75 32 70.

Sekretær: Gdr. Jørgen Stamp, Ulle-
rup, 6780 Skærbæk.
Tlf. (04) 75 12 84.

Landwirtschaftlicher Hauptverein für Nordschleswig

Formand: Gdr. H. H. Johannsen,
Skelde, 6310 Broager.
Tlf. (04) 44 14 10.

Sekretær: Konsulent P. Rasmussen,
6200 Abenrå. Tlf. (04) 62 30 07.

Husmandsforeninger

De samvirkende danske Husmandsforeninger

Kontor: Vester Farimagsgade 6,
1606 København V.
Tlf. (01) 12 99 50.

Formand: Husmand Peter Jørgensen,
Agervej 118, 4200 Slagelse.
Tlf. (03) 52 19 55.

Sønderjyder i bestyrelsen:
Landmand Gunnar Groth,
Stenderup, 6520 Toftlund.
Tlf. (04) 83 15 95.

Husmand Chr. Sørensen, Tirslund,
6681 Holsted St. Tlf. (05) 39 25 57.
Sekretariatets chef: Jørgen Peder-
sen, Bagsværdvej 195 B, 2880 Bag-
sværd. Tlf. (01) 98 23 50.

De samvirkende jyske Husmandsforeninger

Kontor: Viborgvej 128, 8210 Århus
V. Tlf. (06) 15 52 33.

Formand: Husmand Svend Knud-
sen, Over Viskum, 8833 Ørum
Sønderlyng. Tlf. (06) 65 40 62.

Sønderjyder i bestyrelsen: Hus-
mand P. Hansen Kock, Asser-
balle, 6440 Augustenborg.
Tlf. (04) 46 31 86.

Sekretær: Ejnar M. Nielsen, Hav-
kærvej 49, Tilst, 8381 Mundelstrup.
Tlf. (06) 24 17 60.

De samvirkende sønderjydske Husmandsforeninger

Kontor: Markledgade 17,
6240 Løgumkloster.
Tlf. (04) 74 32 29.

Formand: Landmand Gunnar Groth,
Stenderup, 6520 Toftlund.
Tlf. (04) 83 15 95.

Sekretær: Konsulent Erik Christen-
sen, Markledgade 17, 6240 Løgum-
kloster. Tlf. (04) 74 32 29.

Ipland

Graasten . Telefon (04) 65 16 60

- det er dog stadig
den **BEDSTE...**

Andr. M. C. Holst Efff.

Viggo Henriksen

Graasten

Brdr. H. & K. Overgaard

TØMRER- OG SNEDKERFORRETNING

Nalmadebro . Graasten . Telefon (04) 65 16 46

GRAASTEN BOGHANDEL

Nygade 1 . Graasten . Telefon (04) 65 11 09

J. LAUSTEN

ISENKRAM . GLAS . PORCELÆN
B & G og Kgl. kunst i stort udvalg
Graasten . Telefon (04) 65 10 44

**Haderslev Østeramts
Husmandsforeninger**

Formand: Husmand Jørgen Hansen,
Høgelund, 6500 Vojens.
Tlf. (04) 54 51 31.

Sekretær: Husmand Svend Aage
Petersen, Havremark, 6100 Haderslev.
Tlf. (04) 52 10 99.

**Haderslev Vesteramts
Husmandsforeninger**

Formand: Husmand Gunner Groth,
Stenderupgård, 6520 Toftlund.
Tlf. (04) 83 15 95.

Sekretær: Konsulent A. Mortensen,
6510 Gram. Tlf. (04) 82 13 55.

**Sønderborg Amts
Husmandsforeninger**

Formand: Husmand P. Hansen
Kock, Asserballe, 6440 Augustenborg.
Tlf. (04) 46 31 86.

**Tønder Amts
Husmandsforeninger**

Formand: Landmand Arne Andersen,
Travsted, 6270 Tønder.
Tlf. (04) 76 41 52.

Sekretær: Hans P. Bjørn, Nolde
Mark, 6373 Jejsing.
Tlf. (04) 76 22 58.

Husmandsforeningerne

Åbenrå-kredsen:

Formand: Husmand Kristian H.
Thomsen, Birkehøj, Stubbæk,
6200 Åbenrå. Tlf. (04) 66 33 73.

Husdyrbrugsorganisationer

**Sønderjydsk Fællesledelse
af Kvægavl**

Jernhyttevej 8, 6500 Vojens.
Tlf. (04) 54 17 33.

Formand: Gdr. Anker Eriksen,
Brunbjerg, Halk, 6100 Haderslev.
Tlf. (04) 57 12 19.

**Sønderjydsk Avlsforening for
sortbroget dansk Malkekvæg**

Formand: Gdr. G. Kloppenborg-
Skrumtsager, Bejstrupgård, Kø-
benhoved, 6610 Skodborg J.
Tlf. (04) 83 72 20.

Sønderjydsk Tyrestation

Bovlund, 6534 Agerskov.
Tlf. (04) 83 51 24.

Formand: Gdr. Anton Holm, Rang-
strup, 6534 Agerskov.
Tlf. (04) 84 91 08

Bestyrer: Jes Jørgensen.

**Kreatureksportforeningen
for Nordslesvig**

Formand: Gdr. Hans Carstensen,
Vesterfelt, 6280 Højer.
Tlf. (04) 74 81 52.

Salgsdirektør: Gdr. A. M. Lund,
Poppenbøl, 6280 Højer.
Tlf. (04) 74 81 11.

Salgsdirektør: W. Sønnichsen,
Søndergade 25, 6270 Tønder.
Tlf. (04) 72 21 79.

**Afkomsprøvestationen
Brøstrupgård**

6330 Rødding. Tlf. (04) 84 13 12.

Formand: Gdr. Anton Holm, Rang-
strup, 6534 Agerskov.
Tlf. (04) 54 91 08.

**Fællesudvalget for Fjerkræavl
i Sønderjylland**

Formand: Anders Willadsen,
Gøtterup, 6520 Toftlund.
Tlf. (04) 83 10 17.

Konsulent: Anker Ammitzbøll,
6230 Rødekro. Tlf. (04) 66 23 12.

VI
ER TIL
FOR
DEM

LANDMANDSBANKEN

SØNDERBORG   ULKEBØL
Perlegade 26
Kløvercentret

Kongelig hofleverandør
Sønderborg

Telefon (04) 42 37 77*

ISENKRAM . GLAS . PORCELÆN

J.H.KOCK ^{A/S}
Sønderborg

MANUFAKTUR . Udstyr . TRIKOTAGE

Stambogsføringen for Heste af jydsk Race

Udvalgets formand: Gdr. H. Chr.
Hansen, Robdrup, 8900 Randers.
Tlf. (06) 41 49 77 - Ølst 14.

Stambogsfører: Hesteavlskonsulent
Chr. Hansen, Østergade 9,
8000 Århus C. Tlf. (06) 12 03 56.

De samvirkende jydsk Hesteavlsforeninger

Kontor: Østergade 9, 8000 Århus C.
Tlf. (06) 12 03 56.

Formand: Gdr. H. Chr. Hansen,
Robdrup, 8900 Randers.
Tlf. (06) 41 49 77 - Ølst 14.

Konsulent: Hesteavlskonsulent Chr.
Hansen, Østergade 9,
8000 Århus C.

Husholdningsforeninger

De samvirkende danske Husholdningsforeninger

Hovedbestyrelsesmedlem (Sydl.
jyske kredse): Gårdejerske, fru
Signe Førby, Harreby, 6510 Gram.
Tlf. (04) 84 53 85.

Det sønderjydske Husholdningsudvalg

Formand: Fru Edel Madsen, Astrup-
vej 36, 6100 Haderslev.
Tlf. (04) 52 46 31.

Haderslev Amts Landbohusholdningsforening

Formand: Fru Marie Kortbek,
Anslet, 6100 Haderslev.
Tlf. (04) 58 62 90.

Nr. Rangstrup Herreds Husholdningsforening

Formand: Else Schmidt, 6520 Toft-
lund. Tlf. (04) 83 11 81.

Løgumkloster og Omegns Husholdningsforening

Formand: Fru Mathilde Ravn,
Frederiksgård, Draved, 6240 Lø-
gumkloster. Tlf. (04) 74 33 13.

Det blandede distrikts Husholdningsforening

Formand: Fru Ellen Møller,
Vollum, 6261 Bredebro.
Tlf. (04) 74 15 78.

De sammensluttede Husholdnings- foreninger i Åbenrå-Sønderborg Amter m. fl.

Formand: Fru Ruth Nissen,
Skelbækgård, 6400 Sønderborg.
Tlf. (04) 42 34 94.

Slogs Herreds Husholdningsforening

Formand: Fru Ingrid Hansen,
Karlsvrå, 6360 Tinglev.
Tlf. (04) 76 23 87.

Broager og Omegns Husholdningsforening

Formand: Fru Agnes Jørgensen,
Skodsbøl, 6310 Broager.
Tlf. (04) 44 13 92.

Sundeved Husholdningsforening

Formand: Fru Hedvig Møller, Bro-
bølgård, Avnbøl, 6400 Sønderborg.
Tlf. (04) 46 13 08.

Dybbøl Sogns Husholdningsforening

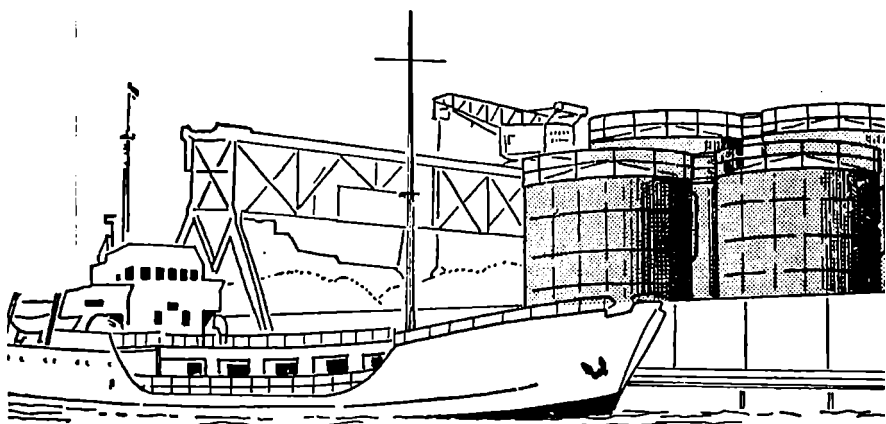
Formand: Fru Nico Storgård,
Dybbøl præstegård, 6400 Sønder-
borg. Tlf. (04) 42 27 96.

Lysabild Husholdningsforening

Formand: Fru Lisbeth Bonefeld,
Egeskovgård, Lebøl, 6473 Tandstet.
Tlf. (04) 44 78 75.

Kegnæs Husholdningsforening

Formand: Fru Kathrine Duus,
Østerby, Kegnæs, 6474 Skovby.
Tlf. (04) 46 51 18.

KULHANDEL AKTIESELSKAB

Olieimport – Brændselsimport
SØNDERBORG – TELEFON (04) 42 21 41

ANDREAS CLAUSEN

BOG- og KUNSTHANDEL
Sønderborg . Telefon (04) 42 38 00

Bøger i stuen
Kunst på 1. sal

KØB GODT . KØB BILLIGT . KØB HOS

Hans Hansen & Co. A/s

Sønderborg
DET FØRENDE HANDELSHUS

Mejeriforeninger

De danske Mejeriforeningers Fællesorganisation

Kontor: Frederiks Allé 22,
8000 Århus C. Tlf. (06) 13 26 11.

Formand: Gdr. Ejvind Madsen,
Frenderupgård, 4780 Stege.
Tlf. (0381) 46 84.

Direktører: T. Mathiassen og
P. Kock-Henriksen.

De samvirkende jyske Mejeriforeninger

Frederiks Allé 22, 8000 Århus C.
Tlf. (06) 13 26 11.

Formand: Proprietær S. Simonsen,
Wissingsminde, 6640 Lunderskov.
Tlf. (05) 59 41 12.

Sønderjyds Mejeriforening
Formand: Gdr. Chr. Speggers,
Mjang, 6472 Kirke Hørup.
Tlf. (04) 44 53 50.

Sekretær og kasserer: Mejerikonsu-
lent N. Bruun Johannessen,
6500 Vojens. Tlf. (04) 54 14 31.

Dansk Mejeristforening
Kontor: Vindegade 74, 5000 Odense.
Tlf. (09) 12 40 45.

Formand: Mejeribestyrer Frilev
Nielsen, Heldumvej 37,
7620 Lemvig. Tlf. (07) 82 00 15.

Sekretær: Mejeriingeniør Henning
Mortensen, Vindegade 74,
5000 Odense. Tlf. (09) 12 40 25.

Sønderjyds amt skreds: Formand:
Mejeribestyrer F. Fredslund,
Bov Sogns Andelsmejeri,
8340 Kruså. Tlf. (04) 67 15 14.

Slagterier og kreatureksport

Andelsslagterier

Slagteriregion SYD, 6300 Gråsten.
Tlf. (04) 65 12 11.

Formand: Gdr. Johan Philipsen,
MF, Lundtoftbjerg, 6382 Tørsbøl.
Tlf. (04) 68 77 92.

Direktør: Gert S. Haurum.
Afdelinger:

6372 Bylderup-Bov. Tlf. (04) 76 23 11
6300 Gråsten. Tlf. (04) 65 12 11.
6400 Sønderborg. Tlf. (04) 42 18 51.
6200 Åbenrå. Tlf. (04) 62 39 23.

Sydvestjyske Andelsslagterier,
6700 Esbjerg. Tlf. (05) 12 55 00.
Formand: Gdr. Hans Marck Mad-
sen, Malle, 6800 Varde.
Tlf. (05) 26 01 13.

Adm. direktør: Hans Bang
Nielsen.

Afdelinger:
6823 Ansager. Tlf. (05) 29 70 44.
6700 Esbjerg. Tlf. (05) 12 55 00.
6630 Rødding. Tlf. (04) 84 11 24.
6270 Tønder. Tlf. (04) 72 23 56.

Sydøstjyske Andelsslagterier,
Danish Crown,
6000 Kolding. Tlf. (05) 52 12 11.
Formand: Gdr. P. Damgaard,
Stendalgård, Højrup, 7060 Taulov.
Tlf. (05) 56 21 11.
Adm. direktør: M. Weihrauch.
Afdelinger:
6000 Kolding. Tlf. (05) 52 12 11.
6500 Vojens. Tlf. (04) 54 11 11.

De samvirkende danske Andelsslagterier

Kontor: Axelborg, 1609 Køben-
havn V. Tlf. (01) 11 56 00.
Formand: Proprietær Johs. Dons
Christensen, Stendetgård,
6100 Haderslev. Tlf. (04) 52 21 29.

Privatlagterier

A/S Skærbæk Eksportslagteri,
6780 Skærbæk. Tlf. (04) 75 19 11.
Formand: Gdr. Svend Aage Han-
sen, Ballum, 6780 Skærbæk.
Tlf. (04) 74 62 35.
Direktør: H. Enderlein.

KARL LARSEN

KOLONIAL . DELIKATESSER

Hellevad . Telefon (04) 66 94 29

Få Deres DAGLIGSTUE fornyet inden jul – det hygger.
Vi har det store udvalg til de rigtige priser.
Fine betalingsvilkår.

H. DETHLEFSENS MØBLER OG TÆPPER

RØDEKRO . TELEFON (04) 66 22 52

INTERESSENTSKABET

JENS JENSEN

Internationale autotransporter

Specialvogne med køleanlæg
til transport af landbrugsprodukter.

Presenningvogne
til transport af industrigods.

Egne, moderne kølehuse
Tøris depot

BOV/PADBORG

Jysk Haveselskab

Aby Bækgårdsvej 6, 8230 Abyhøj.
Tlf. (06) 15 53 83.

Regionalsammenslutning IV Sønderjylland

Formand: Toldbetjentformand E.
Sørensen, Fjordvejen 14, Kollund,
6430 Kruså. Tlf. (04) 67 86 54.

Kredsformænd:

Bjolderup: Forstander N. A. Buhr,
Bolderslev Hvilehjem, 6392 Bol-
derslev. Tlf. (04) 64 63 43.

Bredebro: Fru Karoline Sørensen,
Nr. Vollum, 6261 Bredebro. Tlf.
(04) 74 15 80.

Broager: Repræsentant P. Paaske,
Vinkelvej 11, 6310 Broager. Tlf.
(04) 44 10 16.

Christiansfeld: Frugtavlser Gunnar
Mathiesen, Knud, 6100 Haderslev.
Tlf. (04) 58 64 60.

Flensborg fjordeg: Forstander
Poul Petersen, Rønshoved Børne-
hjem, 6383 Rinkenæs. Tlf. (04)
65 82 13.

Føvling-Holsted-Gørding: Gartner
Johs. Kristensen, Foldingbro, 6650
Brørup. Tlf. (05) 39 81 06.

Gråsten: Ove Clausen Christensen,
Svejrup, 6200 Åbenrå. Tlf. (04)
68 04 50.

Haderslev: Forvaltningsleder Jør-
gen C. P. Møller, Christiansfeld-
vej 27, 6100 Haderslev. Tlf. (04)
52 49 01.

Nordborg: Lærer Poul Klovborg
Larsen, Kløvtoften 17, Sven-
strup, 6430 Nordborg. Tlf. (04)
45 62 82.

Oksenvad-Jels: Jørgen Moisen,
Kærvej 7, 6560 Sommersted.

Padborg: Overbetjent Chr. War-
ming, Vikingvej 7, 6330 Padborg.
Tlf. (04) 67 30 27.

Ribe: Ingeniør N. E. Simonsen,
Granvej 11, Hviding, 8760 Ribe.
Tlf. (05) 44 51 93.

Rødding: Broder Paaske, Bøge-
lund, 6510 Gram. Tlf. (04) 82 10 53.

Rødekro: Arkitekt Bahne P. Geert-
sen, Solbakken 64, 6230 Rødekro.
Tlf. (04) 62 28 06.

Sønderborg: Planteskoleejer Niels
Damsted, Nordborgvej, 6400 Søn-
derborg. Tlf. (04) 42 38 90.

Toftlund: Førstelærer Jørgen Han-
sen, Tirslund skole, 6541 Bevtøft.
Tlf. (04) 83 19 98.

Tønder: Inspektør A. J. Rasmussen,
Brørsonsvej 36, 6270 Tønder. Tlf.
(04) 72 18 72.

Uge: Gartner Arthur Hansen,
Store Hedebo, Uge, 6360 Tinglev.
Tlf. (04) 64 64 00.

Vamdrup: Værkfører Peter Jensen,
Skovborglundvej 6, 6580 Vamdrup.

Vojens-Skrydstrup: Søren Hvolbæk,
Hørlykkevej 13, Skrydstrup, 6500
Vojens. Tlf. (04) 54 17 91.

Øster Højst: Fru Hansine Christen-
sen, Alslev, 6252 Bedsted Lø. Tlf.
(04) 74 72 82.

Åbenrå: Købmand Jørgen Laurid-
sen, Søndergade 17, 6200 Åbenrå.
Tlf. (04) 62 10 28.

Konsulenter i området

Erik Kiel, Lykkevej 27, Løjt Kirke-
by, 6200 Åbenrå. Tlf. (04) 66 76 07.

Olav J. Nissen, Kystvej 2, Ballum,
6780 Skærbæk. Tlf. (04) 74 62 29.

ET TILBUD I REJSESKRIVEMASKINER:

ADLER TIPPA

- en robust rejsekrivemaskine, som hele familien kan have glæde af - Kr. 470,00 + moms.

P. J. SCHMIDT A/S

BOGHANDEL . KONTORFORSYNING

Vojens . Telefon (04) 54 12 26

Gram - iskold fornuft i litervis

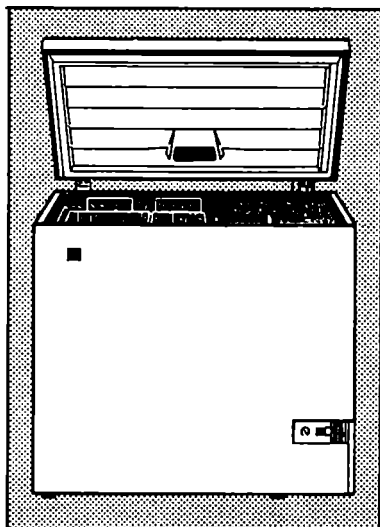
Gram hjemmefrysere og fryseskabe til lynfrysning og langtidsopbevaring af fødevarer er kvalitet i hver detalje - de er driftsikre og økonomiske i brug.

Vælg mellem 4 str. hjemmefrysere med rumindhold fra 220 ltr. til 590 ltr. eller 4 str. fryseskabe med rumindhold fra 80 ltr. til 445 ltr.

Der er altid en Gram fryser passende til Deres behov for fryseplads.

- Se de mange modeller hos Gram forhandleren.

BRØDRENE GRAM A/S

6500 VOJENS . TLF. (04) 5414 21

Handel

Grosserer-Societetet, Børsen,
1217 København K.

Tlf. (01) 15 53 20.

Formand: Grosserer Dan Bjørner,
København.

Provinshandelskammeret

Formand: Isenkræmmer, konsul
Mogens Aasted, Lemvig.

Tlf. (07) 82 15 11.

Øvrige medlemmer af kammeret:

Direktør Benny W. Petersen,
Nakskov.

Grosserer Leif Ladbye-Hansen,
Odense.

Direktør H. Christensen,
Middelfart.

Købmand Dan Clausen, Sorø.

Købmand Aage Hermansen,
Århus.

Direktør John Ruge, Ålborg.

Sekretariat: Kompagnistræde 32 A,
1208 København K.

Tlf. (0128) BY 90 66.

Jyllands-afdelingen: Ny Banegårds-
gade 45, 8000 Århus C.

Tlf. (06) 13 53 55.

Indkøbsforeninger

Dansk Landbrugs Grovvarerelskab

Hovedkontor: Axelborg, 1503 Kø-
benhavn V. Telex 2 29 68.

Tlf. (01) 15 11 13.

Formand: Gdr. N. Skak Jensen.

Ledende formand: Gdr. Martin
Nielsen.

Medlemmer af repræsentantskabet:

Gdr. Svend Nissen, Østergøj,
6382 Tørsbøl. Tlf. (04) 67 15 93.

Landmand Anders C. Nygaard,
Lydersholm, 6373 Jejsing.

Tlf. (04) 76 41 64.

Landmand Peter A. Petersen,
Høgebjerg, 6200 Åbenrå.

Tlf. (04) 66 71 70.

Gdr. Peter Jessen Rudbeck, Dal-
agergård, Fløvt, 6192 Øsby.

Tlf. (04) 58 41 90.

Gdr. Ejner Buch Schmidt,
»Askely«, 6590 Ødis.

Tlf. (05) 59 80 29.

Gdr. Hans Schmidt, Sandet,
Arrild, 6520 Tofthund.

Tlf. (04) 83 41 08.

Gdr. Niels Pedersen Villadsen,
»Lauenborg«, 6533 Øster Lindet.

Tlf. (04) 84 62 59.

DLG center Åbenrå/Haderslev
Nyhavn, 6200 Åbenrå.

Tlf. (04) 62 35 34.

Forretningsfører: L. Lund.

Handelsstandsforeninger og handelsforeninger i Sønderjylland (formænd)

Gråsten Handelsstandsforening:

Isenkræmmer Jørgen Ipland,
Slotsgade 7, 6300 Gråsten.

Tlf. (04) 65 16 60.

Haderslev Handelsstandsforening:

Grosserer Frithjof Nielsen,
Storegade 49-51, 6100 Haderslev.

Tlf. (04) 52 29 04.

Løgumkloster Handels- og Hånd-
værkerforening: Købmand K. G.
Hansen, Markedsgade 19, 6240 Lø-
gumkloster. Tlf. (04) 74 34 04.

Padborg Handelsstandsforening:

Manufakturhandler K. W. Damm,
Nørregade 38, 6330 Padborg.

Tlf. (04) 67 34 67.

Sønderborg Handelsstandsforening:

Direktør B. Hütscher,
Dybbølsten 10, 6400 Sønderborg.

Tlf. (04) 42 15 71.

Tofthund Handelsforening: Køb-
mand Hans Schmidt, Østergade 2,
6520 Tofthund. Tlf. (04) 83 18 88.

Tønder Handelsstandsforening:

Direktør H. M. Riggelsen,
Vidågade 45, 6270 Tønder.

Tlf. (04) 72 21 43.

Padborg Boghandel

Launi Pedersen

Telefon (04) 67 31 08

Støt den danske presses arbejde i Sydslesvig ved at tegne
abonnement på **FLENSBORG AVIS**, kr. 45,00 kr. kvartal.

BESTIL BOGEN OM »FLENSBORG AVIS«
med bladets historie gennem 100 år, kr. 38,00.

Bankkonto: Sydbank, Graasten.

UNION Bank AG, Flensborg.

Postgiro: København 102 30 . Hamborg 343 91.

Flensborg Avis A/s

Flensborg . Storegade 83-85 . Telefon (021) 7444 - 7855

Postboks: Padborg.

LEKKERLAND

VINE . SPIRITUOSA . CHOKOLADE

C. C. Petersen

Nørregade 78
Storegade 31

FLENSBORG

Telefon 2 51 03
Telefon 2 54 80

Vojens Handelsstandsforening:
Manufakturhandler Sv. Bork,
Vestergade 25, 6500 Vojens.
Tlf. (04) 54 13 09.

Abenrå Handelsstandsforening:
Eksportør Chr. P. Barsøe,
Tøndervej 74, 6200 Abenrå.
Tlf. (04) 62 33 66.

Brugsforeninger

Formand for F.D.B.s bestyrelse:
Fhv. minister Lars P. Jensen.

Førstedirektør:
cand. polit. Ebbe Groes.

Kredsformænd:

Gdr. Aage Hansen, Fæsted,
6630 Rødding. Tlf. (04) 84 53 70.

(Ribe-Tønder-kredsen).
Konsulent Erik Larsen, Bakkevej,
6230 Rødekro. Tlf. (04) 66 29 16.
(Abenrå-kredsen).

Gdr. Peter Hansen Bonde, Skær-
toft, 6440 Augustenborg.
Tlf. (04) 46 41 72.
(Sønderborg-kredsen).

F.D.B.s centralafdeling i Vejen:
Forretningsfører E. Skovmand,
6600 Vejen. Tlf. (05) 36 09 44.

De samvirkende købmands- foreninger i Danmark

Hovedkontor - Sekretariat:
Svanemøllevej 41, 2900 Hellerup.
Tlf. HE. (0143) 96 96.

Formand: Købmand Holger Chri-
stensen, Høje Gladsaxe Torv 2,
2860 Søborg. Tlf. (01) 69 61 44.

Centralorganisationen for Jylland:
Formand: Købmand Chr. Johan-
sen, 7000 Fredericia.

Derunder De sønderjydske Køb-
mandsforeningers Sammenslut-
ning: Formand: Købmand Jeppe
Gaarde, 6520 Toftlund.
Tlf. (04) 83 13 53.

Handelsforeningen for Gråsten og
Omegn: Formand: Købmand Jørg.
Andersen, 6383 Rinkenæs.
Tlf. (04) 65 16 65.

Haderslev og Omegns Købmands-
forening: Formand: Købmand
Johs. Matthiesen, Storegade 71,
6100 Haderslev. Tlf. (04) 52 22 81.

Sønderborg og Omegns Købmands-
forening: Formand: J. Nørgaard
Paulsen, Ringgade 151,
6400 Sønderborg. Tlf. (04) 42 13 20.

Midtsønderjyllands Købmands-
forening: Formand: Købmand
Jeppe Gaarde, 6220 Toftlund.
Tlf. (04) 83 13 53.

Tønder Amts Købmandsforening:
Formand: Købmand Jørgen Mad-
sen, 6261 Bredebro.
Tlf. (04) 74 13 40.

Tønder Kolonialhandlerforening:
Formand: Købmand A. J.
Schmidt, 6270 Tønder.
Tlf. (04) 72 24 74.

Abenrå og Omegns Købmands-
forening: Formand: Købmand
Hans Schmidt, Storegade 23,
6381 Kliplev. Tlf. (04) 68 76 29.

Anton Nielsen
UDSTYRSFORRETNING
Søndergade 7 AABENRÅ Telefon 74111

Ældste specialforretning
med
TÆPPER
GARDINER og
UDSTYR

Storegade 2
FLENSBORG
Telefon (021) 77 57

Søndergade 89
HARRESLEV
Telefon (021) 4 23 35

Banken for erhvervslivets nord-syd-kontakter!

Mange skandinaviske handelsfirmaer benytter sig af
DM-KONTI
hos os. - Det bringer store fordele for firmaet og dets
kunder!

INTET DANMARK UDEN SLESVIG
INTET SLESVIG UDEN DANMARK

**Gør HOLDT
hos HOLDT**

SLESVIG . LOLLFUSS 85

TELEFON (029) 2 39 80

Håndværk og industri

Håndværksrådet

Organisation for dansk håndværk og mindre industri.

Kontor: H. C. Andersens Boulevard 20, 1553 København V.

Tlf. (01) 12 36 76.

Formand: Murermester Adolph Sørensens, 4180 Sorø. Tlf. (03) 63 01 51.

I styrelsen: Murermester Hans Hansen, Lundsberg, 6200 Åbenrå. Tlf. (04) 66 33 34.

Tømremester Chr. Jensen, 6392 Bolderslev. Tlf. (04) 64 63 11.

Snedkermester Hans Sørensen, 6471 Vollerup. Tlf. (04) 42 45 27.

Teknologisk Informationstjeneste i Sønderjylland

Sønderjyllands Erhvervsråd, Storegade 8, 6200 Åbenrå.

Tlf. (04) 62 39 15.

Sønderjyllands Erhvervsråd

Storegade 8, 6200 Åbenrå.

Tlf. (04) 62 23 84.

Formand: Bankdirektør J. J. Paulsen, Vestergade 14, 6270 Tønder.

Tlf. (04) 72 15 25.

Næstformand: Direktør M. F. Schøler, Danfoss, 6430 Nordborg. Tlf. (04) 47 13 23.

Amtmand, dr. jur. Tyge Haarløv, 6270 Tønder. Tlf. (04) 72 10 66.

Borgmester H. Carstensen, Nørregade 27, 6100 Haderslev.

Tlf. (04) 52 28 98.

Amtsborgmester Erik Jessen, Storegade 19, 6200 Åbenrå. Tlf. (04) 62 50 50.

Stiftamtmand J. Pinholt, Ribe Landevej 3, 6100 Haderslev.

Tlf. (04) 52 20 27.

Overlærer Peter Gørrsen, MF, 6300 Gråsten. Tlf. (04) 65 15 09.

Sekretær: Erhvervsrådssekretær P. Groth Bruun, 6200 Åbenrå.

Lokale erhvervsråd

Agerskov Erhvervsråd:

Bygmester Kr. Tjørnélund, Branderupvej, 6534 Agerskov.

Tlf. (04) 83 33 24.

Bov Erhvervsråd:

Manufakturhandler K. W. Damm, Nørregade 38, 6330 Padborg.

Tlf. (04) 67 34 67.

Gram Erhvervsråd:

Snedker Ove Hansen, Skyttevej 19, 6510 Gram. Tlf. (04) 82 15 17.

Gråsten Erhvervsråd:

Boghandler Chr. L. Thiesgaard, Nygade 1, 6300 Gråsten.

Tlf. (04) 65 11 09.

Haderslev Erhvervsråd:

Erhvervschef Arne Jensen, Gl. Ting 16, 6100 Haderslev.

Tlf. (04) 52 55 50.

Toftlund Erhvervsråd:

Møbelhandler Godfred Hansen, Skovvej 1, 6520 Toftlund.

Tlf. (04) 83 10 33.

Tønder Erhvervsråd:

Erhvervschef V. V. Sonne, Tønder Erhvervskontor, Humlekærren, 6270 Tønder. Tlf. (04) 72 12 20.

Håndværker- og industriforeninger

Bov Handels- og Håndværkerforening:

Formand: Bogtrykker H. L. Clement, Østerløkke 2, Bov, 6330 Padborg. Tlf. (04) 67 66 00, privat:

(04) 67 33 86.

Gråsten Håndværkerforening:

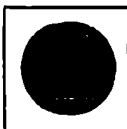
Formand: Bygmester P. Manner Jakobsen, A. D. Jørgensensgade 6, 6300 Gråsten. Tlf. (04) 65 15 65.

Haderslev Håndværkerforening:

Formand: Tømremester Jens Chr. Dueholm, Svanevej 25, 6100 Haderslev. Tlf. (04) 52 38 08.

Toftlund og Omegns Sparekasse

Telefon (04) 83 13 38

**Spørg
SPAREKASSEN**

Velklædt

-så **Otto Frej**

Toftlund . Telefon (04) 83 12 58

HERREEKVIPERING

ULLERUP^S ISENKRAM

Toftlund

Telefon (04) 83 12 34

**Haglskade-Forsikrings-Foreningen
for Nordslesvig**

(Oprettet 1875 - gensidig)

Indmeldelser modtages af tillidsmændene, kredsformændene
og ved henvendelse til D. Sørensen, Toftlund
(bedst mellem kl. 9-12. Efter kl. 17 ved telefon (04) 83 13 19).

Løgumkloster Handels- og
Håndværkerforening:
Formand: Købmand K. G. Hansen,
Markedsgade 19, 6240 Løgum-
kloster. Tlf. (04) 74 34 04.

Sønderborg Håndværker- og
Industriforening:
Formand: Bygmester Johan C.
Nielsen, Redstedsgade 13,
6400 Sønderborg. Tlf. (04) 42 19 31.

Toftlund Håndværkerforening:
Formand: El-installatør P. Kjær-
gaard, 6520 Toftlund.
Tlf. (04) 83 13 52.

Tønder Håndværkerforening:
Formand: Assurandør A. J. Ras-
mussen, Brorsonsvej 36,
6270 Tønder. Tlf. (04) 72 18 72.

Åbenrå Håndværker- og
Industriforening:
Formand: Snedkermester N. Høy-
berg-Larsen, Storegade 5,
6200 Åbenrå. Tlf. (04) 62 25 06.

Finansiering

Sønderjyllands Lånekasse

Sekretariat: Storegade 12-16,
6200 Åbenrå. Tlf. (04) 62 53 43 og
(04) 62 15 67.
(Sparekassen Sønderjylland).
Ekspeditionstid:
Mandag-fredag 9-12.

Sekretær: Sparekasseassistent
H. J. Nielsen, 6200 Åbenrå.
Tlf. (04) 62 54 02.

Bestyrelse: Sparekassedirektør H.
P. Jensen (formand), 6534 Ager-
skov. Tlf. (04) 83 31 13.
Sparekassedirektør Fr. Nielsen,
Sparekassen Haderslev,
6100 Haderslev. Tlf. (04) 52 66 33.
Kontorchef L. Frederiksen,
Økonomi- og budgetministeriet,
1218 København K.
Kontorchef E. Brøndberg-Jørgen-
sen, Økonomi- og budgetministe-
riet, 1218 København K.
Skyldrådsformand Johan Ander-
sen, 6372 Bylderup-Bov.
Tlf. (04) 76 21 87.

Sønderjyllands Investeringsfond

Storegade 8, 6200 Åbenrå.
Tlf. (04) 62 23 84.

Formand: Amtmand, dr. jur.
Tyge Haarløv, 6270 Tønder.
Tlf. (04) 72 10 66.

Næstformand: Fhv. bankdirektør
P. Juhler, 6200 Åbenrå.
Tlf. (04) 62 39 90.

Bankdirektør A. Buch,
Nørregade 30, 6100 Haderslev.
Tlf. (04) 52 35 26.

Kontorchef Ib Frederiksen,
Direktoratet for Egnsudvikling,
8600 Silkeborg. Tlf. (06) 82 56 55.

Kontorchef L. Frederiksen,
Økonomi- og budgetministeriet,
1218 København K.

Skyldrådsformand Johan Andersen,
6372 Bylderup-Bov.
Tlf. (04) 76 21 87.

Direktør M. F. Schøler, Danfoss,
6430 Nordborg. Tlf. (04) 47 13 23.

Sekretær: Erhvervsrådssekretær
P. Groth Bruun, 6200 Åbenrå.

Peter Henriksen

Aut. forhandler
DUCOLAKERERI

TOFTLUND . Telefon (04) 83 11 22 (fl. linjer)

RØDDING . Telefon (04) 84 10 22 (fl. linjer)

Jeppe GAARDE

Tlf. (04) 83 13 53 . 6520 Toftlund

Chr. Tandrup

Urmager og guldsmedeforretning

Toftlund . Telefon (04) 83 13 42

Anton Petersen

KORN . FODERSTOFFER . BRÆNDSEL

Toftlund . Telefon (04) 83 10 36 (fl. linjer)

Godsk Hansen & Søn

BOLIGMONTERING

Toftlund . Telefon (04) 83 10 33

Dansk Landbrugs Realkreditfond

H. C. Andersens Boulevard 1,
1503 København V.
Tlf. (01) 15 11 00.

Direktør: cand. oecon. Erik
Krogstrup.

Formand for repræsentantskab og
bestyrelse: Bankdirektør G. Ulrik,
A/S Varde Bank, 6700 Esbjerg.
Tlf. (05) 12 68 11.

Sønderjysk medlem af repræsen-
tantskabet: Sparekassedirektør
Fr. Nielsen, Sparekassen Hader-
slev, 6100 Haderslev.
Tlf. (04) 52 66 33.

Jyllands Kreditforening

(Hidtil: Jydsk Realkreditforening
for almindelig realkredit, Jydsk
Realkreditforening for særlig
realkredit samt Jyllands Kredit-
forening).

Foreningen virker endvidere som
administrator for følgende forenin-
ger:

Den vest- og sønderjydske
Kreditforening.

Kreditforeningen af ejere af
mindre ejendomme på landet
i Jylland.

(Jydsk Husmandskreditforening).

Kreditforeningen af jyske land-
ejendomsbesiddere i Nørrejylland.
Sønderjyllands Kreditforening.
Købstadhypotekforeningen (Jydsk
Hypotekforening).

Landhypotekforeningen for Dan-
mark (Ny jydsk Land-Hypotek-
forening).

Aalborg Hypotekforening.

Formand:

Lrs. Johs. Sørensen, Randers.

Kontorer:

Åstrupvej 13, 6100 Haderslev.
Herningvej 3, 6950 Ringkøbing.
Sct. Mathiasgade 1-3, 8800 Viborg.
Boulevarden 43, 9100 Ålborg.
Borgvold 16, 8260 Århus-Viby J.
(Fællessekretariat).

Direktion:

Haderslev: S. Marcussen (adm.),
cand. polyt. H. Bayer, Aage Hoyer.
Ringkøbing: Cand. jur. Jørgen
Larsen (adm.), Jens Jensen, Jens
Brørup Pedersen.

Viborg: Cand. jur. E. Wittrup
(adm.), K. Hammer Sørensen,
Johs. Kirketerp Nielsen.

Ålborg: Cand. jur. B. Rasmussen
(adm.), Kirsten M. Dideriksen,
O. Christensen, A. Hem, lrs.
S. E. Raen (adm.), cand. polyt.
E. Thomsen Støtt, Svend
Simonsen.

Århus: Lrs. Mogens Høyer (adm.),
Holger Iversen, O. Chr. Jørgensen,
Tage Hansen, lrs. O. Smedegaard
Andersen.

Kreditforeningen Danmark

(Hidtil: Ny Jysk Grundejer-Kre-
ditforening og Østifternes Kredit-
forening).

Hovedsædet i Herning, Viborgvej 1,
7400 Herning.

Direktion: Arkitekt Orla Nielsen,
adm. direktør: Advokat Jens H.
Møller, arkitekt Kaj Halse, lrs. H.
Winther-Rasmussen.

Hovedsædet i Århus, Åboulevarden
69, 8100 Århus C.

Direktion: Cand. jur. Svend Dal,
adm. direktør: Bygningsingeniør
C. Kjergaard Petersen, cand. jur.
Leif Juste.

Repræsentanter f. Sønderjyllands
amt: Haderslev, Sønderborg og
Åbenrå:

Købm. J. Kleeberg, Hertug Hans
Vej, 6400 Sønderborg.

Tønder: Direktør Peter Hinrichsen,
Provst Petersensvej 1, 6270 Tøn-
der.

Uden for købstæderne i det hidt.
Åbenrå amt, det hidt. Sønderborg
amt samt det hidt. Haderslev amts
østlige del:

Købm. Fritz Biehl, 6300 Gråsten.

I Rødning handler man i

BRUGSEN^S SUPERMARKED

- dér får man dividende

Frøs Herreds Sparekasse

i Rødning

Stiftet 1872

Telefon (04) 84 13 36

Andels - Kartoffelmelsfabrikken

„Sønderjylland“

Toftlund

Rødning Tømmerhandel

CHR. J. RAVN

Telefon (04) 84 11 49 . Telefon (04) 84 17 72

Massey Ferguson
traktorer og
mejetærskere

Lindberg^{AS}
MASKINFORRETNING
6630 RØDDING 04 - 84 12 34*

Landeværnet

Kontor: 6360 Tinglev.
Tlf. (04) 64 40 54.

Formand: Fhv. lærer J. Refslund
Poulsen, Vibevej 1, 6240 Løgum-
kloster. Tlf. (04) 74 36 08.

Næstformand: Gdr. Bahne Nicolai-
sen, Østerholm, 6371 St. Jyndeved.
Tlf. (04) 64 83 81.

Sekretær: Gdr. Karsten Th. Gre-
gersen, Frøslev, 6330 Padborg.
Tlf. (04) 67 32 27.

Forretningsfører: Bankfuldmægtig
Arne Jensen, 6360 Tinglev.

Turistforeninger

Samvirkende danske Turist- foreninger

Formand: Direktør Per Brønner,
5600 Fåborg. Tlf. (09) 61 16 56.
Sekretariat: 5600 Fåborg.

Augustenborg Turistforening

Formand: Overassistent J. V. Peter-
sen, Fasanvej 3, 6440 Augusten-
borg. Tlf. (04) 47 14 57.
Bureau: Augustenborgstuen, Store-
gade 28, 6440 Augustenborg.
Tlf. (04) 47 17 20.

Turistforeningen for Broagerland

Formand: Malermester Chr.
Mathiesen, 6310 Broager.
Tlf. (04) 44 13 32.
Bureau: Ihle's Papirhandel, Store-
gade 23, 6310 Broager.
Tlf. (04) 44 11 00.

Turistforeningen for Christians- feld og Omegn

Formand: Skatteinspektør Kai A.
Petersen, Christian VII Vej 16,
6070 Christiansfeld.
Tlf. (04) 56 16 62.
Bureau: Nørregade 2, 6070 Chri-
stiansfeld. Tlf. (04) 56 13 42.

Gram Turistforening

Formand: Driftsleder Oluf Hansen,
Savværket, 6510 Gram.
Tlf. (04) 82 18 64.
Bureau: Tage Andersens Bogtryk-
keri, Ringvej 5, 6510 Gram.
Tlf. (04) 82 13 35.

Turistforeningen for Haderslev og Omegn

Formand: Direktør Poul Anker
Larsen, Motel Haderslev,
6100 Haderslev. Tlf. (04) 52 60 10.
Bureau: Gravene, 6100 Haderslev.
Tlf. (04) 52 55 50.
Turistchef: Erhvervschef Arne
Jensen.

Jels-Rødding Turistforening

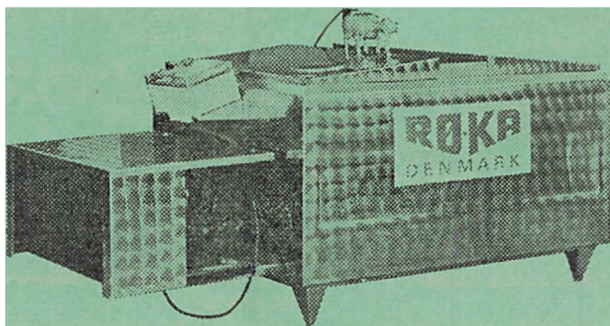
Formand: Lærer O. Finnemann
Viuff, Kløvervej 4, 6571 Jels.
Tlf. (04) 55 23 56.
Bureauer: Søndergade 6, 6571 Jels.
Tlf. (04) 55 21 10.
Vestkystens kontor, Torvet 5,
6630 Rødding. Tlf. (04) 84 11 14.
Turistchef: Fru E. Ankjer Jensen.

Nord-Als Turistforening

Formand: Ingeniør Niels Bjerre-
gård, Klintevej 2, Lunden,
6430 Nordborg. Tlf. (04) 45 03 26.
Bureau: Nord-Als Turistbureau,
Mads Clausensvej 1, 6430 Nord-
borg. Tlf. (04) 45 02 05.

Rømø Turistforening

**Turistforeningen for Skærbæk
kommune**
Formand: Hotelejer E. Hays Thø-
gersen, 6792 Havneby.
Tlf. (04) 75 51 22.
Bureau: Tvismark, 6791 Kongsmark.
Tlf. (04) 75 51 30.
Turistchef: Frk. Nina Hansen.

RØ-KA mælkekøletank

Mest solgte danske køletank
opfylder alle krav i DS/R 6019

Fabrikken RØ-KA A/S

6630 RØDDING . TELEFON (04) 84 10 32

AGERSKOV SPAREKASSE

Telefon (04) 83 31 13

CARL TRUELSEN

v/ Peter Truelsen . Agerskov . Telefon 83 33 03

KOLONIAL og ISENKRAM

**Turistforeningen for Sønderborg
og Omegn**

Formand: Revalideringschef Sv. A.
Helleesen, Kastanieallé 24 A,
6400 Sønderborg. Tlf. (04) 42 49 13.

Bureau: Sønderborg Turistbureau,
Rådhusstorvet 7, 6400 Sønderborg.
Tlf. (04) 42 35 55.

Turistchef: Per Christensen.

**Turistforeningen for Tofthund
og Omegn**

Formand: Manufakturhandler
P. A. Lautrup, 6520 Tofthund.
Tlf. (04) 83 11 16.

Bureau: Ejlf Johansens Boghandel,
Toldbodgade 18, 6520 Tofthund.
Tlf. (04) 83 15 51.

Tønder og Omegns Turistforening

Formand: Museumsinspektør,
dr. phil. Sigurd Schoubye, Ribe
Landevej 17, 6270 Tønder.
Tlf. (04) 72 22 15.

Bureau: Humlekærren, Torvet,
6270 Tønder. Tlf. (04) 72 12 20.

Turistchef: V. V. Sonne.

Vojens Turistforening

Formand: Overlærer Aage Gram,
Sjællandsgade 18, 6500 Vojens.
Tlf. (04) 54 15 44.

Bureau: Vojens Sparekasse, Øster-
gade 1, 6500 Vojens.
Tlf. (04) 54 11 44.

**Turistforeningen for Åbenrå
og Omegn**

Formand: Købmand Hans Schmidt.
Tlf. (04) 62 23 54.

Bureau: Jernbanegade 2,
6200 Åbenrå. Tlf. (04) 62 35 00.

Turistchef: Forretningsfører Frands
Gregersen, H. P. Hanssens Gade 7,
6200 Åbenrå. Tlf. (04) 62 36 50.

SÖNNICHSEN'S
Varehus

Ramsherred 42 . Aabenraa
Telefon 62 27 09

SÖNNICHSEN'S
LEGETØJ

Ramsherred 40
Aabenraa . Telefon 62 24 05

Hotel Gram

Telf. (04) 82 14 22

Agerskov Kro

Telf. (04) 83 32 28

Indeh. A. LAUTRUP

Johs. Bordorffs Maskinforretning

v/ P. C. NISSEN

Grundlagt 1892

Autoriseret Ford traktor forhandler

Skodborg J.

Telefon 84 81 16

**Skodborg Korn- og
Foderstofforretning A/s**

Telefon (04) 84 81 04

Korn . Foderstoffer . Kunstgødning . Fyringsolie

Skodborg Sparekasse – Bikuben

Skodborg . Telefon (04) 84 81 06

Kontor i Københoved

DANSKE INSTITUTIONER OG FORENINGER I SYDSLESVIG

Kgl. dansk Konsulat

D-239 Flensborg, Nordergraben 19.
Tlf. (0461) 2 33 05.

Generalkonsul: Professor, dr. phil.
Troels Fink.

Vicekonsul: Holger Nyvang Knudsen.

Vicekonsul: H. Hansen.

Dansk Generalsekretariat

D-239 Flensborg, »Flensborghus«,
Norderstrasse 76.
Tlf. (0461) 78 21 - 78 22 - 78 29.

Generalsekretær

Hans Ronald Jørgensen.
Sekretær Dieter Lenz.

Afdelingsleder Lene Dørffler.

Teater- og foredragsafdelingen.
Tlf. (0461) 78 21.

Fuldmægtig Gertrud Reich.

Regnskabsafdelingen.
Tlf. (0461) 78 29.

Dansk Kirke i Sydslesvig

Dansk Kirkekontor, D-239 Flensborg,
Wrangelstrasse 14.
Tlf. (0461) 5 29 25.

Førstepræst: Provst Ingemann
Christensen, D-239 Flensborg,
Wrangelstrasse 14.
Tlf. (0461) 5 25 65.

5 sekretærer, 25 præster,
57 menigheder, 94 prædikesteder.
Forretningsfører: Erik Matthiesen.

Dansk Skoleforening for Sydslesvig

Formand:

Rådmand, sekretær Jakob Meyer,
D-239 Flensborg, Voigtstrasse 4 a.
Tlf. (0461) 2 26 23.

Skoledirektør:

Chr. Thorup Nielsen,
D-239 Flensborg, Stuhrs Allé 22,
Postfach 332. Tlf. (0461) 5 24 98.
Kontor: D-239 Flensborg, Stuhrs
Allé. Tlf. (0461) 5 20 44.
Dansk postadresse: Box A, Syd-
bank, 6340 Kruså.

Duborg-Skolen

D-239 Flensborg, Ritterstrasse 27.
Tlf. (0461) 2 23 31.

Privat dansk gymnasium og
realskole.

Rektor: Knud Fanø,
Dansk postadresse: Box D.
Sydbank, 6340 Kruså.

Dansk Menighedspleje, Flensborg

Leder: Fru Petra Böwes,
Menighedshus for Helligåndskirken,
D-239 Flensborg,
Toosbüystrasse 7.
Tlf. (0461) 2 58 39.

Gamles Værn

Formand: Fru Betty Leckband,
D-239 Flensborg, Im Tal 10.
Tlf. (0461) 4 16 73.

TELEFONSAMTALER TIL SYDSLESVIG

De tyske områdenumre (f. eks. Flensborg: 0461) benyttes ikke ved selvvalgte samtaler til Sydslesvig fra 04-området i Danmark.

Se vejledningen i telefonbogen.

Gram Bank

Telf. (04) 82 16 21

Filial af Privatbanken i København

ENHVER HUSMODERS ØNSKE

er at få vasket hos

CENTRALVASKERIET

LØGUMKLOSTER

HURTIGT . BEHAGELIGT . ØKONOMISK

De kender vognen - den kommer overalt!

Telefon (04) 74 39 47

HANDELSBANKEN

- altid med i billedet

LØGUMKLOSTER . Telefon 74 35 18

Kontor i Bedsted Lø . Telefon 74 71 37

HOLM HANSEN^S BOGHANDEL

Løgumkloster . Telefon 74 35 67

Dansk Centralbibliotek for Sydslesvig

D-239 Flensburg, Norderstrasse 59.
Dansk postadresse: Box B,
Sydbank, 6340 Kruså.
Tlf. (0461) 79 53 - 79 54.

Åbningstider:

Sommerhalvår 10-19, lørdag 10-14.
Vinterhalvår 10-20, lørdag 10-14.
Overgangsdatoer mellem halv-
årene meddeles gennem »Flens-
borg Avis«.

Overbibliotekar Jørgen Hamre.

Leder af børnebiblioteket:
Kirsten Hoppe.

Leder af udlån for voksne:
Jørgen Vestergaard.

Leder af Fællesbogsamlingen med
bogbilsarbejde: Kirsten Fabricius.
Studieafdelingen: Bibliotekslektor
Poul Kürstein.

Det danske Bibliotek i Husum, D-225 Husum, Klaus Groth Strasse 45.

Tlf. Husum (04871) 37 20. Leder:
Bibliotekar Anne Kjestine Buhl.

Det danske Bibliotek i Slesvig, D-238 Slesvig, Lollfuss 69.

Tlf. Slesvig (04621) 2 42 63.
Leder: Bibliotekar Karen Hansen.

Dansk Sundhedstjeneste for Sydslesvig

Formand for sundhedsrådet og for-
retningsudvalget: Pastor Paul
Tappe, D-2262 Leck, Osterstr. 5.
Tlf. (04662) 24 43.

Kontorchef Franz Wingender.

1 overlæge, 1 skolelæge, 1 skole-
tandlæge, 1 ledende hjemmesyge-
plejerske, 24 hjemmesygeplejer-
sker og 5 sundhedsplejersker.

De sydslesvigske Husmoder- foreninger

Formand: Fru Karen Svendsen,
D-2260 Niebüll, Osterweg 67,
Den danske Skole.
Tlf. (04661) 53 42.

Sekretær: Fru Maria Wingender,
D-239 Flensburg, Timm Kröger-
weg 8. Tlf. (0461) 5 20 71.

Den slesvigske Kvindeforening

Formand: Fru Esther Lange,
D-2391 Adelby, Hauptstrasse 53.
Tlf. (0461) 6 14 88.

Konsulent: Frk. Anna Fuglbjerg
Eriksen, D-2391 Harrislee,
Am Hang 25. Tlf. (0461) 4 44 18.
51 lokalforeninger.

Sønderjysk Arbejderforening (S. A. F.)

Formand: Heinrich Hinrichsen,
D-2380 Schleswig, Erdbeer-
berg 32.

Sydslesvigsk Erhvervsfond

Formand for tilsynsrådet: Grosserer
Hans Paulsen, D-239 Flensburg,
Fritz Reuter Weg 8.

Tlf. (0461) 77 11.

Kontor: D-239 Flensburg, Norder-
strasse 76 III. Tlf. (0461) 2 66 21.

Forretningsfører: Rolf Lehfeldt.

Dansk Erhvervsforening i Sydslesvig

D-239 Flensburg, Norderstr. 76 III.
Formand: Grosserer Hans Paulsen,
D-239 Flensburg, Frits Reuter

Weg 8. Tlf. (0461) 77 11.

Sekretariat: D-239 Flensburg,
Norderstr. 76 III. Tlf. (0461) 2 66 21.

Union-Bank A/S

D-239 Flensburg, Grosse Strasse 2.
Tlf. (0461) 77 57 & D-2391 Harrislee,
Süderstrasse 89. Tlf. (0461) 4 23 35.

Direktion: Hans Erik Hansen,
F. Pinn, Otto Christiansen.

Slesvigsk Kreditforening

Formand for tilsynsrådet:
Gdr. Christian Mahler,
D-2391 Havrup Mark.
Tlf. Barderup (04630) 965.

Kontor: D-2391 Harrislee,
Süderstrasse 89. Tlf. (0461) 4 19 75.
Forretningsfører: Nis Hansen.

AKSEL MICHELSEN

Tønder . Telefon 72 11 11*

KUL og TRÆLAST . BYGNINGSARTIKLER . STØBEGODS
Formbrændselsfabrik . TEXACO brændselsolier
CEMENTVAREFABRIK

VI
ER TIL
FOR
DEM

Den Danske Landmandsbank

Aktieselskab

TØNDER AFDELING

Vestergade 31 . Telefon 72 21 22

J. N. JEFSEN

BØGER . PAPIR . KUNST

Alt i skøn- og faglitteratur

Storegade 5 . Telefon 72 23 41 . Tønder

En god forretnings-
forbindelse giver tryghed

Gør Deres indkøb af

TRÆLAST,

BYGNINGSARTIKLER,

KUL, KOKS og

FYRINGSOLIE m. m.

hos

P Trælast

Christensen

Tlf. 72 14 50 . Tønder

»Mobil« depot

Sydslesvigs danske Ungdomsforeninger

Formand: Skoleleder Heinrich
Schultz, D-2256 Garding.
Tlf. Garding (04862) 512.
Dansk Ungdomssekretariat:
D-239 Flensborg, Moltkestr. 20 a.
Tlf. (0461) 5 10 51.

Forretningsfører: Karl Kring.
63 enkeltforeninger og 10 ungdoms-
og fritidshjem samt 20 »Ungdoms-
mens Dagligstuer«.

Idrætshallen

D-239 Flensborg, Moltkestrasse 20 c.
Tlf. (0461) 5 10 53.
Inspektør John Larsen.

»Christianslyst«

D-2347 Nottfeld, pr. Sønderbrarup.
Tlf. Sønderbrarup (04641) 22 29.
Forstander Sv. A. Jensin.

Dansk Ungdomshjem

D-238) Slesvig, Neuwerkstrasse 6.
Tlf. (04621) 2 35 47.
Bestyrerinde: Fru Helga Büchmann.

Sydslesvigsk Forening (SSF)

Formand: skoleleder Ernst Meyer,
D-2261 Medelby.
Tlf. Medelby (04605) 383.
180 distrikter og afdelinger, 8 amter
med hver 1 sekretariat og
1 sekretær.

Flensborg by:

Formand: Husmester Erwin Hüb-
ner, D-239 Flensborg, Norder-
strasse 59. Tlf. (0461) 7954.
Sekretariat: D-239 Flensborg,
Norderstr. 76. Tlf. (0461) 2 47 66.
Sekretær: Søren Hansen.

Flensborg amt:

Formand: Skoleleder Gerhard
Ernst, 2395 Husby, Lerchenweg 2.
Tlf. Husby (04634) 508.
Sekretariat: D-239 Flensborg,
Schiffbrücke 41. Tlf. (0461) 2 58 27.
Sekretær: Nils Petersen.

Gottorp amt:

Formand: Pastor Hans Parmann,
D-238 Slesvig, Bismarcksstr. 18 a.
Tlf. (04621) 2 58 15.
Sekretariat: D-238 Slesvig, Loll-
fuss 69. Tlf. (04621) 2 38 88.
Sekretær: Magnus Bichel.

Husum amt:

Formand: Skræddermester Karl
Christiansen, 2254 Friedrichstadt,
Prinzess-Strasse 15.
Tlf. (04881) 373.
Sekretariat: D-225 Husum, Neu-
stadt 81. Tlf. (04841) 25 27.
Sekretær: Wilhelm Müller.

Rensborg nærreamt:

Formand: Fjernsynsmekaniker
Manfred Kühl, D-237 Rensborg,
Sophienstr. 20. Tlf. (04331) 2 78 08.
Sekretariat: D-237 Rensborg,
»Amtmandsgården«, Torstrasse 4.
Tlf. (04331) 2 33 76.
Sekretær: Peter Häbel.

Sydtønder amt:

Formand: Skoleleder Georg Lesch,
D-2261 Nykirke, Dansk skole.
Tlf. Nykirke (04664) 228.
Sekretariat: D-2262 Læk, Kokke-
daler Weg 87. Tlf. Læk (04662) 845.
Sekretær: Willy Fries.

Ejdersted amt:

Formand: Gdr. Otto Andresen,
D-2251 Vollervik.
Tlf. Garding (04862) 981.
Sekretariat: D-2253 Tønning, Jo-
hann Adolf Strasse 22.
Tlf. (04861) 412.
Sekretær: Gerhard Lempert.

Egernførde amt:

Formand: Johannes Rönnaу,
D-233 Egernførde, Meininger
Strasse 21.
Sekretariat: D-233 Egernførde,
Noorstr. 20. Tlf. (04351) 25 27.
Sekretær: Günter Dreller.

Jaruplund Højskole

Forstander: Karl Andresen,
D-2391 Jaruplund, Flensborg.
Tlf. Barderup (04630) 382.

Hansen sparer penge i skat hvert år

Det årlige problem. Tjent lidt for meget. Så er der efterbetaling. Noget surt noget. De kender det godt... ikke betale mere end højst nødvendigt... der må være en udvej... Hansen klarer den... snakker med banken... de finder ud af det... sammen.

*tal med
banken*

SYDBANK
- den sønderjyske bank

Flensborg Avis

D-239 Flensborg, Grosse Strasse
83-85. Tlf. (0461) 78 55.

Chefredaktør Karl Otto Meyer.

Direktør Peter Jans.

Südschleswigsche Heimat-Zeitung

D-239 Flensborg, Grosse Strasse
83-85. Tlf. (0461) 74 44.

Chefredaktør: Carl Hagens.

Direktør Peter Jans.

Sydslesvigsk Vælgerforening (SSV)

Formand: Chefredaktør Karl Otto
Meyer, Flensborg Avis, Flens-
borg. Tlf. (0461) 78 55.

Landssekretariat: D-239 Flensborg,
Norderstrasse 74 I. Tlf. (0461) 74 21.

Landssekretær: Paul Hertrampf.

Sekretær: Jakob Meyer.

Dansk Lærereforening for Sydslesvig

Formand: Skoleleder Jørgen Peter-
sen, D-2265 Ladelund.
Tlf. (04666) 367.

KFUM og KFUM i Sydslesvig

Kredsformand: Pastor Paul Tappe,
D-2262 Leck, Osterstrasse 5.
Tlf. Leck (04662) 24 43.

Distriktssekretær: Tyge Holm,
D-239 Flensborg, Knuthstrasse 2.
Tlf. (0461) 2 65 87.

11 foreninger og klubber.

Dansk Spejderkorps Sydslesvig

Korpschef: Viceskoleinspektør
Dirch Jørgensen, D-238 Slesvig,
Husumer Strasse 69.
Tlf. (04621) 2 62 62.

9 troppe og 6 flokke (både piger og
dreng). Træningscentre: »Tydal«
og »Østerbymark«.

Frivilligt Drengeforebund i Sydslesvig

Distriktet ledes af et forretningsud-
valg. Adresse: Lærer Jens Døs-
sing, D-239 Flensborg, Schöne
Aussicht 8 a. Tlf. (0461) 3 54 67.

11 kredse - 1 orkester i Flensborg.

Dirigent: Ingolf Julius, D-239
Flensborg, Dorotheenstrasse 33.

Sommerlejr ved Tarp (»Trenehyt-
ten«) og »Kongens Hus« ved
Tetenbøl.

Foreningen »Norden«, Sydsl. afd.

Formand: Pastor C. B. Karstoft,
D-2391 Tarp, Harkielweg 2.
Tlf. Tarp (04638) 431.

Sekretariat: D-239 Flensborg, Nor-
derstrasse 76. Tlf. (0461) 78 21.

Sydslesvigs danske Kunstforening

Formand: Overlærer Harry Jensen,
D-239 Flensborg, Wilhelm Busch-
Winkel 4. Tlf. (0461) 5 34 73.

Dansksindede sydslesvigiske Krigsdeltagere

Formand: Assurandør Johs. Anker-
sen, D-239 Flensborg, Toosbü-
strasse 33. Tlf. (0461) 2 50 86.

Sydslesvigiske Folkekor

Formand for samarbejdsudvalget:
Vinkyper Karl H. Zeuch, D-239
Flensborg, Junkerhohlweg 23.

Formand for musikudvalget:
Gymnasieoverlærer Hans Werner
Hansen, D-239 Flensborg,
Angelburger Str. 54.
Tlf. (0461) 2 21 46.

Foriining for nationale Frashe

(Friserforeningen)

Formand: Gårdejer Carsten Boysen,
D-2263 Risum, Reederswäi 1.
Tlf. Nibøl (04661) 88 86.

Sekretariat: D-2263 Lindholm.
Tlf. Nibøl (04661) 87 35.

Sekretær: Alfred Boysen.

**Fælleslandboforeningen
for Sydslesvig**

Kontor: D-2391 Harrislee, Süder-
strasse 89. Tlf. (0461) 4 19 75.

Formand: Gdr. Peter Andresen,
D-2261 Kalleshave, pr. Achtrup.
Tlf. Læk (04662) 24 27.

Landbrugskonsulent: Aage Søren-
sen, D-2391 Jaruplund, Jarplunder
Weg 1. Tlf. (0461) 9 15 66.

**Landboforeningen for Flensborg
og Omegn**

Formand: Gdr. Søren Andresen,
D-2391 Hyllerup.

Tlf. Hanved (04608) 67 77.

Konsulent: Aage Sørensen, D-2391
Jaruplund, Jarplunder Weg 1.

Tlf. Flensborg (0461) 9 15 66.

Landboforeningen for Sydangel

Formand: Gårdejer Detl. Lassen,
D-2381 Strukstrup.

Tlf. Ulsby (04623) 250.

Konsulent: Christen Møller,
D-2347 Sønderbrarup.

Tlf. (04641) 22 49.

Landboforeningen for Gottorp amt

Formand: Claus Buck,
D-2371 Christiansholm, Rensborg
amt. Tlf. Christiansholm
(04339) 220.

Konsulent: Hans Chr. Paulsen,
D-2381 Lyrskov, Post Ruhekrug.
Tlf. Slesvig (04621) 2 34 45.

**Landboforeningen for Husum
og Omegn**

Formand: Thomas Brodersen,
D-2251 Büttjebüll, Post Sterdebüll.
Tlf. Bredsted (04871) 706.

Konsulent: Henning Jensen,
D-2251 Hatsted. Tlf. (04846) 594.

**Landboforeningen for Sydtønder
amt (gest)**

Formand: Peter Andresen,
D-2262 Kalleshave, pr. Læk.
Tlf. Læk (04662) 24 27.

Konsulent: Harald Holm Jacobsen
D-2264 Süderlügum.

Tlf. (04663) 306.

**Den nordfrisiske Landboforening
(marsken)**

Formand: Gdr. Carsten Boysen,
D-2263 Risum, Reederswäi 1.

Tlf. Nibøl (04661) 88 86.

Konsulent: Harald Holm Jacobsen
D-2264 Süderlügum.

Tlf. (04663) 306.

Landboforeningen for Ejdersted

Formand: Gdr. Otto Andresen,
D-2251 Vollervik.

Tlf. Garding (04862) 981.

Konsulent: Henning Jensen,
D-2251 Hatsted. Tlf. (04846) 594.

„CERES“

KORN- OG FODERSTOFFORRETNING

AKTIESELSKAB

Aabenraa . Telefon (04) 62 13 21*

Hæg inventar A/S
Telf. (04) 83 11 11 . 83 11 12
Toftlund

BUTIKSMONTAGE
for kolonial og
manufaktur m. m.

*

BUTIKSINVENTAR

KVALITETS-TRYKSAGER

er ikke dyrere

AABENRAA BOGTRYKKERI

BOGTRYK - OFFSET

v/ Leif Mogensen

Aabenraa . Vestermarksvej 21 . Telefon (04) 62 25 49

SÆKKO BOY

FJERLET RULLENDE
AFFALDSSAMLER

– løser også

Deres affaldsproblem . . .

Alle oplysninger:

SÆKKO HOSJØ AFD

6200 Aabenraa - Tlf. (04) 62 18 18

alt i plasticposer og sække

MARKEDSFORTEGNELSE FOR 1973

Sønderjyllands amtskommune

- Arnum**, første lørdag i maj og tredje lørdag i september heste.
Haderslev, hver mandag eksportmarked med slagtekvæg og grise-
marked.
Højer, anden lørdag i september får.
Kliplev, 9. juni heste.
Løgumkloster, 13. aug. heste.
Skærbæk, hver onsdag marked med heste og slagtekvæg.
Sønderborg, hver tirsdag eksportmarked med slagtekvæg.
Tønder, hver tirsdag eksportmarked med slagtekvæg.
Åbenrå, hver tirsdag eksportmarked med slagtekvæg.

Ribe amtskommune

- Brørup**, hver mandag eksportmarked med heste og slagtekvæg. 17. jan.,
21. febr., 21. marts, 4., 11. og 25. april, 16. maj, 18. juli, 15. aug., 5. og 19.
sept., 3., 17. og 24. okt., 7. og 21. no., 5. og 19. dec. levekvæg. 14. marts,
2. maj og 26. sept. heste og levekvæg.
Esbjerg, hver mandag eksportmarked med slagtekvæg.
Grindsted, hver mandag marked med heste og slagtekvæg. Torvedag
samt grisemarked hver torsdag.
Ho, 25. aug. fåremarked.
Ribe, hver mandag marked med heste og slagtekvæg.
Varde, hver torsdag i april og oktober og hver første og tredje torsdag
i de øvrige måneder marked med heste og levekvæg. Torvedag hver
torsdag.
Vorbasse, 19. juli heste
Ølgod, hver mandag marked med heste og slagtekvæg.

Vejle amtskommune

- Horsens**, hver onsdag eksportmarked med heste og slagtekvæg; hver
fredag marked med levekvæg. Torvedag hver onsdag og lørdag; land-
boauktion og grisemarked hver fredag.
Kolding, hver tirsdag eksportmarked med heste og slagtekvæg.
Vejle, hver mandag eksportmarked med heste og slagtekvæg.

Ringkøbing amtskommune

- Herning**, hver tirsdag eksportmarked med heste og slagtekvæg. Torve-
dag hver tirsdag og lørdag, grisemarked hver torsdag.
Holstebro, hver mandag eksportmarked med heste og slagtekvæg. Hver
torsdag marked med levekvæg og grisemarked.
Lemvig, hver tirsdag marked med heste og slagtekvæg.
Skjern, hver onsdag marked med heste og slagtekvæg. Hver fredag
marked med levekvæg.
Ulfborg, 29. aug. heste og levekvæg.

Århus amtskommune

- Grenå**, hver tirsdag eksportmarked med heste og slagtekvæg.
Hammel, grisemarked hver torsdag, hvis helligdag søgnedagen før.
Kolind, 12. sept. heste.
Løgten by, første onsdag i hver måned grisemarked.
Randers, hver onsdag eksportmarked med heste og slagtekvæg; hver lørdag marked med heste og levekvæg.
Salten, 22. juni heste.
Silkeborg, hver mandag eksportmarked med heste og slagtekvæg.
Skanderborg, torvedag hver fredag; grisemarked hver tirsdag.
Århus, hver mandag eksportmarked med heste og slagtekvæg på kvæg-torvet.

Viborg amtskommune

- Kjellerup**, hver onsdag eksportmarked med heste og slagtekvæg.
Skive, hver mandag eksportmarked med heste og slagtekvæg.
Thisted, hver torsdag eksportmarked med heste og slagtekvæg. Hver tirsdag marked med levekvæg.
Viborg, 24. sept. heste.
Vildsund, 19. juli heste.

Nordjyllands amtskommune

- Brønderslev**, anden mandag i hver måned (i marts, april og september den første mandag) heste.
Flauenskjold, 10. sept. heste.
Hjallerup, sommermarked med heste den første mandag i juni, der ikke er helligdag, med forprang dagen før.
Hjørring, hver mandag eksportmarked med heste og slagtekvæg.
Hobro, hver mandag marked med heste og slagtekvæg.
Nibe, hver mandag marked med heste og slagtekvæg.
Ålborg, hver tirsdag eksportmarked med heste og slagtekvæg. Hver fredag marked med levekvæg og grisemarked.
Års, hver mandag marked med heste og slagtekvæg.

Øerne øst for Storebælt

- Holbæk**, hver tirsdag eksportmarked med heste og slagtekvæg.
København, hver onsdag eksportmarked med heste og slagtekvæg.
Nykøbing på Falster, hver tirsdag eksportmarked med heste og slagtekvæg.
Næstved, hver tirsdag eksportmarked med heste og slagtekvæg. Torvedag hver onsdag og lørdag.
Ringsted, anden lørdag i april, juni og oktober heste.
Slagelse, hver mandag eksportmarked med heste og slagtekvæg. Torvedag hver onsdag og lørdag.
Sorø, hver mandag marked med heste og slagtekvæg.
Ny Toftegård pr .Ølstykke, 24. februar heste.

Øerne vest for Storebælt

- Egeskov**, 19. sept. heste.
Odense, hver mandag (eller hvis helligdag den påfølgende tirsdag) eksportmarked med heste og slagtekvæg; 26. juni (St. Knud) heste; hver fredag marked med levekvæg og grisemarked.
Svendsborg, hver tirsdag eksportmarked med slagtekvæg.

Kvæg- og hestemarkeder i Sydslesvig

Nordfrisland

Husum. Om torsdagen afholdes grisemarked (falder denne dag på en helligdag, afholdes grisemarkedet om onsdagen).

Langhorn (kvæg og får): 28. april, 20. oktober, (heste): 1. sept. (2 dage).

Frederiksstad (heste): 20. juli, 11. sept.

Tønning (heste): 17.-19. august (3 dage).

Læk (grise): 2., 8., 15., 22. og 29. januar, 5., 12., 19. og 26. februar. (Grise og får): 5., 12., 19. og 26. marts, 2., 9., 16., 24. og 30. april, 7., 14., 21. og 28. maj, 4., 12., 18. og 25. juni. (Grise): 2., 9., 16., 23. og 30. juli. (Magerkvæg og grise): 6., 13., 20. og 27. august, 3., 10., 17. og 24. september, 1., 8., 15., 22. og 29. oktober, 5., 12., 19. og 26. november. (Grise): 3., 10., 17. og 24. og 31. december.

Slesvig amt

Slesvig (heste og føl): 7. september. – Om lørdagen grisemarked – (falder denne lørdag på en helligdag, afholdes markedet på den forudgående hverdag).

Sønderbrarup (heste): 30. juli.

Rensborg Nørreamt

Rensborg (hornkvæg og heste): 4. jan. og 29. marts. (Rotenhöferhornkvæg og heste): 12. april. (Magerkvæg): 26. april. (Hornkvæg og heste): 21. juni og 20. september. (Rotenhöferhornkvæg og heste): 18. oktober. (Magerkvæg): 25. oktober. (»Nutzvieh«, heste, hornkvæg, får og svin): hver torsdag (falder denne torsdag på en helligdag, afholdes markedet på den forudgående hverdag, onsdag). Om torsdagen afholdes småmarked, særlig grise og fjerkræ (falder denne torsdag på en helligdag, afholdes markedet på den forudgående hverdag, onsdag). (Slagtekvæg): hver mandag (falder denne mandag på en helligdag, afholdes markedet på den efterfølgende hverdag, tirsdag).

Krammarkeder i Sydslesvig

Bredsted 15., 16. og 17. juni, 14., 15. og 16. september.

Bydelsdorf ingen krammarked i 1973.

Egernfærde 18., 19. og 20. marts (f. m. 17. marts), 30. juni, 1., 2. og 3. juli, 23., 24. og 25. september.

Flensborg 30. og 31. marts, 1., 2. og 3. april, 14., 15., 16., 17. og 18. sept.

Frederiksstad 20., 21. og 22. juli.

Gårding 15., 16. og 17. juni.

Husum 21., 22., 23. og 24. juni, 20., 21., 22. og 23. september.

Kappel 12., 13. og 14. maj, 4. og 5. november.

Langhorn 1. og 2. september.

Læk 13. og 14. maj (f. m. 12. maj), 14. og 15. oktober (f. m. 13. oktober).

Nibøl 2., 3. og 4. juni (f. m. 1. juni).

Rensborg 23., 24., 25. og 26. marts, 22., 23., 24. og 25. juni, 21., 22., 23. og 24. september.

Satrup 7., 8. og 9. september.

DRÆGTIGHEDSTABEL

Drægtighedens begyndelse	Fødsel kan ventes hos:				
	Hopper 329-345 dage	Koer 279-282 dage	Får 144-152 dage	Soer 112-115 dage	
Januar	1	December 2	Oktober 8	Juni 2	April 25
»	8	» 9	» 15	» 9	Maj 2
»	15	» 16	» 22	» 16	» 9
»	22	» 23	» 29	» 23	» 16
»	29	» 30	November 5	» 30	» 23
Februar	5	Januar 6	November 12	Juli 7	Maj 30
»	12	» 13	» 19	» 14	Juni 6
»	19	» 20	» 26	» 21	» 13
»	26	» 27	December 3	» 28	» 20
Marts	5	Februar 3	December 10	August 4	Juni 27
»	12	» 10	» 17	» 11	Juli 4
»	19	» 17	» 24	» 18	» 11
»	26	» 24	» 31	» 25	» 18
April	2	Marts 3	Januar 7	September 1	Juli 25
»	9	» 10	» 14	» 8	August 1
»	16	» 17	» 21	» 15	» 8
»	23	» 24	» 28	» 22	» 15
»	30	» 31	Februar 4	» 29	» 22
Maj	7	April 7	Februar 11	Oktober 6	August 29
»	14	» 14	» 18	» 13	September 5
»	21	» 21	» 25	» 20	» 12
»	28	» 28	Marts 4	» 27	» 19
Juni	4	Maj 5	Marts 11	November 3	September 26
»	11	» 12	» 18	» 10	Oktober 3
»	18	» 19	» 25	» 17	» 10
»	25	» 26	April 1	» 24	» 17
Juli	2	Juni 2	April 8	December 1	Oktober 24
»	9	» 9	» 15	» 8	» 31
»	16	» 16	» 22	» 15	November 7
»	23	» 23	» 29	» 22	» 14
»	30	» 30	Maj 6	» 29	» 21
August	0	Juli 7	Maj 13	Januar 5	November 28
»	13	» 14	» 20	» 12	December 5
»	20	» 21	» 27	» 19	» 12
»	27	» 28	Juni 3	» 26	» 19
September	3	August 4	Juni 10	Februar 2	December 26
»	10	» 11	» 17	» 9	Januar 2
»	17	» 18	» 24	» 16	» 9
»	24	» 25	Juli 1	» 23	» 16
Oktober	1	September 1	Juli 8	Marts 2	Januar 23
»	8	» 8	» 15	» 9	» 30
»	15	» 15	» 22	» 16	Februar 6
»	22	» 22	» 29	» 23	» 13
»	29	» 29	August 5	» 30	» 20
November	5	Oktober 6	August 12	April 0	Februar 27
»	12	» 13	» 19	» 13	Marts 6
»	19	» 20	» 26	» 20	» 13
»	26	» 27	September 2	» 27	» 20
December	3	November 3	September 9	Maj 4	Marts 27
»	10	» 10	» 16	» 11	April 3
»	17	» 17	» 23	» 18	» 10
»	24	» 24	» 30	» 25	» 17

JAGT

JAGTRÅDET

Nedsat i henhold til lov af 28. april 1931 med tillæg.

H. C. Andersens Boulevard 40, 1553 København V. Tlf. (01) 11 07 47 og (01) 11 07 48.

Rådet består af 3 medlemmer udnævnt af landbrugsministeren og bistår denne med administrationen af jagtfonden m. v.

Formand:

Proprietær Hans Aaskilde, Aaskildegård, Østby, 4050 Skibby. Tlf. (03) 32 00 14.

Sekretær:

Kontorchef Chr. Gulmann, Landbrugsministeriet, København K.

JAGTKONSULENTVÆSENET

Oprettet som rådgivende institution i spørgsmål om jagt og vildtpleje. Såvel jægere som grundejere kan uden vederlag kontakte jagtkonsulentvæsenets personale. Udgifterne til jagtkonsulentvæsenet udredes af jagtfonden. Den daglige ledelse har overjagtkonsulenten, hvis nærmeste foresatte er jagtrådet. Øverste myndighed har landbrugsministeriet, der skal godkende ansættelser, afskedigelser, instruks m. m.

LANDSJAGTFORENINGEN

AF 1923

Hovedkontor:

Frydendalsvej 20, 1809 København V. Tlf. (01) 31 11 35.

Formand:

Frede Petersen.

Medlemsblad: Jagt og Fiskeri.

JAGTKONSULENTER

Overjagtkonsulent:

Egon Sørensen, Skærvad Møllegård, 8500 Grenå. Tlf. (06) 32 05 44, Kirial 76.

Strandjagtkonsulent:

V. M. Fynboe, 5. Maj Plads 3, 5700 Svendborg. Tlf. (09) 21 20 62.

Sønderjyske distrikt:

S. Essendrop, Dybvighoved, 6200 Åbenrå. Tlf. (04) 66 73 63.

VILDTBIOLOGISK STATION KALØ

Kalø, 8410 Rønde. Tlf. (06) 37 12 44.

Stationen, der er oprettet af landbrugsministeriet under jagtrådets medvirken, foretager studier over danske vildtarter, bl. a. med henblik på vildtplejeforanstaltninger, der kan skabe den bedst mulige balance mellem vildtet og dets omgivelser. Beretninger i »Danske Vildtundersøgelser«, »Dansk Vildtforskning« og »Danish Review of Game Biology«.

Leder:

Prof., dr. phil. H. M. Thamdrup.

DANSK JAGTFORENING

Formand:

Skovrider, dr. agro. Kjeld Ladefoged, Marselis Skovridergård, 8000 Århus C. Tlf. (06) 14 27 39.

Kontorchef og sekretær:

Forstkandidat Sv. E. Jacobsen, Bredgade 47, 1260 København K. Tlf. Palæ 614 og 4214.

Medlemsblad: Dansk Jagttidende.

$\frac{A}{S}$ Sønderjysk Frøforsyning

FRØAVL og FRØHANDEL

Aabenraa . Telefon (04) 62 30 47

Landbrugsministeriets bekendtgørelse af 30. juni 1972 om afkortning af jagttid for visse pattedyr og fugle i jagtåret 1972-73

I henhold til § 29 i lov nr. 221 af 3. juni 1967 om jagten fastsættes:

§ 1. I de nedenfor nævnte områder foretages med virkning for jagtåret 1. august 1972-31. juli 1973 en afkortning af jagttiden for visse pattedyr og fugle. Jagttiden for disse bliver herefter:

I Københavns amt for så vidt angår Amager:

Fasanhøne 11.11.-30.11. 1972

I Frederiksborg amt:

Kronhjort og kalv .. ingen jagttid

Kronhind ..... ingen jagttid

I Vestsjællands amt for så vidt angår øen Omø:

Råbuk ..... ingen jagttid

Rå og lam ..... ingen jagttid

I Vestsjællands amt for så vidt angår øen Sejro:

Hare 1.11.-18.12. 1972

Fasanhane 1.11.-31.12. 1972

Fasanhøne ..... ingen jagttid

I Storstrøms amt for så vidt angår øen Fejø:

Hare 21.10.-18.12. 1972

Fasanhane 21.10.-30.11. 1972

Fasanhøne 21.10.-31.10. 1972

I Storstrøms amt for så vidt angår øen Femø:

Hare 1.11.-18.12. 1972

Fasanhane 21.10.-10.12. 1972

Fasanhøne 21.10.-25.10. 1972

I Storstrøms amt for så vidt angår øen Nyord:

Hare ..... ingen jagttid

Agerhøne ..... ingen jagttid

Fasanhane ..... 28.10. og 18.11. 1972

Fasanhøne ..... 28.10. og 18.11. 1972

I Bornholms amt:

Råbuk 21.10.-18.12. 1972

og 16.5 -15.7. 1973

Rå og lam 21.10.-18.12. 1972

Hare 21.10.-18.12. 1972

I Fyns amt for så vidt angår halvøen Helnæs (Helnæs sogn):

Råbuk ..... 10.10. og 12.10. 1972

Rå og lam 10.10.-12.10. 1972

I Fyns amt for så vidt angår halvøen Horne (Horne sogn):

Råbuk ..... ingen jagttid

Rå og lam ..... ingen jagttid

Hare 1.10.-15.11. 1972

Fasanhøne 22.10.-23.10. 1972

I Fyns amt for så vidt angår øen

Strynø:

Hare ..... 1.10., 8.10., 5.11.

og 12.11. 1972

Fasanhane .. 1.10., 8.10., 5.11., 12.11.

og 17.12. 1972

Fasanhøne ..... 5.11. og 12.11. 1972

I Fyns amt for så vidt angår øen

Ærø:

Råbuk 5.11. 1972

Rå og lam 5.11. 1972

Hare 1.10.-31.10. 1972

Grågås ..... 16.8. -31.12. 1972

Blisgås ..... 16.8. -31.12. 1972

Sædgås ..... 16.8. -31.12. 1972

Kortnæbbet gås .. 16.8. -31.12. 1972

Canadisk gås ..... 16.8. -31.12. 1972

Agerhøne 1.10.-31.10. 1972

Fasanhane 1.10.-31.10. 1972

Fasanhøne 21.10.-31.10. 1972

Stor regnspove .... 16.8. -31.12. 1972

Lille regnspove ... 16.8. -31.12. 1972

Ringdue ..... 16.8. -31.12. 1972

I Sønderjyllands amt med undtagelse af øen Als:

Fasanhøne ..... ingen jagttid

I Sønderjyllands amt for så vidt angår øen Als:

Råbuk 1.11.-31.12. 1972

og 16.5. -15.7. 1973

Rå og lam 1.11.-31.12. 1972

Hare 1.11.-18.12. 1972

Fasanhane 1.11.-31.12. 1972

Fasanhøne 21.11.-30.11. 1972

I Ribe amt:
 Fasanhøne ..... ingen jagttid
 I Vejle amt for så vidt angår øen
 Endelave:
 Rå og lam ..... ingen jagttid
 Fasanhøne ..... ingen jagttid
 I Ringkøbing amt med undtagelse
 af øen Venø:
 Fasanhøne ..... ingen jagttid
 I Århus amt:
 Urhane ..... ingen jagttid
 I Viborg amt med undtagelse af øen
 Mors og Agger Tange:
 Fasanhøne ..... ingen jagttid
 I Viborg amt for så vidt angår øen
 Fur:
 Hare ..... ingen jagttid
 Agerhøne ..... ingen jagttid
 Fasanhøne ..... ingen jagttid

I Nordjyllands amt for så vidt an-
 går øen Læsø:
 Fasanhøne ..... ingen jagttid

§ 2. I jagttiden medregnes begyn-
 delses- og slutdagen.

§ 3. Pattedyr og fugle, for hvilke
 der er anført »ingen jagttid«, er
 fredet i de nævnte områder i hele
 jagtåret 1972-73.

§ 4. For pattedyr og fugle, der
 ikke er nævnt i § 1, gælder de i
 jagtlovens § 27 fastsatte jagttider,
 som ændret ved landbrugsministe-
 riets bekendtgørelse af 30. juni 1972
 om afkortning af jagttid for knorte-
 gås og skovsneppe.)*

*) Knortegås ..... ingen jagttid
 Skovsneppe ..... 24.9.-31.12.

Uddrag af jagtloven:

§ 13. Al jagt er forbudt fra solnedgang til solopgang. Dog må gæs, æn-
 der og måger samt blishøns og skarver skydes på træk i tiden fra 1½
 time før solopgang til 1½ time efter solnedgang. I december måned må
 den nævnte beskydning dog kun foretages i tiden fra 1½ time før sol-
 nedgang til 1 time efter solnedgang.

§ 20. Jagt fra motorbåd eller andet maskindrevet fartøj er forbudt
 a. i Øresund fra Aflandshage (sydspidsen af Amager) til Kronborgpyn-
 ten hele året,

b. ved landets øvrige kyster, heri indbefattet vige og fjorde, samt i alle
 ferske vande i tiden 1. maj-30. september.

Stk. 2. Bestemmelsen i stk. 1 gælder ikke jagt på spættet sæl.

Stk. 3. Jagt fra maskindrevet fartøj, der kan fremføres med større
 fart end 10 knob er forbudt.

JAGTTIDER OG FREDNINGSBESTEMMELSER

§ 26. Pattedyr og fugle er fredede uden for den for disse dyr fastsatte
 jagttid. Pattedyr og fugle, for hvilke der ikke er fastsat jagttid, er fre-
 dede hele året.

Stk. 2. Det er forbudt at jage eller dræbe pattedyr og fugle i fred-
 ningstiden. Fredningsbestemmelserne omfatter, hvor intet andet er an-
 givet, tillige de fredede dyrs yngel samt fuglenes reder og æg.

Stk. 3. Fotografering samt films- og lydoptagelse ved reder og yngle-
 pladser skal ske således, at dyrenes yngel ikke forulempes.

Stk. 4. Ringmærkning eller anden mærkning af fugle og pattedyr må
 kun foretages af dertil af landbrugsministeren bemyndigede personer
 eller institutioner.

NORA

**- fodtøj
har mange
fordele:**

Lang levetid.

Skridsikker.

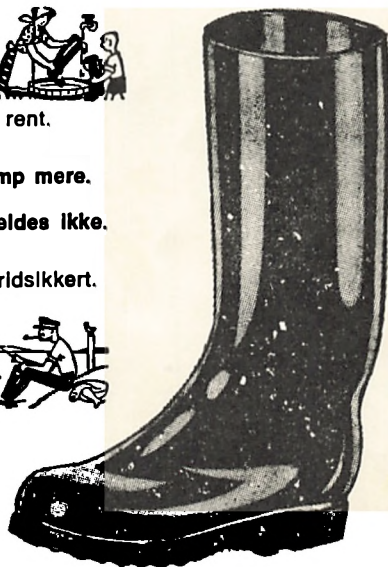
Nora-fodtøj er let at holde rent.

Aldrig fodsamp mere.

NORA-plast ældes ikke.

Alt NORA plastfodtøj er skridsikert.

Det er bevist, at i et fugtigt tekstilfoer trives bakterier og fodsamp særdeles godt. Da NORA fodtøj ikke er foret, er støvlerne stadig tørre og derfor særdeles hyglejnske.

Let og bekvem om sommeren – varm og sikker om vinteren!

Forhandlere over hele landet

Generallimport

C. BORREGAARD NIELSEN A/S

AABENRAA . TELEFON (04) 62 29 50

